

נתן פלדמן

אוסף ליונות

מבית "צוף" הוצאה לאור

פרשת ויקהל פקודי | גליון מס' 50 | תשע"ח

המחיר:

2

ש"ח

המרא דאתרא

ליום השנה הט'

להגאון הגדול

רבי ברוך שמעון סלומון זצוק"ל

מצורף מאמר לזכרו מאחד מבני משפחתו

1. חשבתי דרכי - נקודות אור במשנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

2. נחל אליהו - משיעורי רבי אליהו דיסקין שליט"א

3. תמצית הש"ס - דף היומי - מ"ב ומוסר

4. עינינו גל - מאמרי עין לא ראתה

5. עומק הפשט - דיוני הלכה אקטואליים

6. פניני הלכה - מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

7. שיעורי דעה - שיעורי הגאון רבי גרשון מלצר שליט"א

8. אז נדברו - מחשבות לבני הישיבות

9. הפרשה המחכימה - אוצר לקחים מעשיים בפרשה

מראה כהן

ליום השנה הי"ד

להגאון האדיר

רבי חיים הכהן קמיל זצוק"ל

מצורף שיחה שנאמרה מפה קדשו

וכן מאמר לזכרו מאחד מגדולי תלמידיו

אוסף ליונות

מבית "צוף" הוצאה לאור

1. חישבתי דרכי

נקודות אור
במשנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

2. נחל אליהו

משיעורי
רבי אליהו דיסקין שליט"א

3. תמצית הש"ס

דף היומי - מ"ב ומוסר

4. עינינו גל

מאמרי עין לא דאתה

5. עומק הפשט

דיוני הלכה אקטואליים

6. פניני הלכה

מראשי ורבני החבורות
בישיבת מיר

7. שיעורי דעה

שיעורי הגאון רבי גרשון מלצר שליט"א

8. אז נדברו

מחשבות לבני הישיבות

9. הפרשה המחכימה

אוצר לקחים מעשיים בפרשה

לתרומות ולהנצחות, ניתן לפנות עפ"י
האפשרויות המופיעות בגב האוסף

גליון מס' 50

פרשת ויקהל פקודי

תשע"ח

מכון "אוסף גליונות"

הרב נתן פלדמן - ראש המערכת

חברי המערכת

הרב אליעזר וייס שליט"א

הרב חיים וכסלר שליט"א

לתרומות

עיין בגב החוברת

לפרטים ולהצטרפות לקבלת "אוסף גליונות"

9518479@gmail.com

הפקה וסדר:

מקרא
עימוד ספרים

mikra9876@gmail.com
052-7179103

נתן פלדמן

חשבת דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

פרשת ויקהל פקודי – פרה תשע"ח | גליון מס' 44

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוי ע"ה

עבודתנו בחודש אדר – לגלות מעצמנו את הנסים של חודש ניסן

בני ישראל טענו כי הברית התבטלה ונותרה רק הכפיה ואז הגיעה גזירת המן ומכוחה חזרו לקבל תורה

היסוד בזה כי באמת אלמלא אדר הרי שלא היה לנו גם את ניסן, ונבאר את הדבר כדלהלן, בניסן יצאנו ממצרים ותכלית יציאת מצרים הייתה כדי שנקבל את התורה וכפי שכבר בסנה מפורש בפסוק שאמר הקב"ה למשה רבנו "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על החר הזה", והנה, איתא בשבת (פ"ח ע"א) כי כלל ישראל טענו שיש מודעה רבה לאורייתא ומכח זה רצו לבטל את אותה קבלת התורה בטענה שאחר שהייתה הקבלה בכפיה הרי שהדבר אינו תקף והם אינם מחוייבים בה, והטעם בזה כי במעמד הר סיני אכן באנו בברית מרצון אולם אותה הברית שנכרתה בינינו לבין בורא העולם הופרה ונתפרדה החבילה, כי אותה הברית כללה את נתינת ארץ ישראל ובניין בית המקדש את נתינת הנבואה וכמובן את התורה עצמה, כל זה היה כלול במתן תורה, אולם כאשר בחורבן בית ראשון בטלו כל אלה, את ארץ ישראל לקחו מאיתנו ובית המקדש נחרב, הנבואה אף היא פסקה משחרב בית המקדש הראשון ואף התורה אינה כראוי כפי שמבאר הגר"א שזהו פשוטו של מקרא "מלכה ושריה בגויים אין תורה", נמצא כי אותה הברית, אותו החיבור והקשר שהיה במתן תורה הופר והותר ואינו קיים, וכפי שאמרו זאת זקני ישראל שבאו ליחזקאל הנביא (עי' סנהדרין ק"ה ע"א) "עבד שגירשו רבו ואשה שגירשה בעלה כלום יש להם זה על זה", ומעתה אחר שהופרה הברית נותר ממתן תורה רק חלק הכפיה, כלשון הגמרא בע"ז (ב' ע"ב) "שכפה הקדוש ברוך הוא הר כגיגית על ישראל ואמר להם אם אתם מקבלין את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם", וכך קבלו את התורה.

ומעתה, כל משך הזמן שממתן תורה ועד הגלות היינו חייבים ברצון בכל התורה כולה, כי הברית הייתה קיימת וברית נכנסנו ברצון, וכפי שנאמר "ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויענו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע", וכל זמן שנתקיימה הברית היא הייתה מחייבת, אולם כשהיה נראה שהברית הופרה ונתבטלה והיינו נראים כאשה שגירשה בעלה ונתפרדה החבילה, הרי שרק החלק של הכפיה בעל כרחנו נשתייר ממתן תורה, וכאן טעננו מודעה רבה שאי אפשר לחייב אדם בעל כרחו, ואף שקבלנו מחמת הכפיה אבל אחר שנראה לעין שהייתה כאן כפיה יש כאן מקום למודעה, ככל מסירת מודעה המבטלת פעולה שנעשתה בכפיה גלויה, ואין אלו דברים שבלב אלא דברים שבלבו ובלב כל אדם, כולם ראו את הכפיה שהייתה שם.

זה היה המצב באותם ימים שהופרה הברית ונראה שקבלת התורה אינה קיימת יותר, זו אף הסיבה שבני ישראל, כמו שכתוב בגמ'

צריך לבאר את הקדמת פרשת פרה לפרשת החודש, את עצם שייכותם לחודש אדר, ואת צירוף אדר וניסן

שינו במגילה (כ"ט ע"א) "ראש חדש אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים כו' בשניה זכור בשלישית פרה אדומה ברביעית החדש הזה לכם", וכתב רש"י "פרה אדומה - להזהיר את ישראל לטהר, שיעשו פסחיהן בטהרה" היינו כי בפשטות פרשה זו נוגעת לפסח, והמשך דברי רש"י "וברביעית החודש הזה לכם - ששם פרשת הפסח, ובתלמוד ירושלמי גרסין אמר ר' חמא בדין הוא שיקדום החודש לפרשת פרה שהרי באחד בניסן הוקם המשכן ושני לו נשרפה הפרה, ומפני מה הקדימה שהיא טהרתן של ישראל", התשובה נראית שתומה ואינה מובנת, הלא ידענו שקוראים פרשה זו בגלל טהרתן של ישראל שיהיו ראויים לעשיית הפסח והשאלה הייתה מדוע קודמת קריאת פרשת פרה לפרשת החודש ועל כך לכאורה לא תירץ הירושלמי, וצריך לבאר הדבר.

בעיקר חיוב קריאת ארבעת הפרשיות מוכח בגמרא בפ"ק דמגילה (דף ו' ע"ב) שהוא מדיני חודש אדר, וכפי שאנו רואים כי לתנא הסובר שבשנת העיבור חלים כל דיני חודש אדר באדר הראשון נהג בו כל סדר הפרשיות, ומתחילים בפרשת שקלים ואחר כך בשניה זכור ובפורים קוראים את המגילה ואחר כך פרשת פרה ופרשת החודש, ונמצא שקוראים החודש הזה לכם בזמן שמברכים את חודש אדר שני, והרי אין זה החודש שעליו מדברת פרשת החודש הזה לכם, ואם כן מבואר כאן להדיא שזה דין מדיני אדר, ולכאורה בפשטות פרשת פרה ופרשת החודש שייכות לניסן ולא לאדר, וצריך להבין העניין.

ידועה הגמרא בתענית (כ"ט ע"א) "אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב [במאמר המוסגר יש להביא כאן כי לגירסת העין יעקב בסנהדרין צ"ו ע"ב איתא התם "מבני בניו של המן לימדו תורה בבני ברק ומנו רב שמואל בר שילת" ובנו רב יהודה הוא בעל המימרא כאן] כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה", וכתב רש"י שם "משנכנס אדר - ימי נסים היו לישראל פורים ופסח" מבואר בדברי רש"י שכונת המאמר "משנכנס אדר מרבין בשמחה" היא משנכנס אדר ואחריו ניסן, והשמחה אינה רק בגלל אדר אלא בגלל אדר וניסן שאחריו, היינו שלענין זה אנו מחברים את אדר וניסן יחד ורבינו השמחה בא מכח שניהם, אף כאן עלינו להבין מדוע אנו צריכים לשמוח באדר גם על ניסן שבא אחריו, מהו אותו צירוף של "ימי נסים היו לישראל פורים ופסח".

במגילה (י"ב ע"א) השתתפו ונהנו מסעודתו של אותו רשע, בידיעה שכל אותה סעודה הייתה כדי לחגוג את העובדה שכלל ישראל נגמר, אחשוורוש חגג במשתה את ביטולה של הברית עם כלל ישראל, ואף בני ישראל שמחו בזה אחר שהם רצו לפרוק עול, וכפי שמפורש בדברי חז"ל.

ואז באה גזירת המן שמכוחה חזרנו להדור קיבלוה בימי אחשוורוש, והמובן בזה כי לבד מהעובדה שחזרנו לחיות באותו הנס וניצלנו מגזירת המן, הרי שמכח אותה קבלה שניה של "הדור קיבלוה בימי אחשוורוש" חזרנו גם ליציאת מצרים ולקבלת התורה הראשונים, אשר לא היו קיימים בזמן שהייתה מודעה רבה לאורייתא.

נמצאנו למדים שחודש אדר החיה לנו גם את ניסן, מכוחו של חודש אדר והנס שנעשה בו חזרו וניעורו גם יציאת מצרים וגם קבלת התורה, ולכן משנכנס אדר אנו צריכים להרבות בשמחה גם על מה שקרה באדר וגם על מה שקרה בניסן, זו כונת רש"י "ימי נסים היו לישראל פורים ופסח", גם פסח חזר להיות חג, גם יציאת מצרים חזרה להיות מועד, כי כשברית קבלת התורה מופרת ומתבטלת גם יציאת מצרים הופכת להיות חסרת משמעות אחר שכל עצמה הוא "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה" ואין שום עניין ביציאת מצרים בלעדיה, ואחר שהנס שקרה באדר החזיר לנו גם את ניסן הרי שכבר באדר אנו טועמים גם את טעם החידוש של ניסן, לכן משנכנס אדר אנחנו מרבים בשמחה גם על אדר וגם על ניסן, גם על פורים וגם על פסח.

בדברי הרמב"ן כי התורה שבניסי יציאת מצרים באה ללמדנו שבכל דברינו אין טבע ומנהגו של עולם

ידועים מאד דברי הרמב"ן, הכותב בסוף פרשת בא, כי אי אפשר שיעשה ה' נסים לעיני כל רשע וכופר ודי בנסים שנעשו ביציאת מצרים לכל העולם ולכל הדורות, והמשך דבריו "ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם וכו'" זו הידיעה שעלינו ללמוד מהנסים הגלויים, להאמין שכל דברינו ומקרינו כלם נסים ואין בהם טבע ומנהגו של עולם, ומי שאינו מאמין כך אין לו חלק בתורת משה רבנו.

פירוש הדברים, תורת משה רבנו פותחת ב"אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", כביכול כשבורא העולם נתן לנו תורה הוא העמיד את יציאת מצרים כבסיס שעליו היא נבנתה, כך הוא פונה אלינו וזה הבסיס להתגלות של התורה, אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים.

זהו עצם פירוש המילות בדברי הרמב"ן, "מן הנסים הגלויים המפורסמים", אותם הנסים שהעמיד בורא העולם כבסיס ושורש לתורה "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", כיון שכביכול בורא העולם נותן התורה לקח את יציאת מצרים כבסיס לתורה, נאמר לנו בזה שיציאת מצרים חייבת ללמד אותנו, יציאת מצרים היא תורה בשבילנו, זה פירוש המילים "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" התורה היא הוצאתיך מארץ מצרים, זה היסוד לתורה.

כאן מלמדים אותנו שאת ההוצאתיך מארץ מצרים אנו צריכים לקבל כתורה ללמוד זאת ולהבין מה מלמדת אותנו יציאת מצרים, זהו הדבר שמגלה הרמב"ן, ההוצאתיך מארץ מצרים מלמדנו שנסים אלו הם תורה ואנחנו צריכים ללמוד אותם כמו שלומדים תורה, והתורה שהנסים האלו מלמדים אותנו היא שהם אינם יוצאים מן הכלל ואינם חריגים, הם תורה ואותם עלינו ללמוד ועל פיהם אנו צריכים לחיות, ומעתה אם אנו צריכים לחיות על פי אותם נסים של יציאת מצרים אנחנו חייבים ללמוד מאותם נסים גלויים שכל דברינו ומקרינו גם הם נסים, רק שהנסים האלה הם נסתרים.

את זה נסי יציאת מצרים מלמדים אותנו, בזה הם תורה, זה פירוש דברי הרמב"ן שאין לאדם חלק בתורת משה רבנו אם לא נאמין שכל דברינו ומקרינו אין בהם מנהגו של עולם ודרך הטבע אלא כולם נסים, זהו המכוון בתורה שהנסים הגלויים מלמדים אותנו, הנסים

הגלויים מלמדים אותנו תורה, והתורה שהם מלמדים אותנו היא שכך צריך לחיות, שכל דברנו ומקרינו, כל חיינו כולם, הם שרשרת אחת שכולה נסים וכולה בהשגחה, אלא שהדבר מתלבש בדרכי הטבע וזה נקרא נסים נסתרים, הרמב"ן אומר שמן הנסים הגלויים אנחנו לומדים שכל דברינו ומקרינו נסים משום שהנסים הגלויים ניתנו לנו כתורה, ולכן אין חלק בתורה משה רבנו למי שאינו לומד את הנסים האלה כתורה, מי שאינו לומד את התורה שיוצאת מתוך הנסים הגלויים, והתורה בזה היא שהם באו ללמד שכל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא, הנסים האלה הם דברים שיצאו מן הכלל ללמד, לכן הם ניתנו כתורה, כשבורא העולם אומר אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים אנו לומדים שכל נסי מצרים יצאו מכלל סדר העולם ללמד ולא ללמד על עצמם יצאו אלא ללמד על הכלל כולו יצאו.

מהנסים הגלויים של חודש ניסן אנו לומדים על הנסים הנסתרים שבחודש אדר

עתה נבא ללמוד דברים אלו לענייננו, חודש ניסן נקרא על שם הנסים, הראשונים מבארים כי זהו פירוש השם ניסן ואף בגימטריא עולה "ניסן" ל"ניסים", ונקרא על שם הנסים שקרו בחודש הזה, זהו חודש הנסים, כל נסי יציאת מצרים, ושם היו כל הנסים נסים גלויים שלא בדרך הטבע, העולם הטבעי כאילו התבטל לגמרי.

חודש אדר שאנו מסמיכים לניסן הוא גופא מה שלמדנו ברמב"ן, ניסן מלמד אותנו על אדר, בניסן נתגלו הנסים של יציאת מצרים ובאדר נתגלה שכל דברינו ומקרינו הם נסים, הנסים של אדר אינם נסים גלויים כמו נסי יציאת מצרים, הם לא הנסים הגלויים ומפורסמים אלא הם התורה שנלמדת מנסי יציאת מצרים, התורה שנלמדת היא שכל דברינו ומקרינו אין בהם סדר ומנהגו של עולם ודרך הטבע.

כך הם פניו של הנס שקרה בפורים, הוא לא היה נס גלוי כמו הנס של ניסן, אבל הוא תוצאה של אותם הנסים והוא הנלמד מהנס של ניסן, לכן הנס של אדר החזיר אותנו לתורה שנלמדת ביציאת מצרים, זה ה"הדור קבלוה בימי אחשוורוש", כך הוא סדר הדברים, כל מי שרוצה חלק בתורה משה רבנו והכונה בזה היא להיות מקבל תורה ככלל מקבלי התורה על ידי משה רבנו, צריך להאמין להבין ולדעת שכל דברינו ומקרינו אין בהם מנהגו של עולם ודרך הטבע, ודבר זה נתגלה בפועל בעולם כשדרך הטבע ומנהגו של עולם הובילו אותנו עד לסף אבדון, והמשך דרך הטבע ומנהגו של עולם הביאו את ההצלה הגדולה, כאן גמרנו ללמוד את אשר צריך ללמדנו חודש ניסן, את מה שהנסים הגלויים צריכים ללמד אותנו, נסי מצרים הגלויים אכן לימדו אותנו אבל היינו צריכים לקבל עתה את התורה הזאת שבשעתו קבלנו בכפייה.

זוהי קבלת התורה שחזרנו וקבלנו בפורים מתוך המציאות עצמה

נתבונן, כוונת הדברים "מודעה רבה לאורייתא" היינו חרטה על קבלת התורה שלא קיבלוה ברצון, כשכלל ישראל העלו על דעתם למסור מודעה רבה ולהתחרט מקבלת התורה הכונה היא לעזוב את מה שנתגלה בתורה ולחיות בסדר אחר, היינו לחיות חיים רגילים של מנהגו של עולם בדרך הטבע ככל הגויים, קבלת התורה שוללת ואינה מאפשרת זאת כלל, למקבלי תורה לא קיימת האפשרות לחיות בתוך סדר אחר ואם מקבלים תורה הסדר האחד ויחיד שאין בלתו הוא שכל מהלך החיים כולו הוא גילוי של תורה, וכפי הלשון בנבואת יחזקאל הרי שמי שמעלה על לבו אופן אחר היה לא תהיה "העולה על רוחכם היה לא תהיה", כך נאמר להם אחרי שבאו בטענה האם יש לאדון טענה על עבד ואשה אחרי שגירשו אותם, הרי ניתק הקשר והברית לא קיימת, וכאמור זו הייתה התשובה "היה לא תהיה", אם עולה על הדעת שישנה אפשרות כזו להיפרד ולהתנתק מקבלת התורה וכאילו להכנס למערכת חיים אחרת הרי שאין אפשרות כזו, אם קבלנו תורה עלינו לדעת שאין לנו היכן להיסתר מפניו, כל דברינו ומקרינו הם כולם תורה ואין את מה שנקרא "מנהגו של עולם" איננו יכולים לחיות בתוך מנהגו של עולם כי דבר כזה לא קיים, כאשר נוכחנו בזה קבלנו תורה מחדש אחר שראינו בעינינו שטבע הדברים עצמו מוביל אל התורה.

כך הגענו ל"הדור קבלוה בימי אחשורוש", רש"י במסכת שבת שם (פ"ח ע"א) כותב "הדור קבלוה מאהבת הנס" וכבר שאלנו כי לכאורה אין משמעות לאהבת נס, הרי אוהבים את התוצאה והפועל היוצא מן הנס שניצלנו ממות לחיים ולא את עצם הנס, עתה נבין לפי מה שנתבאר עומק חדש בדברים, הנס שקרה כאן היה מאיר עיניים ופקח את עינינו לראות את הדברים נכוחה כמו שהם באמת, כאן נתגלה לנו שהתורה היא המציאות שבתוכה אנחנו חיים בין אם נרצה בין אם נמאן והיא עצם מנהגו של עולם, ומכח זה הייתה האהבה לעצם הנס.

זהו הצירוף של אדר וניסן כשאדר הוא הפועל היוצא מניסן, וכדברי הרמב"ן, ניסן אלו הם הנסים הגלויים ואדר לימד אותנו את מה שאנחנו צריכים ללמוד מהם, ומן הנסים הגלויים המפורסמים אדם לומד להאמין שכל דברינו ומקרינו אין בהם מנהגו של עולם ודרך הטבע, הדבר הזה מחייב חלק בתורת משה רבנו לכן הדור קבלוה בימי אחשורוש, כאן נמצא סוד החיבור של אדר וניסן, משנכנס אדר אנחנו שמחים על ניסן כי אדר גילה לנו את ניסן, אדר גילה לנו את התורה שהייתה ונתגלתה בניסן.

בדברי הגר"א שארבעת הפרשיות מכוונות כנגד ארבעת דרגות ההשגה שבתפילת יוצר של שבת

כתוב בשם הגר"א באדרת אליהו [כבר הזכרנו זאת בשנה הקודמת ונחזור שוב לעסוק בדברים ולבנם ועל פיהם נבוא ללמוד את סוגייתנו] כי הפיוט שאנו אומרים בשבת בתפילת יוצר "אין כערכך [או בנוסח אין ערוך לך] ואין זולתך אפס בלתיך ומי דומה לך, אין כערכך ה' אלקינו בעולם הזה ואין זולתך מלכנו לחיי העולם הבא אפס בלתיך גואלנו לימות המשיח ואין דומה לך מושיענו לתחיית המתים" מכוון כנגד ארבעת הפרשיות, אין כערכך כנגד שקלים אין זולתך כנגד זכור אפס בלתיך כנגד פרה ואין דומה לך כנגד פרשת החודש, עד כאן דברי הגר"א, והדברים שתומים וצריך לפרשם.

בתחילה נפרט את החלוקה שנאמרה כאן לארבעת המצבים, הראשון הוא כשאנו נמצאים עם הגוף כאן בעולם הזה ואז מגיעה השגתנו עד לדרגה של אין כערכך, היינו שכאן אנחנו יכולים לתפוס ולהשיג אך ורק את גודל היקרותו והערך של הבורא שכביכול כל הערכין האחרים מתבטלים כלפיו, זהו המקסימום שאנחנו יכולים להשיג כאן בעולם הזה אולם איננו יכולים להתיימר להשיג פה את אין זולתך, לשם כך עלינו להיפרד מהגוף, זו הדרגה הבאה של אין זולתך מלכנו לחיי העולם הבא, הכונה היא לעולם הנשמות שאליו אנחנו באים לאחר החיים כאן בעולם הזה, זוהי הכונה העולם הבא, ואחריו יש דרגה נוספת של ימות המשיח שזה מצב כללי בעולם ואחר כך שוב מצב כללי בעולם של תחיית המתים, היינו שכל העולם הזה כולו הופך להיות העולם הבא, וזה קורה בתחיית המתים, עתה עלינו לבאר את כונת הגר"א וההקבלה לד' הפרשיות.

פרשת שקלים עניינה שכל ערך בעולם בטל לערך האמיתי

והנה "אין כערכך" מובן כי עניינו מכוון כנגד פרשת שקלים, אחר שכל פרשה זו עניינה ערך, והעניין בזה על פי דאיתא בדברי חז"ל בכמה מקומות שנתקשה משה רבנו מה שייך לתת "לכפר על נפשותיכם" שעל ידי זה יתכפר לנו עוון העגל, עד שהוציא הקב"ה מטבע של אש מתחת כסא הכבוד ואמר לו זה יתנו, כזה יתנו, היינו שזהו רצון ה', הביאור ב"מטבע של אש" כי מטבע מבטאת את כל הערכין שבעולם הנישומים במטבע, ומטבע של אש היא ערך המבטל כל ערך אחר ועושהו לעפר ואפר, כפי שידוע שהאש מכלה את כל מה שנכנס לתוכה ורוצה להתחבר אליה והופכת אותו לאש, נמצא שערך המבטל כל ערך אחר זהו עניינה של פרשת שקלים [שאותם אנו נותנים למקדש] "אין כערכך ה' אלקינו בעולם הזה".

בפרשת זכור מתגלה שאין כלל מציאות מבלעדי יתברך

בפרשת זכור שעניינה הוא מחיית עמלק יש גילוי פנימי ועמוק יותר וזהו "אין זולתך", כי בהשגה של "אין כערכך" הרי שגם דבר אחר קיים אלא שלעומת הערך הזה כאילו הוא אינו קיים, הכל בטל

ומבוטל כלפי הערך האמיתי אבל כשלעצמם הדברים קיימים, אולם ב"אין זולתך" הפירוש הוא שאין בכלל קיום לכל דבר אחר, זוהי השגה שאנו משיגים רק כשאנחנו משתחררים מהגבלות החושים של המערכת הפיזית שלנו, זה הפירוש אין זולתך מלכנו לחיי העולם הבא, כשאנחנו חיים שם אנו משיגים ותופסים שכל הדברים האחרים הם דמיונות ואינם מציאות כלל, הם לא דברים קיימים, זאת מחיית עמלק, עניינה של מחיית עמלק הוא כי אחר שעמלק דוחק כביכול את רגלי השכינה ויוצר מצב שאין השם שלם ואין הכסא שלם, אין השם שלם היינו שהשם אינו מתפרס על פני כל המציאות כולה אחר שיש מציאות שבה חלילה השם לא חל ואינו נמצא שם, זה עניינו של עמלק, וההשגה שבה אנו מכירים ש"אין זולתך" היא היא מחיית עמלק, הפירוש ב"אין זולתך" הוא שכל מציאות אחרת אינה מציאות אמת.

הגמרא בברכות (נ"ח ע"א) דורשת את כל הפסוק "לך ה' הגדולה והגבורה וגו' ואיתא התם כי לך ה' הממלכה זו מלחמת עמלק, היינו שכאן אנחנו משבחים כביכול את הניצחון של עמלק, שעדיין לא זכינו אליו אבל אנחנו מובטחים בו, לך ה' הממלכה זו מלחמת עמלק שהיא תביא ל"ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה", המהר"ל מבאר (בהקדמה השלישית לספר הגבורות) כי עמלק הם השניות (ו' שרוקה) בעולם, עמלק טוענים לריבוי מציאות בעולם והעולם לדבריהם אינו מציאות אחת, למחות את זרעו של עמלק היינו למחוק את כל המציאות האחרות, להשיג שהמציאות האחרות כמציאות בפני עצמם הם דמיון בעלמא ובאמת אין שום מציאות אמיתית אחרת אלא רק כביכול בורא העולם ורצונו, זאת היא המציאות ואין אחרת,

וזהי ההשגה של "ואין זולתך מלכנו לחיי העולם הבא" שאנו צריכים להגיע אליה בשבת השנייה, זה מה שמחייבת פרשת זכור, לזכור ולמחות את זכרו של עמלק, וכאמור זאת תפיסה עמוקה ופנימית יותר מאין כערכך, ותפיסה זאת של אין זולתך אינה יכולה להיות נתפסת בעולם הזה בצורה כזו כי אז היה העולם הזה הופך להיות העולם הבא, אבל כל אחד ואחד מאיתנו צריך להתרומם להשגה הזו, וכשכולנו נתרומם ונשיג את הדבר הזה באמת, אז ימחה באמת זרעו של עמלק ולא יהיה לעמלק מקום בעולם, כשאנחנו מבינים את "אין זולתך" אנחנו מסלקים את המקום ממציאותו של עמלק, הוא אינו קיים ואנחנו משמיטים את הקרקע מתחת רגליו, אין זולתך.

עניינה של פרשת פרה לגלות שכלל לא שייך שתהיה מציאות אחרת ובוזה נמצא סוד הטהרה מטומאת מת

"אפס בלתיך", בתחילה נבאר כי ההבדל בין "אין" ל"אפס" הוא בזה שהמושג "אין" הוא שהדבר אינו אבל יש אפשרות שהוא יהיה, אולם "אפס" פירושו שהדבר נמנע והוא בלתי אפשרי כלל, ואין פירושו שהוא אינו בפועל אולם יכול היה להיות כפי שמתפרש "אין זולתך" אלא ש"אפס בלתיך גואלנו לימות המשיח" זאת התפיסה לימות המשיח שבהם תפקחנה העיניים ונראה כי לא רק שאין מציאות זולתו אלא שהדבר אף לא יתכן ואינו אפשרי כלל, לא יתכן שתהיה מציאות אחרת מבלעדי יתברך.

דבר זה רחוק מהשגתנו כאן עכשיו במקום שבו אנחנו חיים, אין לנו תפיסה כעת בשלילת האפשרות של איזה שהוא קיום אחר, ואיננו משיגים עד כדי כך בהשגה אלא רק באמונה, היינו שאנחנו מאמינים שאכן כך הוא אבל איננו יכולים להיות זאת, דבר זה אינו מצטרף לחיינו.

הגר"א מגלה לנו שהשגה זו היא סוד פרשת פרה, וכאן עלינו להאיר מעט את הדברים כדי להבין את הקשר בין "אפס בלתיך" ובין טהרת פרה אדומה.

הזכרנו כבר את דברי הראשונים כי בלשון הקודש מתבארים המילים טמא וטהור זה לעומת זה, פירוש המילה טהור כמילת טהירו בארמית היינו צהרים, וכמו צוהר, והיינו דבר שקוף שרואים דרכו והוא אינו מסתיר אינו מכסה ואינו חוצץ ביני ובין הדבר שאותו אני מבקש ורוצה לראות, וכפי שצהרים זה הזמן שבו הכל נראה והכל שקוף וברור ואף צילו של אדם עומד תחתיו, וכן מצינו בלשון המשנה ביומא שנקרא חלקו העליון והגלוי של מזבח "טהרו של המזבח",

ולעומת זאת ביאור המילה טמא הוא מלשון דבר טמון, וכן מצינו כי מי שלא ברור אם הוא זכר או נקבה נקרא טומטום, זוהי לשון המורה על דבר סתום שאינו גלוי ואינו נראה.

והנה אנחנו בעצם מחוברים לחיים אולם הדבר שסותם לנו את החיבור למקור החיים הוא המוות העומד כחומה החוצצת בינינו לבין ההארה האמיתית של החיים, ההארה של חיי עולם, כי החיים שניתנו לנו הם חיי עולם, בורא העולם נפח בנו נשמת חיים שבעצם עניינה נושאת עמה חיי עולם בלי הגבלה ובלי הפסק, אולם אותה גזירת מיתה שנגזרה על האדם ותולדותיו מכסה עבורנו את ההארה של החיים האמיתיים ועושה אותם עבורנו לדבר סתום, לא נהיר לא צהיר ולא בהיר, זוהי טומאת המת, אבי אבות הטומאה.

חז"ל דורשים (קהלת רבה א') על הפסוק בשירת האזינו "אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא" מחצתי אני ארפא, אותה מחיצה שעשיתי בין העליונים ובין התחתונים שהעליונים חיים וקיימים לעולם והתחתונים מתים, אותה מחיצה אני מרפא, היינו כי המות נתפס כמחיצה בינינו ובין החיים באמת, מקור החיים, ואלו הם הרישא והסיפא של הפסוק "אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא" כי ה"אמית" יוצר את ה"מחצתי", מחצתי אני ארפא, היינו את אותו דבר החוצץ בינינו ובין החיים ונתפס בתחושתנו כדבר קיים, וכאלו המוות הוא מציאות קיימת המקבילה לחיים וכשם שזה נמצא כך זה נמצא, החיים נמצאים עם החיים והמות נמצא עם המתים, אולם דבר זה הוא הטעות הנוראה ביותר שאנו טועים, כי באמת בורא העולם ברא בריאה שכל כולה היא חיים, וכפי שאנו מזכירים בכל יום בתפילה את הפסוק שאמר דוד "אתה הוא ה' לבדך, אתה עשית את השמים ואת הארץ וגו' כל העולם עם כל המוני הבריות שבו לאין תכלית הנמצאים בשמים בארץ ובימים, ואתה מחיה את כולם" אין בעולם שום פרט ולו הקטן ביותר שאינו חיים, הכל, כל הבריאה כולה כביכול מתחילתה ועד סופה היא כולה חיים, וכל מה שאינו חיים איננו קיים, כביכול לא בראו בורא העולם, כי "אתה מחיה את כולם" וממילא מה שבורא העולם לא ברא אינו קיים.

כאן עלינו להבין בעומק הדברים, כי הנה יש המון צורות לחיים, ואחת הצורות אשר אותה אנו אף רואים אצל בעלי חיים רבים, שישנה צורה של בריה המגיעה לשלב מסויים של התפתחות ואחר כך היא חוזרת להיות עובר של מציאות חדשה, וכך מתפתחים הדברים באופן שהם צריכים להוציא לפועל מציאות נוספת והם חוזרים להיות בעיבור, העיבור הזה מחזיר את כל הקומה כולה לשורשה והופך את החיים כולם לטיפה זרעית שצריכה להצמיח מציאות חדשה, נמצא שאם אנו מסתכלים כך על המציאות הרי שהמות נתפס כתופעה של חיים פי כמה מהחיים עצמם, כי על ידו כל החיים חוזרים להיות נקודת שורש שכאמור ממנה צריכה לצמוח מציאות חדשה, אשר היחס בינה לבין החיים הקודמים הוא כמו ההבדל שבין הטיפה השורשית לבין אדם שלם, בתפיסה כזאת המות אינו מטמא כי הוא לא חוצץ בינינו ובין חיים אמיתיים, אלא אדרבה המות הוא זה שלוקח ומחבר אותנו אל אותם החיים שהם מקור החיים, אותם החיים שהם חיי האמת הנובעים ממקור החיים האמיתיים.

בתפיסה הזאת טומאת מת מתבטלת, כי היא קיימת אך ורק בזמן שהמות נתפס כמציאות שחוצצת בינינו ובינינו ובין מקור החיים, אולם בשעה שהדבר נתפס כמסך עשן, הרי שנמתין כמעט רגע והעשן ימוג והכל יתגלה.

זוהי התפיסה של "אפס בלתך", הכונה בזה שכל מציאות אחרת שהיא בלתך אינה קיימת, אולם לא כדבר היכול להיות קיים אלא כדבר בלתי אפשרי, ולכן אף שנראה בעינינו שהמות קיים אולם בתפיסה האמיתית הוא בלתי אפשרי, וגם כשהוא נראה קיים באמת הוא איננו, כשאנו תופסים את הדבר הזה אנו מסלקים את המחיצה, כי כך אנו יודעים בוודאות שמה שאנו רואים כמחיצה זה בלתי אפשרי, זאת הטעיה, וכך מגיעים לטהרת פרה אדומה מטומאת מת.

זהו הגילוי והעומק שאנו מגיעים אליו בפרשה השלישית, אפס בלתך גואלנו לימות המשיח, וכאשר מגיעים לדרגה זו שאין חציצה

בינינו ובינינו ומתחברים למקור החיים, אז אפשר למשוך ממקור החיים חיות חדשה לגמרי וזאת פרשת החודש, עיקר הדבר בקצרה כי עניינו של החודש הוא להיולד מחדש, זוהי התחדשות הלבנה כפי שאנו אומרים בקידוש לבנה "וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידים להתחדש כמותה", וכאן נמצאת לידת כלל ישראל מחדש, דבר זה שייך לעתיד לבוא בתחיית המתים שבה תתחדש המציאות, וזוהי ההשגה של "ואין דומה לך מושיענו לתחיית המתים" כי אין דמיון בעולם הזה לתחיית המתים, וכפי שאף בברכת מחיה המתים אנו אומרים "ומי דומה לך", וכאמור אין כאן המקום להאריך בזה.

בחודש אדר מוטל עלינו להשיג מעצמנו את כל מה שנתגלה לנו מלמעלה בנסים של ניסן

עלה בידינו, כי בחודש זה חודש אדר, אנו צריכים להתקדם ולהגיע עד פרשת החודש, להתחיל מאין כערכך ולהמשיך לאין זולתך כשאנו משתדלים למחות בזה את זכרו של עמלק, ובהמשך עלינו להשיג יותר ולהתחבר לתפיסה שאע"פ שאיננו יכולים לחוש ולחיות אותה ואין בידינו לחברה לעצם מציאות חיינו עתה אבל עלינו לדעת שכך הם הדברים, זוהי התפיסה של "אפס בלתך", ואז מכח זה להגיע לחידוש של פרשת החודש, וכל זה שייך לדיני חודש אדר, עיקר עניינו של חודש אדר הוא שאת כל מה שירד והגיע אלינו מלמעלה בניסן גילינו בעצמנו באדר, באדר השגנו את הכל לבד אחר שלא נתגלה דבר מלמעלה, שום נס גלוי לא היה ואף לא נמסרה נבואה מלמעלה על כך, אבל אנחנו בעצמנו הבננו את הדברים מתוך המציאות שבתוכה אנחנו חיים, לכן בחודש אדר אנחנו צריכים להגיע עד למקסימום של ההשגה שבו אדם יכול להשיג.

עד כאן צריכים אנו להגיע בחודש אדר, את כל זה לימד אותנו חודש ניסן אולם מכוחו של ניסן זכינו ללמוד ולהבין שכל מערכת הטבע שבתוכה אנחנו חיים זאת מערכת שכולה גילוי שכינה ולא צריך נס גלוי כדי לראות שבורא העולם נמצא בכל פינה ובכל מקרה, "שכל מעשינו ומקרינו אין בהם טבע ומנהגו של עולם", עתה נוכל להבין את אשר מביא רש"י בשם הירושלמי, "ברין הוא שיקדום החודש לפרשת פרה" כי כך היה סדר הדברים שנשרפה הפרה בב' ניסן, ולמה פרה קודמת "מפני שהיא טהרתן של ישראל", פירוש הדברים, אם היינו קוראים את פרשת פרה אחרי פרשת החודש היה הדבר מתפרש באופן שפרשת פרה שייכת לניסן ולא לאדר, אולם אנן באדר קיימין, איננו עוסקים עתה בטהרה שכביכול נותן לנו בורא העולם ככתוב "ונתתי לכם לב טהור" וכפי שאנו מתפללים "לב טהור ברא לי אלקים", אלא בטהרה שאנחנו יוצרים, זאת הטהרה שאנחנו מביאים עלינו כשאנו מפקיעים עצמנו מטומאת מת ובכך אנו מתחברים למקור החיים ומסלקים את המחיצה החוצצת בינינו אליו, ולכן למרות שמדובר בטהרה לקראת פסח אבל הטהרה הזו היא טהרה מכח חודש אדר ולא מכח חודש ניסן, כל ארבעת הפרשיות נתקנו לנו בחודש אדר כדי שאנחנו נוציא אותם לפועל מנפשנו נחצוב אותם מתוכנו ונגיע אליהם מעצמנו, ואף את פרשת החודש עצמה אנו קוראים באדר, אא"כ חל ר"ח ניסן בשבת שאז קוראים אותה בר"ח אבל גם אז היא נקראת מדיני חודש אדר, זו הכונה "טהרתן של ישראל", כי אף שידענו שזהו עניינה של פרה אדומה אולם המכוון הוא לטהרה שאנחנו מבקיעים אליה את הדרך.

זהו הדבר שאנחנו צריכים לקחת איתנו מחודש אדר, זהו חודש אדר שבו יצאנו ממות לחיים ובו נתגלה לנו הגילוי הנפלא והנורא שכל ההנהגה שבורא העולם מנהיג אותנו היא כולה מכוונת וכולה נסים, אבל אלו נסים העטופים בלבוש של דרך הטבע, יש דעה בראשונים שפירוש המילה אדר הוא מלשון אדרת, כמלבוש המכסה, בניסן הנסים מגולים ואילו באדר הנסים מכוסים באדרת שיער.

זה חודש אדר וזה עניינו, לדברים האלה אנחנו צריכים להגיע ואז תתחדש עלינו בעז"ה בניסן שנה חדשה וטובה ובעז"ה היא תהיה שנת גאולה וישועה במהרה בימינו.

נחל אליהו

פרשת
ויקהל פקודי

משיעורי הרב אליהו דיסקין שליט"א

לימוד מיוחד איך לכוון את מעשינו לשם שמים ע"י קיום צווי ה' כפשוטו

תוספת על המינימום, חפתים מזהב, שעון זהב - דברים שאינם מוכרחים, אבל כיון שהאבא מחבב את בנו, אוהב אותו, הוא קונה לו גם דברים שאינם הכרחיים, מותרות, להראות לו את חיבתו אליו.

ועם מה הוא מתחיל, את מה הוא קונה קודם?

תלוי, לפי שיעור החיבה יתירה שיש לו אליו. אם האבא מחבב את בנו ביותר, ואוהב אותו במיוחד, דבר ראשון הוא קונה לו את המותרות, הדברים שמעבר - עניבה מיוחדת, חפתים, מרוב חיבתו אליו הוא מתחיל בדברים שאינם מוכרחים לבטא את עוצמת אהבתו אליו ורק אח"כ הוא יקנה לו גם את כל שאר הדברים ההכרחיים, כל הבגדים הרגילים וההכרחיים. אבל כשאין חיבה יתירה בין האב לבנו, הוא בתחילה קונה את מה שחייבים, את המינימום שבכל מקרה אין לו ברירה והוא צריך לקנות, ורק בסוף הוא קונה לו עוד דברים מעבר אפילו שאינם הכרחיים.

אומר הבית הלוי: כך גם נוהג הקב"ה עם ישראל, הקב"ה נתן לבני ישראל מתנות, יש מהם הכרחיים יותר, ויש מהם שהם מעבר, הם כביכול מותרות, שבת - זה הכרחי, אי אפשר בלי שבת, גם כשבני ישראל נמצאים בגלות, כשאינם על אדמתם, שבת נוהגת, שבת - זה כמו להלביש את החתן במינימום, לקנות לו חולצה, מכנסים, נעלים, פראק, את זה חייבים. אבל משכן - נכון זה דבר חשוב, אבל זה כבר מעבר למינימום, זה לא ההכרח, בגלות מסתדרים גם בלי המשכן, זה כבר נקרא מותרות - כמו חפתים ושעון זהב, וזה תלוי לפי שיעור החביבות.

בפרשת כי תשא קודם חטא העגל, אחרי מתן תורה לפני שחזרה זוהמתו, היו ישראל חביבים מאד לפני הקב"ה, וכשאבא אוהב את בנו במיוחד עם מה הוא מתחיל? עם המותרות! ולכן גם התורה מתחילה קודם עם המשכן - עם החפתים, עם המותרות: ועשו

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם. ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה' כל העושה בו מלאכה יומת (שמות לה א-ב).

הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן
לומר שאינה דוחה את השבת (רש"י ע"פ מכילתא).

הבית הלוי שואל קושיה: שבת נסמכה למלאכת המשכן, ללמד שהקמת המשכן אינו דוחה את השבת בשתי מקומות, בפרשת כי תשא (לעיל פרק לא): ראה קראתי בשם בצלאל... ועשו את כל אשר צויתך את אהל מועד ואת... אך את שבתותי תשמורו" וכאן בפרשת ויקהל. אולם יש חילוק ביניהם: בפרשת כי תשא נאמר קודם הציווי של הקמת המשכן ואחריו נאמר: אך את שבתותי תשמורו, וכאן בפרשת ויקהל נאמר קודם אזהרת שבת: וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון, ורק אחריו נאמר: זה הדבר אשר צוה ה' לאמר קחו מאתכם תרומה... - הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן. שואל הבית הלוי, מאי שנא? מדוע בכי תשא נצטוו קודם על המשכן, ובויקהל הוזהרו קודם על מלאכת שבת?

נביא תחילה את המהלך של הבית הלוי - דרוש נפלא, ואח"כ נציע בעזר ה' עוד דרך.

קודם חטא העגל היתה חיבה מיוחדת לכלל ישראל

הבית הלוי אומר: משל למה הדבר דומה, אבא מחתן את בנו, הוא הולך לקנות לחתן בגדים לחתונה, להלביש את החתן כמנהג בעלי בתים חשובים. יש כמה סוגי בגדים שצריך לקנות - יש את המינימום המקובל, הבגדים ההכרחיים, חולצה, מכנסים, נעלים, פראק - זה חייבים, ויש את הדברים שמעבר,

את כל אשר צויתך את אהל מועד ואת... ורק אח"כ התורה מזכירה גם את הדברים ההכרחיים: אך את שבתותי תשמורו. אבל בפרשת ויקהל, אחרי חטא העגל, שכבר לא היתה כזו חיבה, כאן התורה מקדימה קודם את ההכרחי, את השבת: וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון, ורק אחרי זה מוסיפה התורה גם את הדברים שמעבר - את המשכן: זה הדבר אשר צוה ה' לאמר קחו מאתכם תרומה...

זו דרכו הנפלאה של הבית הלוי.

שורש חטא העגל שלא עשו מחמת רצון וציווי ה'

ונראה שאפשר בעזר ה' להציע עוד דרך, נשמע מה אתם אומרים על זה:

הזכרנו כמה פעמים יסוד גדול, שהאריכו בו הבית הלוי, השם משמואל, הבריסקער רוב: מה היה היצה"ר של חטא העגל, מאיזה תאוה זה בא? מה היה שורש החטא? איך קרה שדור דעה כאותו הדור נכשלו בחטא גדול כזה?

כלל ישראל היתה להם תשוקה עצומה להשראת השכינה בישראל, הם רצו לגרום שתשרה השכינה לישראל, זה היה עיקר כוונתם כשביקשו עשה לנו אלהים, הם רצו שיהיה להם מקום של השראת השכינה, ובאמת עיקר כוונתם היתה לטובה, אבל החטא היה שהם רצו לפעול לא בדיוק לפי מה שהקב"ה צוה לעשות - עצם הדבר שרוצים דביקות בקב"ה זה מעלה גדולה, אבל אם עושים שתהיה דביקות לא לפי התורה, לא לפי צווי ה', זה שורש החטא של העגל!

ולכן על המשכן נאמר בפרשת פקודי (לח, כא): משכן העדות, ופירש רש"י: עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם. מדוע השראת השכינה ע"י המשכן היא עדות שנתכפר להם עוון העגל?

בהקמת המשכן בפרשת פקודי נאמר על כל דבר ודבר שעשו בבנין המשכן "כאשר צוה ה' את משה", שמונה עשרה פעמים! נאמר בפרשת פקודי "כאשר צוה ה'", מדוע הוזכר שנעשה כציווי ה' כל כך הרבה פעמים?

אומר הבית הלוי: להגיד, שכל דבר שהם עשו הם לא עשו בגלל שהם רוצים השראת השכינה, בגלל שהם הבינו שבצורה כזו תשרה שכינה ביניהם, אלא הם עשו כאשר צוה ה' - בגלל ציווי ה', אם עושים את המשכן בגלל שרוצים השראת השכינה, נשאר שורש החטא של העגל! אבל כשעושים את המשכן, מקום השראת השכינה בגלל שצוה ה' את משה, זהו התיקון של חטא העגל - ובזה היה עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על חטא העגל.

הארכנו ביסוד הזה בפרשת שמיני ובפרשת משפטים, ונביא את עיקר הדברים בקצרה: בפרשת שמיני (ויקרא ט, ו) כתוב, שבשמיני למילואים: ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא עליכם כבוד ה'. הפסוק הזה נראה כהקדמה שלכאורה מיותרת, משה הולך להגיד לבני ישראל מה לעשות, מה הוא מתחיל ואומר להם 'זה הדבר'?

אומר התורה כהנים: אמר להם משה לישראל: אותו יצה"ר העבירו מלבכם, ותהיו כולכם ביראה אחת ובעצה אחת לשרת לפני המקום, כשם שהוא יחידי בעולם כך תהא עבודתכם מיוחדת לפניו, שנאמר: ומלתם את ערלת לבבכם, מפני מה? כי ה' האלוקים הוא אלוקי האלוקים ואדוני האדונים, עשיתם כן? וירא עליכם כבוד ה'.

אמר להם משה לישראל: אותו יצה"ר העבירו מלבכם - על איזה יצה"ר מדובר? ומה אמר להם כך תהא עבודתכם מיוחדת לפני.

הנסיון הגדול במצוה לעשות מחמת הציווי ולא בגלל פרומקייט

ביאר בזה הבריסקער רוב דבר נפלא, את הדבר הנפלא הזה של הבריסקער רוב שמעתי מר' חיים יענקל גולדריך, שהיה מאד קשור לבריסקער רוב ז"ל ששמע את זה מהבריסקער רוב, והוא שידע גם ספרי חסידות, אמר לי שאת הביאור הזה ביארו כבר ר' צדוק והשם משמואל, ובהעמק דבר גם יש דברים דומים - כולם כוונו לדבר אחד:

מי הוא אותו יצה"ר שהעבירו מלבכם?

היצה"ר שגרם והביא את חטא העגל! מה היה אותו יצה"ר שהביא את חטא העגל? שבן אדם רוצה

דביקות בכורא עולם, אבל הוא חושב על עצמו! הוא לא חושב לעשות את צווי ה', אלא למלא את רצונו להיות דבוק בקב"ה - דביקות לא לפי מה שצוה ה'.

אמר להם משה רבינו לישראל: אם אתם מתלהבים להקים את המשכן בגלל שאתם רוצים מעלה של דביקות, נשאתם עם היצה"ר של חטא העגל, המשכן והעגל יהיו אותו דבר! ויאמר משה: זה הדבר אשר צוה ה' תעשו - אותו יצה"ר העבירו מלבכם, אל תעשו בגלל שאתם רוצים דבקות בקב"ה, אל תקימו את המשכן בגלל שאתם רוצים השראת השכינה, אלא זה הדבר אשר צוה ה' תעשו - בגלל שצוה ה' תעשו, תהיה עבודתכם מיוחדת לפניו - לחשוב רק על הקב"ה. ועל זה מסיים התורה כהנים: עשיתם כן? וירא אליכם כבוד ה' - תזכו שירא אליכם כבוד ה', אבל אל תעשו את זה בשביל שאתם רוצים שירא אליכם כבוד ה'.

זה יסוד גדול בעבודת שמים - לעשות בגלל שהקב"ה מצוה. מה הכוונה הכי גדולה בשופר? רחמנא אמר תקעו!!

סיפר לי פעם אברך: על יהודי אחד באיזו קהילה אמריקאית שהיה להם רב חשוב, ואותו יהודי, הרופא אמר לו שהוא צריך לאכול ביום כיפור, המצב שלו היה פיקוח נפש ואסור לו לצום, אבל היהודי אמר: אני לא מסוגל לאכול! ביום כיפור לאכול? אני לא מסוגל! בא אליו רב הקהילה, והסביר לו ושיכנע אותו שהוא חייב לאכול, וזה המצווה שלו היום, ויש לו איסור לצום, אבל כמה שהוא ניסה לשכנע אותו זה לא עזר! שום דבר!

כשראה הרב ששום דבר לא עוזר, אמר לו הרב: תשמע, אתה יותר לא מקבל עליה בבית הכנסת שלנו! לא נותנים לך עליה לתורה!

היו לפעמים מחללי שבת שהיו נותנים להם עליה, בשביל לקרב אותם, ואמר לו הרב: מחללי שבת לפעמים מקבלים עליה! אבל אתה לא תקבלי!!

שאל אותו היהודי: למה? מה עשיתי? אמר לו הרב: אתה יותר גרוע ממחללי שבת! כן, אתה יותר גרוע - אתה עובד ע"ז!! התפלא היהודי: מה ע"ז? שבעים שנה אני צם ביום כיפור, אני לא מסוגל לא לצום! איזה עבודה זרה אני עובד?

אמר לו הרב: נכון, אתה לא מסוגל לא לצום, אבל זה פיקוח נפש! ויש מצוה בתורה: ונשמרתם, ומי שכתב בתורה לצום ביום כיפור - ועיניתם את נפשותיכם, אותו בורא עולם כתב לך: ונשמרתם מאד לנפשותיכם, וחי בהם ולא שימות בהם. אם אתה מחליט שאתה לא מסוגל לאכול ביום כיפור, אפילו שאתה חייב ומצווה לאכול, זה מגלה שכל השבעים שנה שצמת, למה צמת? לא בגלל דבר ה', אלא בגלל שאתה לא מסוגל לאכול ביום כיפור! אז את מי אתה עובד? לא את הקב"ה, את עצמך אתה עובד! ממילא אתה עובד עבודה זרה!!!

זהו היצר הרע של חטא העגל!

ועל פי יסוד גדול זה, נראה לבאר טעם החילוק בין פרשת כי תשא לפרשת ויקהל בסדר הציווי על הקמת המשכן ועל אזהרת שבת:

כלל ישראל מצווים לעשות משכן, הם מתלהבים מאד מהמשכן - מתלהבים לתת נדבה, לעשות מלאכה בשביל שתשרה ביניהם השכינה, ופתאום כשהם נמצאים באמצע העבודה, באמצע המלאכה, יש הכרזה: רבותי, עוד מעט שבת, צריך להפסיק לעבוד, חצות היום - צריך להתכונן להכין צרכי שבת, אין לעשות מלאכה, והם ברוב ההתלהבות אומרים: עוד מעט, עוד שעתיים! אבל הרבנים אומרים: אסור, צריך להפסיק מיד!

וכעת המבחן שלהם: מי שיש לו את המבט הנכון, וחושב מה הקב"ה מצוה, הוא מיד יפסיק, אבל מי שחושב על ההתלהבות שלו, יש לו את אותו יצה"ר שהוא חושב על עצמו, הוא יכול להיכשל מרוב ההתלהבות שלו במשכן - הוא יכול להיכשל בשבת.

הרבה פעמים בנסיונות של החיים, בן אדם שקוע מאד במצוה, ומרוב שהוא מתלהב מהמצוה הוא יכול לשכוח ולרמוס דברים אחרים - זה חלק גדול בעיקר הנסיונות. וזה שורש הדברים הנאמרים בהפטרה של פרשת זכור: ויאמר שמואל החפץ לה' בעולות וזבחים כשמוע בקול ה', הנה שמוע מזבח טוב להקשיב מחלב אלים - יכול להיות הרבה פעמים שיהיה עולות וזבחים, אבל זה לא יהיה לשמוע בקול ה', ובזה אין חפץ לה', אלא ששמוע הוא טוב מזבח.

אותו יצר הרע של חטא העגל ממשיך לדורות ומאד מטעה את האדם

הזכרנו כמה פעמים בשם אדוני אבי מורי ז"ל, שאלה עצומה: מי שלמד מלכים רואה אצל מלכי יהודה, שעל חלקם כתוב: ויעש הרע בעיני ה', ועל חלקם כתוב: ויעש הישר בעיני ה', אולם גם באלו שנאמר בהם: ויעש הישר בעיני ה', אצל רובם נאמר: עוד העם מזבחים ומקטרים בבמות. איסור במות - זה כמו בזמן המקדש לשחוט בחוץ! לעשות במות זה איסור כרת! וגם המלכים שנאמר בהם: ויעש הישר בעיני ה' - שהצליחו לעשות הכל, הישר בעיני ה', את הבמות הם לא הצליחו לבטל! איזה מין יצה"ר משונה זה? בשלמא אדם שעובד עבודה זרה, עוד אפשר להבין. אבל אדם שלוקח בהמה ששווה חמשת אלפים שקל, והולך ושוחט אותה, למי? לגבוה! לקב"ה! - בבמות הקריבו קרבנות לשם גבוה - בשעה שהקב"ה שאלו הוא מקריב את הבהמה כותב בתורה שיש על זה כרת, כמו חמץ בפסח, כמו אכילה ביוה"כ, כמו עריות, כמו חילול שבת, איזה שגעון זה? מה ההגיון שעומד מאחורי זה?

אמר על כך אבא שלי: אנחנו לא מבינים, ולא יכולים להבין, מה זה היה אצלם קרבן! כזה דביקות, כזה קרבת אלוקים, כאלו תיקונים, עד שאפי' במחיר גבוה כל כך שהם יודעים שיש בזה כרת, הם לא יכלו לעצור את עצמם מכך, עד כדי כך שאפי' המלכים שנאמר בהם: ויעש הישר בעיני ה', את זה לא יכלו למנוע. וזהו אותו יצה"ר של חטא העגל!

ועכשיו נראה פלאי פלאות, לפני שבני ישראל חטאו בעגל - לפני שהיה להם את היצה"ר של חטא העגל, אפשר היה לצוות אותם קודם על המשכן, ורק אחרי זה על השבת, ולא היה סיבה לחשוש שמרוב ההתלהבות שלהם מהמשכן הם לא ישמרו את השבת. אבל בפרשת ויקהל, אחרי שהיה כבר את היצה"ר של חטא העגל, עכשיו יש חשש שמרוב ההתלהבות של המשכן הם יכולים ליפול בכניסת השבת, להמשיך לעשות מלאכה עד שזה יגלוש ח"ו לשבת, ולכן עכשיו צריך להזהיר על השבת לפני המשכן - אחרי שנכנס בהם אותו יצה"ר שבן אדם חושב על ההתלהבות של המצוה, ולא חושב מה דבר ה', הוא יכול לחשוב על ההתלהבות של המצוה, של קרבת אלוקים, על חשבון דבר ה', ופה צריך להזהיר על שבת לפני המשכן.

לזכות ולע"נ
ר' יצחק ב"ר שמואל נתן
נלב"ע י"ב אדר תשנ"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

לזכות ולע"נ
ר' יוסף ב"ר יהושע זליג
נלב"ע ו' שבט תשע"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

לתרומות להוצאת הגליון ניתן לפנות לפל': 052.7683029

להצטרפות בלבד לקבלת הגליון בדוא"ל:

2132817@gmail.com

להערות ותגובות בדוא"ל:

n0527683029@gmail.com

גליון תמצית שבועי

גליון מס' 53 ויקה"פ - פרה התשע"ח

רבי ישמעאל:

דין אבני המרקוליס

אבנים שנמצאו בצד מרקוליס גדולה שכבר עבדה וזרקו עליה אבנים הרבה, לרבי ישמעאל אם נמצאו ג' אבנים זו בצד זו אסורות וכ"ש אחת ע"ג שנים שזהו עיקר מרקוליס ותחילתו, אבל שנים מותרות, ולחכמים אלו הנראות עם המרקוליס אסורות, ושאינן נראות עם המרקוליס אסורות, דקסברי רבנן שעובדים לשברים וממילא כשנפלו היו שברי עבודת כוכבים.

לריו"ח אם ידוע שהאבנים נשרו מהמרקוליס הם אסורות לכו"ע, ואפי' למ"ד אין עובדים לשברים אסור כיון דמרקוליס מעיקרא האבנים אינם מחוברות. ואם האבנים קרובות והיינו כגון אמה וחצי אמה, אף בסתמא אסורות לכו"ע, והמחלוקת היא בסתמא ובתוך ד' אמות, אם רגילים לעשות מרקוליס קטנה בצד מרקוליס גדולה, או לא. ורבא מבאר שבתפיסה אחת אסור לכו"ע אפי' בשנים דכל ד' אמות חשיב נראות עימו, וג' אבנים בשתי תפיסות והיינו שיש תל המפסיק ביניהם נחלקו רבי ישמעאל וחכמים, ע"כ לפירוש רש"י. ושיטת התוס' שאף בתוך ד' אמות יש שאינם נראות עימה, ולחכמים הכל תלוי אם נראות עימה או לא, ולרבי ישמעאל בתפיסה אחת שתי אבנים אסורות, משום שדרך לעשות מרקוליס קטנה בצד גדולה, ואין אחת מותרת, וכשתל מפסיק ביניהם שנים מותרות ושלש אסורות.

מעשה באבני מרקוליס שבאו עובדי כוכבים שאינם עובדים למרקוליס וחיפו בהם דרכים, והיו חכמים שפירשו מללכת שם, דתקרות עבודת כוכבים אינה בטילה לעולם (דכתיב "ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים" שאינה בטילה כמו שמת אינו בטל), והיו חכמים שהמשיכו ללכת שם דאין אסורה תקרות לעולם אלא בכעין זבחים העשויים בית המקדש בפנים, וכן מבואר בברייתא. וריו"ח אמר שאם בנם של קדושים מהלך וכי אנו נפרוש, וכוונתו היתה לרבי מנחם ברבי סימאי שלא היה מסתכל אפי' בצורת מטבע. ואם ישראל חיפה בהם דרכים אסורות.

נ: טיפול באילן בשביעית - בשביעית מותר להתליע ליטול תולעת שבאילן, ולזהם להדיק זבל על מכה שבאילן שלא ימות, דמלאכה אסור רחמנא אבל טירחא שרי, אמנם זיהום שבא לאברויי אילנא - לחזקו ולהשביחו אסור, וכן אסור לכרוך או לקטום את הנטיעות או לעשות להם בתים (ועד ראש השנה מותר), וכן אסור לגזום בשביעית כיון שגזוזם בא לאברויי אילנא (משא"כ זיהום שבא לאוקמי אילנא שלא יתקלקל אבל אינו מושביחו), ולסוך שמן לאילן גזום מותר, אמנם בפגין של תאנה מותר לסוך אותם בשמן כדי שיהיו שמינות או לנקב ולפטם למלא את הנקבים שמן רק בערב שביעית, אבל בשביעית אסור כיון שזה פטומי פירא, ולקשקש לחפור תחת הזיתים קשקוש שהוא לאברויי אילנא אסור, וקשקוש שהוא לאוקמי אילנא מותר.

אבל בחול המועד אסור להתליע או לזהם, דבמועד טירחא נמי אסור, וכן אסור לגזום, אבל מותר לסוך שמן לאילן גזום, ורבי ירמיה קשה לו למה מותר לסוך ואסור לזהם, הרי שניהם לאוקמי אילנא.

דין עבודת כוכבים שעובדים אותה במקל

לרב אם שבר מקל בפניה חייב, דהוי כעין זביחה וכל עבודות שבפנים שעבד בהם ע"ז, חייב אף אם אין דרך הע"ז בכך, ואם זרק מקל בפניה פטור, ורבא מבאר שזה לא דומה לזריקה כיון דזריקה היא משתברת שנופלת טיפין טיפין, ולדבריו הא דאיתא בברייתא שאם ספת לע"ז צואה (או שניסך לפניה עביט של מי רגלים) חייב, איירי בצואה לחה שהיא משתברת.

נ"א. ומה שמצינו בשחט חגב לע"ז לר"י חייב ולחכמים פטור, אין הכרח לבאר שנחלקו בהנ"ל דזביחת אינה נוהגת בחגבים, והוי כשבירת מקל שהוא כעין זביחה, די"ל שלכו"ע בעיני כעין פנים כגון חיה עוף ובהמה, ור"י מחייב בחגב כיון שצווארו דומה לצוואר בהמה.

זריעת ירקות תחת האשירה, ודין זה וזה גורם

לת"ק מותר לזרוע בימות הגשמים ירקות מפני שהאילן קשה להם שמסתיר את השמש, חוץ מחסה, ובימות החמה אסור, ולרבי יוסי אסור גם בימות הגשמים מפני שהנביה - העלים נושרים ונעשים זבל.

הגמ' דנה בדעת רבי יוסי שכאן משמע שרבי יוסי אוסר בזה וזה גורם שהרי העלים והקרקע גורמים לירקות שיגדלו, והרי רבי יוסי מותר לשחוק ע"ז ולזרות לרוח אף שהע"ז נעשית זבל. וכן קשה בדעת רבנן שמתירים כאן ואוסרים שם.

הגמ' מתרצת בדעת רבי יוסי דשם מותר כיון שהע"ז הולכת לאיבוד, משא"כ הכא. ואמנם כיון שבדעת חכמים יש סתירה צריך להפוך את השיטות, או לומר דטעמא דרבנן משום שמה שמשיבחה הנביה פוגם צל האילן.

הגמ' שואלת שהרי לרבי יוסי אף שאסור ליטוע אגוז של ערלה מפני שהוא פרי (ויחור מותר), מ"מ אם עבר ונטע מותר.

מ"ט. ומסקנת הגמ' שי"ל שרבי יוסי בא לומר לחכמים ששייך לחלק בזה בין ע"ז לשאר איסורים, ואמנם לרבי יוסי עצמו זה וזה גורם מותר אף בע"ז, וכדתניא ששדה שזיבלה בע"ז, או פרה שפיטמוה בע"ז, שיש בזה מחלוקת אם השדה והפרה מותרים בהנאה מהע"ז, ומבואר שרבי יוסי עצמו מתיר גם בע"ז. והלכה כרבי יוסי.

ואין לומר שהמחלוקת שם היא בין ר"א לחכמים, כדמצינו שנחלקו לענין שאור של חולין ושאר של תרומה שנפלו לעיסה וחימצוה, ואין בכל אחד כדי לחמץ בפני עצמו, שלר"א הולכים לפי מה שנפל אחרון, ולחכמים אין נאסר אלא כשיש בתרומה כדי לחמץ. ואמר אביי שלר"א אם לא קדם וסילק את האיסור אסור גם כשהאיסור נפל בתחילה. וא"כ מבואר שלר"א זה וזה גורם אסור. דיש לפרש דלא כאביי וטעמא דר"א משום שהולכים אחר האחרון, אף בלא סילק. ואין לומר שזה תלוי במחלוקת ר"א וחכמים לגבי עצי אשירה שהסיק בהם תנור ואפה בתנור פת, שלר"א יוליך הנאה לים המלח, ולחכמים אין פדיון לעבודת כוכבים. שהרי שם רבנן מחמירים יותר מר"א, ומה שחכמים הקילו בשאור אינו מכריח שיקילו גם בע"ז.

מ"ט: הנאה מעצי האשירה, ואם מועיל להוליך הנאה לים המלח -

עצי האשירה אסורים בהנאה, ואם הסיק בהם תנור, אם התנור היה חדש צריך לנותצו כיון שנעשה והוחזק מאיסורי הנאה, ואם הוא ישן אין להשתמש בו עד שיצטנן, ופת שונאפית בו אסורה בהנאה, ואם נתערבה הפת באחרות, לחכמים כולם אסורות בהנאה דאין פדיון לע"ז, ולר"א יוליך הנאה לים המלח.

וכן נחלקו ר"א וחכמים בכרור של ע"ז שארג בו בגד, אם מועיל שיוליך הנאה לים המלח, (וצריכא, שהרי פת זה קל יותר, שכשהפת גמרה כבר נשרף האיסור). והלכה כר"א.

חבית של יין נסך שנתערבה באחרות, לרב אדא בר אבהו מודה בזה ר"א שלא מועיל להוליך הנאה לים המלח, ולרב חסדא גם בזה חולק ר"א, וכן הורה רב חסדא למעשה.

ביטול ע"ז -

אין מבטלים אשירה - עכו"ם שלקח מהאשירה קיסמים יבשים או זרדים לחים או מקל או שרביט ואפי' עלה, בטילה האשירה.

עכו"ם ששיפה עבודת כוכבים לצרכו מותרת, ואם שיפה לצרכה אסורה, ונחלקו רב הונא וחיאי בר רב אם השפאים מותרים, ובברייתא מבואר שמותרים, וישראל ששיפה בין לצרכו בין לצרכה היא ושפאיה אסורים.

עבודת כוכבים שנשתברה - לרב צריך לבטל כל קיסם, ולשמואל אין עבודת כוכבים צריכה ביטול אלא כשנשתברה דרך גדילתה. ואין הכרח שנחלקו אם עכו"ם עובדים לשברים או לא, די"ל שלכו"ע השברים אסורים ונחלקו בשברי שברים, ומה שהתיר שמואל לעיל מ"א. איירי שלא ראו שנשברה, דתולים שהעכו"ם שברה. או שלכו"ע שברי שברים מותרים, ונחלקו בע"ז של חוליות שיכול להחזירה, אם אינה בטילה כיון שהדיוס יכול לבטלה, או שבטילה כיון דלאו אורחיה ליפול ולהתפרק.

האם המקל נאסר - אם שבר מקל בפניה המקל נאסר אפי' אם אין עבודתה בשבירה, ואם זרק מקל בפניה אף שעבודתה בכך וחייב אין המקל נאסר, וביאר רב נחמן הטעם שבזריקה אין המקל נאסר, משום דבעינן זריקה המשתברת. ומה שאבני המרקוליס נאסרים אף שאינה זריקה המשתברת, י"ל שהטעם משום דנעשה כמגדיל את העבודת כוכבים, ואמר רב נחמן שאף למ"ד שעבודת כוכבים אינה נאסרת מיד אלא כשתיעבד, כל אבן נעשית עבודת כוכבים ותקרובת עבודת כוכבים, ולפי זה האבן האחרונה מותרת אלא שא"א לדעת מהי האחרונה, ולרב אשי הטעם משום שכל אבן היא תקרובת לעצמה שעובדים אותה עצמה בזריקתה, ולחברתה, וממילא גם האחרונה נאסרת.

דין הזובח בהמה לעבודת כוכבים

הזובח בהמה בעלת מום לעבודת כוכבים - אם המום הוא בדוקין שבעין חייב, כיון דחזיא לבני נח בבמה שלהם, ואם היא מחוסרת אבר פטור, דלא אסרה תורה אלא זביחה שהיא כעין פנים, דכתיב "זובח לאלוהים יחרם בלתי לד' לבדו", ולבני נח לא נאסר אלא מחוסר אבר כדכתיב שיש להביא לתיבה "מכל החי" בהמה שחיים ראשי אבריה, (וטרופה מתמעטת מדכתיב "אתך" בדומה לך, ואילו היה נח טריפה האם יש ענין להביא דווקא טריפה, ומהא דכתיב שנח היה תמים אין ראייה שלא היה בעל מום, דדילמא הכונה תמים בדרכיו, וצדיק היינו במעשיו. ומ"לחיות זרע" לומדים שאין להביא זקן או סריס, דהו"א שהכניסו אותם לצוות בעלמא, קמ"ל).

השוהט בהמה למרקוליס חייב, דכתיב "ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים", וכיון שא"צ לאסור אם דרכה בכך, תנהו ענין לע"ז שאין דרכה בכך.

נ"א: ואף שלומדים מפסוק זה שאם הקדיש בשעת התר הבמות, ונאסרו הבמות, יש איסור לאו להקריבם בבמות, (ואין בזה כרת, וכתיב "והביאום לד' לומר שמצות עשה להביאם לאהל מועד. אבל קדשים שהקדישם בשעת איסור הבמות והקריבם בשעת איסור הבמות חייב כרת, ואזהרתו מ"פן תעלה עולותיך" דהשמר פן ואל זה לא תעשה), מ"מ כיון דכתיב "ולא יזבחו" ו"ולא עוד" יש כאן ב' איסורים.

דין דברים שנמצאו בראש המרקוליס

כסות או מעות או כלים אם הם של נוי אסורים, ואם אינם של נוי (מעות בכיס התלויים בצוואר הע"ז, כסות מקופלת ומונחת על ראש הע"ז, כלי המונח הפוך על ראש הע"ז) מותרים, דכתיב "עמהם, וכתיב "עליהם" דבעינן עמהם בצורה של נוי, דומיא דעליהם שרק דבר של נוי נאסר. ואמנם דבר הנמצא לפנים מן הקלקלין קלעים הפרוסים לפני העבודת כוכבים, אסור אפי' במים ומלח, אך בפעור ומרקוליס אסור גם מחוץ לקלקלין שהרי כל עבודתם היא דרך בזיון, וקלקלין אינם מפסיקים כיון שהם לצניעות וכבוד.

פרכילי ענבים ושיבולים מעוטרים מותרים כיון דאינם כעין פנים ואין כאן כעין זריקה המשתברת (נ"א), ואם בצרם לכך מתחילה אסורים דהבצירה דמאי לזביחה.

יינות שמנים וסלתות או שאר דברים הקרבים לגבי מזבח אסורים.

גינה או מרחץ של עבודת כוכבים מותר להנות מהם דאין הקדש לעבודת כוכבים, אבל בטובה להעלות שכר לכומרים אסור, ואם המרחץ או הגינה הם גם של אחרים, מותר להנות מהם אפי' בטובה.

לאביי מותר באופן הראשון להנות בטובת עובדיה, ורק בטובת הכומרים אסור, ובאופן השני מותר אפי' בטובת כומריין. וללישנא בתרא בשני האופנים אסור בטובת כומריין, ומותר רק בטובת אחרים.

נ"ב. מתי נאסרת העבודת כוכבים בעשיה או בשימוש - לרבי ישמעאל של עכו"ם אם עשאו ולא גמרום או שגמרום ולא הביאום או שהביאום ולא נשתמשו בהם מותרים, דכתיב "אשר עבדו" עד שיעבדו, (ואף דכתיב מקומות, אם אינו ענין למקומות שהרי מקומות אינם נאסרים, דכתיב אלוהיהם על ההרים" ולא ההרים אלוהיהם, תנהו ענין לכלים, ומקיש אלוהיהם לכלים מה אלוהיהם עד שיעבדו אף כלים עד שיעבדו), ושל ישראל אסורה מיד דכתיב "ארור האיש אשר יעשה פסל ומסיכה" דקם ליה בארור, והיא עצמה ג"כ נאסרת דכתיב "תועבת ד' ". ולרבי עקיבא עבודת כוכבים של עכו"ם נאסרת מיד, דר"ע לא מקיש אלוהיהם לכלים, וכתיב "פסילי אלוהיהם תשרפון באש" משעה שפסלו נעשה אלוה, (ולרבי ישמעאל לומדים מזה שנכרי יכול לבטל עבודת כוכבים, ור"ע לומד דין זה מ"לא תמודדו וכו' ולקחת לך" שאם פסלו לא תחמוד, ואם ביטלו ולקחת לך), ושל ישראל אסורה רק כשתיעבד, ד"תועבת ד' " היינו דבר המביא לידי תועבה, וכתיב "ושם בסתר" עד שיעשה לה דברים

שבסתר, (ורבי ישמעאל לומד מזה שע"ז של ישראל טעונה גניזה, ור"ע לומד דין זה מדכתיב "לא תטע לך אשירה כל עץ אצל מזבח" ללמד שטעון גניזה כמזבח, ורבי ישמעאל לומד מזה שהמעמיד דין שאינו הגון כאילו נוטע אשירה בישראל, ואם עושה כך אצל תלמידי חכמים, כאילו נוטע אשירה אצל מזבח).

ריתך כלי לתשמיש עבודת כוכבים - שניקב הכלי והקיש עליו בקורנס עד שהשלים פנימותו, אם זה של עכו"ם, הרי בין לרבי ישמעאל בין לר"ע משמשי ע"ז אינם אסורים עד שיעבדו, ואם זה של ישראל, לר"ע אינו אסור, ולרבי ישמעאל אפי' בעושה כלי מתחילה יש להסתפק אם מותר כמו במשמשים של עכו"ם, או שאסור כמו בע"ז עצמה.

טומאת עבודת כוכבים

רב המנונא מסתפק לגבי טומאת ע"ז, דע"ז מטמאה מדרבנן, דהנה מצינו שכלי מתכות בין פשוטים ובין אם יש להם בית קיבול הם טמאים, ואם נשברו נטהרו, ואם חזר ועשאו כלים חוזרים לטומאתם, ונסתפק רב המנונא אם זה רק בטומאה דאורייתא, או גם בכל הטומאות דרבנן, ואף את"ל שטומאה דרבנן אינה חוזרת, י"ל שעבודת כוכבים חמורה כמו דאורייתא. תיקו.

אם הטומאה בטילה ע"י ביטול העבודת כוכבים - אם ביטל כלי שהיה תשמיש לע"ז, בטלה טומאתו ע"י הביטול כמו שבטל איסורו, וכן אוכלים שהם עבודת כוכבים כגון שהשתחוה לפת בטלה טומאתם ע"י הביטול כמו שבטל איסורם, וריו"ח מסתפק באוכלים שהם תקרובת עבודת כוכבים, האם כיון שהאיסור לא בטל גם הטומאה לא בטילה, או שכיון שהטומאה היא דרבנן היא בטילה. תיקו.

מה נאסר למקדש

נ"ב: כלים שהשתמשו בהם בבית חונוי בנו של שמעון הצדיק שברח לאלכסנדריא של מצרים מפני אחיז ובנה שם מזבח, ויש מחלוקת אם זה היה לשם ע"ז או לשם שמים, לרבי הכלים אסורים אף למ"ד שבית חונוי אינו לע"ז, כמו שקנסו **שכהנים ששימשו בבית חונוי** לא ישמשו בבית המקדש.

והא דכתיב "כל הכלים אשר הזניה המלך אחז במלכותו במעלו, הכנו והקדשנו", הכנו היינו שגנזום, והקדשנו היינו שהקדישו אחרים במקומם.

ומה שמצינו שבית חשמונאי גנזו את **אבני המזבח ששיקצו אנשי יון לעבודת כוכבים**, אין מזה ראייה לרבי, ד"ל ששם מצאו את הפסוק "ובאו בה פריצים וחיללוה", ולא יכלו בית חשמונאי לשבורם כדי לבטלם, שהרי צריך לבנות את המזבח מאבנים שלימות, ולא יכלו לנסרם דכתיב "לא תניף עליהם ברזל", ואינו דרך ארץ להשתמש בהם לעצמם אחרי ששימשו לגבוה. (משא"כ המטבעות שהיו בירושלים אף שרובם היו של הקדש לא נאסרו, כיון שלא השתמשו בהם לגבוה).

ביטול עבודת כוכבים

ביטול ע"י עכו"ם - עכו"ם יכול לבטל עבודת כוכבים שלו או של חברו, ולענין ביטול עבודת כוכבים של ישראל, בילדותו שנה רבי שיכולם העכו"ם לבטלה, ואמר רבי הלל דהיינו כשיש לעכו"ם שותפות בה, (דאי לאו הכי הא כתיב "ושם בסתר"), דס"ל שהישראל עובדה על דעת העכו"ם, וממילא כשהעכו"ם מבטלה מתבטל גם חלק הישראל, ובקצנותו סבר רבי שאין מתבטל חלק הישראל, דישראל אדעתא דנפשיה פלח. ואם העכו"ם ביטל את חלקו, מהני, אף שחלק הישראל לא מתבטל, (דברי רבי הלל ללישנא השניה).

ישראל אינו יכול לבטל עבודת כוכבים של עכו"ם.

המבטל עבודת כוכבים נתבטלו גם משמשיה, ואם ביטל את משמשיה לא נתבטלה הע"ז עצמה,

נ"ג. כיצד מבטלים עבודת כוכבים

קטע ראש אוזנה או ראש חוטמה או ראש אצבעה הוי ביטול, וכן אם פחסה בפניה - מיעכה בקורנס אע"פ שלא חיסרה הוי ביטול,

השתין בפניה, או שגררה או שזרק עליה צואה אינה בטילה, דכתיב "וקלל במלכו ובאלוהיו ופנה למעלה" שלבו לשמים, ואעפ"כ "ואל ארץ יביט" חוזר ועובדה.

מכרה או נתנה כמשכון, אם מכרה על דעת לעובדה לא הוי ביטול, ואם מכרה על דעת שישברנה הוי ביטול, ואם מכרה בסתמא לרבי הוי ביטול ולחכמים אינו ביטול. ונחלקו ריו"ח ורבי ירמיה בר אבא אם המחלוקת היא כשמכרה לצורך עכו"ם, אבל אם מכרה לצורך ישראל לכו"ע הוי ביטול כיון שהוא יודע שהישראל שובר, או שנחלקו בצורך ישראל, ולפי צד זה ילה"ס אם בצורך עכו"ם לכו"ע הוי ביטול, או שגם בזה נחלקו.

הלוקח גרוטאות מן העכו"ם ומצא בהם עבודת כוכבים, אם משך לפני נתינת המעות יחזיר ויבטלנה העכו"ם ויכול אח"כ לקנותה ממנו, והמשיכה לא קנתה כיון שהיא בטעות, ואם משך אחרי נתינת המעות יוליכה לים המלח דאע"פ שהמשיכה בטעות מחזי כמו שקנאה כבר.

ג"ג: לזה על העבודת כוכבים אפי' מצורף ישראל, אין העבודת כוכבים בטילה, וכן נפלה עליה מפולת אע"פ שלא חש לפנותה אינה בטילה, וכן אם גנבה ליסטים אע"פ שאינו מחזר אחריה אינה בטילה, וכן אם הניחוה הבעלים והלכו למדינת הים ועתידים לחזור, כמלחמת יהושע שחשבו לחזור ממנה וכתב התם "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם" שכיון שחשבו לחזור לא ביטלוה ביציאתם, אע"פ שלא לקחוה עמהם אינה בטילה.

ותלה התנא דין זה במלחמת יהושע, כדי ללמדנו אגב אורחא, שאם **ישראל זקף לבניה כדי לעובדה, ובא עכו"ם והשתחוה לה**, אסרה, דנעשה הנכרי שליח של הישראל, וכמו שמצינו שאע"פ שארץ ישראל היא ירושה לישראל מאבותיהם, שהרי נאמר לאברהם "כי לך אתננה", וא"כ למה כתיב "ואשיריהם תשרפון באש, והרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ואי נימא שנאסרו בגלל מה שנעבד לפני שניתנה הארץ לאברהם, למה לא מספיק ביטול, ובהכרח שבגלל שישראל עבדו את העגל גילו שנה להם בעבודת כוכבים, שהרי נתאוו לאלוהות הרבה דכתיב "אלה אלוהיך ישראל", וממילא העכו"ם נעשו שלוחי הישראל, וע"ז של ישראל אינה בטילה עולמית, ובאמת אילנות שנעבדו רק אח"כ לא נאסרו, אלא שא"א לדעת מה נעבד רק אח"כ.

עבודת כוכבים שהניחוה עובדיה ואין דעתם לחזור, אם הלכו בשעת שלום מותרת דכיון שלא נטלוה עמהם ביטולה, אבל בשעת מלחמה אסורה, ובית נמרוד דור הפלגה אע"פ שפזרם הקב"ה על פני כל הארץ מותרת, דכיון שיכלו לחזור ולא חזרו יש כאן ביטול.

דין בימוס של ע"ז

בימוסאיות של מלכים אבני גזית המונחות בדרך של המלך, וכשהמלך עובר מושבים שם עבודת כוכבים והוא משתחוה לה, מותרות, מפני שמעמידים אותה בשעה שהמלכים עוברים כדי לעובדה, והמלכים מניחים דרך זו והולכים בדרך אחרת, והכומרים שעבדו לא עשאוה אלא לצורך המלכים, וכשרואים שהמלכים לא חוששים בזה גם הם מבטלים אותם. תוס' (ד"ה והולכים).

בימוס שנפגם - לרב ושמואל אסור, ואפי' למי"ד אין עובדים לשברים זה אינו אלא בעבודת כוכבים עצמה דזילא ביה מילתא, אבל כאן לא איכפת ליה. ולריו"ח ור"ל מותר, ואפי' למי"ד עובדים לשברים, זה רק בעבודת כוכבים עצמה, שכיון שכבר עבד אותה אינו מבטלה, אבל כאן שלא עבדו מבטלו כיון שיכול להביא בימוס אחר. וכן נבואר בברייתא שבימוס והיינו העשוי מאבן אחת, אם נפגם מותר, אך מזבח והיינו העשוי מאבנים הרבה, אם נפגם אסור עד שינתן רובו.

ג"ד: בימוסאיות שעשו עכו"ם בשעת הגזירה, לא בטלו אף כשבטלה הגזירה, ואם אם כשעבד באונס אינה נאסרת, הכא ודאי עבדה גם ישראל מומר ברצון.

דין בעל חיים שנעבד - כל שעובדים אותו בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון הוא נעבד, ואם עבד את בהמת חבירו לא הוא נעבד, (ואונס היינו שאנסוהו עכו"ם והשתחוה לבהמה שלו, ואף שאונס פטור דכתיב "ולנערה לא תעשה דבר", מ"מ הרי ע"ז באונס אסורה, דאחר דכתיב "וחי בהם" כתיב "ולא תחללו את שם קדשי" לומר שבפרהסיא לא שייך "וחי בהם"). וחזקיה אומר שאם ניסך לבהמת חבירו יין על קרניה לשם ע"ז אסרה כיון דעביד מעשה, והגמ' דוחה דבימוס בעלמא הוא ושריא דבעלי חיים אינם נאסרים משום משמשי ע"ז. ורב אדא בר אהבה אומר שאם ניסך יין על קרניה נאסרת, כיון שעשה מעשה בגופה, וכן אמר רב הונא שאם היתה בהמתו רבוצה בפני ע"ז, ושחט בה חבירו סימן אחד לע"ז, אסרה, וכמו שמצינו שכלי המקדש שחצו השתמש בהם לע"ז נאסרו, והיינו כשעשה בהם מעשה.

אלו דברים נאסרים רק ע"י מעשה

ג"ד: קרקע שנעבדה - המשתחוה לקרקע עולם לא נאסרה, אמנם אם חפר בה בורות שיחין ומערות נאסרה.

המשתחוה לבעלי חיים לא אסרם להדיט אפי' אם הם שלו, אבל אם עשאן חליפין לע"ז אסרם, וחליפי חליפין נחלקו רבי ישמעאל בר רב יוסי ורבנן אם נאסרו ג"כ, דכתיב "והיית חרם כמוהו" שכל שאתה מוחיה ממנו הרי הוא כמוהו, או שלא נאסרו שהרי כתיב "הוא", (והמ"ד השני לומד מזה שאם מכר ערלה

וכלאי הכרם וקידש אשה בדמיהן מקודשת, והמ"ד הראשון סובר שא"צ לזה פסוק, כיון שעבודת כוכבים ושביעית הם ב' כתובין הבאים כאחד, ואין מלמדים, דכתיב בשביעית "כי יובל היא קודש תהיה לכם" לומר שתופסת דמיה כמו קודש, ואמנם אין השביעית יוצאת לחולין כמו קודש, דכתיב "תהיה" בהיותה תהא, ואם החליף את השביעית כמה פעמים, האחרון נתפס בקדושת שביעית, והפרי עצמו ג"כ אסור, והמ"ד השני סובר שב' כתובין הבאים כאחד מלמדים.

דרכי הנהגת הקב"ה עם הע"ז

למה הקב"ה לא מאבד את הע"ז - מפני שיש ע"ז שיש בה צורך לעולם כמו חמה לבנה כוכבים ומזלות אפיקים של מים וגאיות, ואין לאבד את העולם מפני השוטים, אלא עולם כמנהגו נוהג והשוטים שקלקלו עתידים לתת את הדין, (וכן מצינו שאדם זורע חיטים גזולות והם צומחות, או שבא על אשת חבירו והיא מתעברת, ומבואר שעולם כמנהגו נוהג והשוטים שקלקלו עתידים לתת את הדין, והקב"ה אומר לא דיין לרשעים שעושים סלע שלי פומבי שחוטמים בחותמת שלי, אלא שמטריחים ומחתימים אותי ליצור הולד בעל כרחי), ואם יאבד הקב"ה את שאר הדברים שעובדים להם יבואו לטעות שהדברים שאינם נאבדים הם אלוהות, ולכן אף אותם אין הקב"ה מאבד.

שאל פולוסופוס אחד את ר"ג **למה הקב"ה מתקנא לנקום בעובדי ע"ז ולא בע"ז עצמה**, וענה לו ר"ג שהלזול הוא העבודה, (כבן מלך שקרא לכלבו בשם המלך ונשבע בחיי הכלב, שהמלך כועס על הבן ולא על הכלב), וטען הנכרי לר"ג איך הוא קורא לה כלב והרי יש בה ממש, שהרי פעם אחת נשרפה עיר שלימה חוץ מבית ע"ז, אמר לו ר"ג שהקב"ה עושה מלחמה עם החיים ולא עם המתים, ומי"מ אין הקב"ה מאבדה כפי שנתבאר לעיל.

ג"ה. אגריפס שר צבא שאל את ר"ג למה הקב"ה מתקנא בעובדי ע"ז, והרי אין מתקנא אלא חכם בחכם וגבור בגבור ועשיר בעשיר, וענה לו ר"ג שאשה לא מתקנאת באשה השניה אם היא טובה ממנה, אלא אם היא פחותה ממנה.

עבודת כוכבים אין בה ממש, ומה שאנו רואים אנשים שמתרפאים כשהולכים לע"ז, באמת השביע הקב"ה את היסורים מתחילה לצאת ביום פלוני ובשעה פלונית ע"י רופא פלוני וסם פלוני, ("חלאים רעים ונאמנים" היינו רעים בשליחותם שמיסרים את הגוף, ונאמנים בקיום שבועתם), ואינם נמנעים מלצאת מפני שהשטות הזה הלך לע"ז, (משל לאדם נאמן שהיה בעיר, שהיה אחד שהיה מפקיד אצלו רק בעדים, ומי"מ החזיר לו גם כשהפקיד שלא בעדים). ורבא בר יצחק שאל איך מצינו שכצריך גשם הע"ז נגלית בחלום ואומרת שאם יקריבו לכבודה אדם ירד גשם, וכששחטו לה אדם ירד גשם, ואמר רב יהודה בשם רב דהיינו דכתיב "אשר חלק ד' אלוקיך אותם לכל העמים", שהחליקים בדברים כדי לטורדם מן העולם, דמי שבא ליטמא פותחין לו, ומי שבא ליטמא מסייעים לו.

דיני יין נסך

מאיזה שלב היין נעשה יין נסך - מותר לקנות מהעכו"ם גת בעוטה שבעטה ודרכה העכו"ם, אע"פ שהעכו"ם נטל ענבים בידו מתוך היין ונתנם לתפוח ערימת הענבים, ורק ממתי שירד היין לבור עושהו העכו"ם יין נסך. רב הונא אומר שכל זה למשנה ראשונה, אבל למשנה אחרונה כבר ממותי ההתחיל היין להמשך לבור הוא יין נסך.

ג"ה: בצירה ודריכה עם העכו"ם - למשנה ראשונה מותר לדרוך עם העכו"ם בגת, אבל אין לבצור עם העכו"ם בגת, מפני שאסור לגרום טומאה לחולין בא"י, ולמשנה אחרונה אין דורכים עם העכו"ם בגת, משום שכבר ממותי שהיין מתחיל להמשך לבור הוא יין נסך, אבל מותר לבצור עם העכו"ם בגת, מפני שמותר לגרום טומאה לחולין שבא"י.

בצירה ודריכה עם ישראל - ישראל שעושה בטומאה אין לדרוך או לבצור עימו, שכיון שנצטוו על הטומאה הוא עובר עבירה, ואסור לסייע ידי עוברי עבירה כדי שלא ירגילו בכך, אבל מותר להוליך עימו חביות ריקניות לגת ולהחזיר חביות מלאות, שכיון שכבר נטמאו בגת מותר לתת את היין בחביות טמאות.

יצא לאור עד כה - תמצית הש"ס א' (ברכות וסדר מועד). תמצית הש"ס ב' (נשים). (ניתן להשיג גם על כל מסכת בנפרד). תמצית מסכת ב"ק, סנהדרין, מכות, שבועות, ונדה. תמצית גפ"ת פסחים, גיטין, בבא מציעא, ובבא בתרא. תמצית תנ"ך, תמצית משנה ברורה חלקים א' ב', ותמצית ספרי מוסר, ותמצית ספרי חפץ חיים (חלקי).
לפרטים - 0527692282

תמצית משנה ברורה:

המשך סימן ש"א:

הצלה מפני בזיון או דליקה

המוצא תפילין המוטלים בבזיון במקום שאינו משתמר, אם ניכר שהם תפילין (ולא קמיע, כגון שיש בהם רצועות, ובזמננו אף בלי רצועות ידוע שזה לא קמיע אלא תפילין) והקשר מתאים למידתו ואינו גדול יותר, יכניסם זוג זוג בדרך לבישה עד מקום המשתמר ויחלוץ אותם וילך ויכניס עוד זוג, (ולא הוא משאוי כיון שדרך לבישה הוא בחול, ואין בזה משום בל תוסיף כיון שאינו מכוון לשם מצוה, אבל בדבר שאולי הוא קמיע א"צ לשומרו כלל), ואם הם רבים ואינו יכול להכניס כולם, לא ילבשם כלל, אלא ישמורם עד הלילה ויביאם, וכן אם הקשר גדול ממידתו או שאינם קשורות ואינו יכול לעשות קשר ענינה משום דשיטת כמה פוסקים שזה פסול לתפילין, ימתין עד שתחשך ויביאם, ואם ירא להחשיך מפני הליסטים יוליכם פחות פחות מד' אמות, או שיתנם לחבירו וחבירו לחבירו עד שיגיע לחצר החיצונה. ואם יש סכנה בהנחתם או בהולכתם פחות פחות מד' אמות, יכסה אותם וילך.

שיטת המ"א שאשה הלובשת תפילין או ציצית ברה"ר בשבת חייבת חטאת, ויש חולקים.

המוצא ס"ת בשדה אם אינו שעת סכנה יושב ומשמרו ומחשיך עליו, ובסכנה מניחו והולך לו, ואם יורדים גשמים ויתקלקל הס"ת, יתעטף בעור ומעל העור יתעטף בבגדים וכנס, שזהו כבודה של תורה שלא תתקלקל בגשמים.

הבא להציל כליו מפני הדליקה לובש כל מה שיכול ללוש ועוטף כל מה שיכול לעטוף, ופושט, וחוזר ולובש ומוציא, וע"ע בזה בסיומן של"ד.

דין בגדים רטובים

הליכה עם בגדים רטובים - מי שנרטבו בגדיו במים ע"י הגשמים או שנפל לנהר, מותר ללכת עמהם ואינו חושש מפני סחיטה, וזהו שלא יערום דניעור בכלל סחיטה, ואפ"י נרטבו הבגדים כשאינם עליו מותר ללבושם אם אין לו בגדים אחרים. אבל בגדים שאינם לבוש בהם, אם נרטבו במים מרובים אסור לטלטלם משום חשש סחיטה, אם הוא מקפיד שלא יהיה בהם מים, אבל דבר ששרוי תמיד במים מותר לטלטלו.

תלית בגדים רטובים ליבוש - אסור לתלות בגדים רטובים ליבוש, אפ"י אם נרטבו רק מהזיעה, מפני שיחשדוהו שכיבסם בשבת, ואפ"י בחדרי חדרים אסור (משום לא פלוג, אמנם בדבר שהחשש הוא שיחשדוהו באיסור דרבנן אין אסור אלא בפרהסיא כנגד העם, אבל בהצירו מותר), והמ"א מתיר אם נרטבו קצת אבל הרבה אחרונים אוסרים גם בזה. ולייבשם סמוך לאש או להניחם על התנור, יש בזה איסור תורה של ממשל ומלבן אפ"י אם הם של צמר, ואפ"י אם הוא עומד סמוך לאש כשהוא לבוש בהם אסור, אם הוא כנגד האש במקום שהיד סולדת בהם, ואפ"י נרטבו קצת, והא"ר מסתפק לאסור משום פסיק רישא אפ"י אם כונתו בעמידתו אינה אלא לחמם עצמו, ולא לייבשם, ובמקום שאין היד סולדת מותר לייבשם שלא כדרך תלית. וכל זה היינו בשעה שפושטם, דאי לא הכי אסור לטלטלם משום חשש סחיטה, או דאירי כשאינו מקפיד שלא יהיה בהם מים, או ברטוב קצת, וכנ"ל.

חיתולי תינוקות המלוכלכים בצואה מותר לשוטחם, כיון שמוכח שלא כיבסם, ואפשר דמותר אפ"י כשאינם מלוכלכים בצואה היכא שלא הכל נרטב ממי הרגלים, אך לא ישטחם כנגד התנור במקום שהיד סולדת בו.

בגדים שהיו תלויים ליבוש מערב שבת, אינו חייב לסלקם אפ"י אם הם שטוחים כנגד העם.

תמצית תנ"ך ויקהל:

ציווי עשית המשכן - משה הקהיל את ישראל והזהירם על שמירת השבת, ועל איסור הבערת אש בשבת, וצווה אותם על עשיית המשכן וכליו ובגדי הכהונה, על ידי בצלאל ואהליהב וכל איש חכם לב, ושיביאו תרומה מכל הדברים הנצרכים לעשיית המשכן.

נדבת המשכן - בני ישראל נדבו תרומה למלאכת המשכן, והרבו להביא עד שציוו להפסיק להביא כי היה די הצורך ויותר, והנשיאים הביאו את אבני השוהם והמילואים.

עשיית המשכן - בצלאל ואהליהב וחכמי לב לקחו את התרומה ועשו את כל מלאכת המשכן, הפסוקים מפרטים את פרטי עשיית המשכן כפי שצוו והובא בפרשות הקודמות, היריעות הקרשים האדנים הבריחים הפרוכת המסך הארון השלחן המנורה מזבח הקטורת מזבח העולה והכיוור, קלעי החצר העמודים היתדות ומסך שער החצר.

פקודי:

המשך עשית המשכן - הכתוב מפרט כמה נתרם מהזהב והכסף והנחושת, ומפרט מה השתמשו בזה, ומפרט את דרך עשיית האפוד החושן המעיל הכתנות המצנפות האבנט והציץ, בני ישראל הביאו את כל אשר עשו למשה, משה ראה שעשו הכל כפי שצוו ובירכם.

בנית המשכן וקדושתו - הקב"ה ציוה את משה על עשיית המשכן בא' ניסן, משיחת המשכן וכל אשר בו ואת הכיוור והמזבח, משיחת אהרן ובניו והלבשת הבגדים להם, משה הקים את המשכן הכל כפי שצווה ושם את כל הדברים במקומם, ערך את הלחם על השלחן הדליק את המנורה והקטיר קטורת.

מגבת - מותר להתנגב במגבת אפ"י רחץ כל גופו (במים צוננים), ולהביאה בידו אם יש עירוב, ולא ימסרנה לבלנים החשודים על הסחיטה, ודעת המ"א שאחרי שהביאה לביתו והניחה אסור לטלטלה, אבל הא"ר כתב בשם ספר התרומה שמגבת נחשבת כמים מועטים דמותר לטלטלה אף בביתו, וכן משמע מהגר"א. ומגבת שהיא לחה מטבילת ערב שבת יזהר לתלותה מבעוד יום, ואם הוא צריך לה למחר יש להקל לתלותה בבין השמשות, ומ"מ נכון לשוטחה בצינעא, וצריך להזהר מסחיטה, ובשבת אסור לתלותה.

רחיצת הידים בנהר - מותר לרחוץ ידיו בנהר בשבת, ובלבד שלא יוציאם עם המים שעליהם ד' אמות בכרמלית, ואם שפת הנהר הוא רה"ר לא יוציאם מוחץ לנהר כלל עד שיסורו המים.

פשתן סרוק וצמר מנופץ שבראשי בעלי נגעים שלובשין כדי שיהא נראה כשיער, מותר לצאת בזה בשבת, אם שצבען לנוי וכרכם במשיחה, או שיצא בהן שעה אחת מבעוד יום, אבל אם לא צבען ולא יצא בהם אסור אף לטלטלן משום מוקצה, אך אם חשב מבעו"י לצאת בהן מותר בטלטול, ולענין לצאת בהם יש דעות בזה, ואף אם ישב בהם מבעו"י י"א דלא מהני להתיר לצאת רק אם יצא בהם.

מצנפת שתולין בצואר למי שיש לו מכה בידו או בזרועו, או סמרטוטים הכרוכין על היד או על אצבע שיש בה מכה, או על המכה ממש, מותר לצאת בזה בשבת, אפ"י לא יצא בהם שעה אחת מבעוד יום, וי"א דדוקא אם יצא בהן שעה אחת מבעוד יום, ולמעשה צ"ע.

סימן ש"ב:

ניעור בשבת

ניעור טל - טלית חדשה (שלא השתמש בה הרבה ועדיין ניכר בה חידושה ואפ"י אם נתכבסה), והיא שחורה, והוא מקפיד שלא ללבושה בלא ניעור, וניערה מן הטל שעליה ח"י"ב, וה"ה במנערה מהשלג, (אך אם השלג לא נמש כלל מותר, אך יערה בקל), אבל אם אינו מקפיד ולובשה לפעמים בלא ניעור מותר לנערה אף לכתחילה, ובסתמא דינו כמקפיד. ואם המנער מקפיד והוא מנער למי שאינו מקפיד, לכאו"י יש להחמיר, וצ"ע.

ניעור מים - בגד שנשר במים או שירדו עליו גשמים, אם הוא חדש שמסתמא מקפיד עליו מפני שמתכווץ ע"י המים, אסור לנערו משום סחיטה, ואין חילוק בזה בין שחור לשאר צבעים, ואפ"י בבגד ישן לא ינערו בחוזק בענין שיבוא לידי סחיטה.

ניעור אבק - י"א שאסור לנער בגד מהאבק שעליו, אם הוא חדש ושחור והוא מקפיד עליו, וכתב הרמ"א שטוב לחוש לדבריו, והיינו אפ"י בניעור ביד וכ"ש בכלי, והא"ר כתב שזה אסור מדניא, ומ"מ ע"י נכרי יש להקל, ובפרט שלפעמים יש בזה משום כבוד הבריות, וכל זה כשאינו עושה אלא ניעור בעלמא, אבל אם מכסס ומשפשף את הבגד כדי להסיר מנונו את הכתמים, אסור לכונ"ע בכל מיני הבגדים, אפ"י ביד ולא בכלי, וטוב להזהר כשבא בשחרית לביהמ"ד, שיניח כובעו ובגדיו במקום שמוור, שלא יפלו ויתלכלכו באבק ויבוא לידי חילול שבת. ובגד ישן או אם אינו מקפיד מותר, והח"א כתב שאין אנו בקיאים מה נקרא חדש, ויש להזהר בכל הבגדים, ושאר אחרונים לא הזכירו דבר זה, והמחמיר תע"ב, והמיקל יש לו על מי לסמוך, וטוב שיעשה שינוי כלאחר יד. ולא יסיר את האבק (או את הנוצות וכדלהלן) ע"י מכבדת העשויה מקיסמים דקים או משערות, ואינו מותר אלא ביד.

נוצות שעל הבגד מותר להסירם בשבת, אפ"י בבגד חדש שהוא מקפיד עליו, כיון שאינם בתוך הבגד אלא מעליו.

השראת השכינה במשכן - הענן כיסה את המשכן ביום והאש בלילה, וכבוד ד' מלא את המשכן, ובהעלות הענן יסעו בני ישראל.

פרשת פרה:

פרה אדומה - הקב"ה ציווה לקחת פרה אדומה, שאין בה מום ולא עלה עליה עול, ולשוטחה מוחץ למחנה ולהזות ז' פעמים לכיוון אוהל מועד, ולשרוף אותה יחד עם עץ ארז אזור ותולעת שני, ולאסוף את אפר הפרה, ולהזות מהאפר עם מים חיים על טמא מת בשלישי ובשביעי, או על אהל המת והכלים שהיו בו, שורף הפרה אוסף האפר והנוגע טמאים עד הערב.

מת מטמא בנגיעה טומאה עד הערב, ומטמא באוהל אדם או כלי שאין עליו צמיד פתיל, ומטמא חרב כחלל. טמא מת שנכנס למקדש חייב כרת.

הפטרות פרשת פרה:

ד' אמר ליחזקאל שיוכיח את ישראל על שטימאו את הארץ במעשיהם, ושיאמר להם שד' יגלה אותם, ואמנם בעתיד יחמול עליהם למען כבודו ולא למענם, ויחזור ויקבצם לארצם, ויטהרם ויתן להם לב חדש ורוח חדשה, ולא יהיה עוד רעב, ויבנו הערים החרבות ויתמלאו בבני אדם, וישראל יתחרטו על עוונותיהם.

לפרטים והערות נא להתקשר ל-052-7692282.

ניתן לקבל במייל - 9518479@gmail.com או באוסף גלינות

'כל מקדש שביעי כראוי לו'

הארה נפלאה האיר מרן היחפץ חיים זצ"ל: בזמרו הראשון של ליל שבת אנו פותחים את הזמירות כך: "כל מקדש שביעי כראוי לו, כל שומר שבת כדת מחללו. שכרו הרבה מאד על פי פעלו, איש על מחנהו ואיש על דגלו". שאל היחפץ חיים, מדוע אנו כופלים את הדברים פעמים: 'כל מקדש שביעי כראוי לו, ושוב אומרים: 'כל שומר שבת כדת מחללו. שני המשפטים לכאורה מלמדים את אותה משמעות, על יהודי השומר שבת כהלכה; וכן בהמשך: 'שכרו הרבה מאד על פי פעלו, כלומר, כל אחד ואחד יקבל את שכרו לפי מעלתו שלו, ולא כלם יזכו בשכר שוה, ושוב כופלים ענין זה: 'איש על מחנהו ואיש על דגלו, אותה משמעות שכל אחד יקבל את שכרו לפי מעלתו? הסביר זאת היחפץ חיים כך: ישנם שני סוגי בני אדם המתייחסים באופן שונה לשמירת השבת. יש אשר נוהגים בכל האסורים של שבת שלא לעבר עליהם בכל פריטיהם ודקדוקיהם, אבל אינם מייחסים חשיבות לעצם קדשת השבת, ויש אשר מלבד ענין שמירת השבת כראוי וזהירותם הגדולה שלא להכשל באסורים, הם מחשיבים גם את עצם יום השבת, השבת מרוממת אותם, כל ההנהגה שלהם אומרת כבוד! על שני סוגי האנשים הללו התכוון הפיטן בדבריו: 'כל מקדש שביעי כראוי לו – כאן הוא רומז על השומר את השבת ומרוממה בכל הנהגותיו 'כראוי' לעצם קדשתה. ואלו כשאומר 'שומר שבת כדת מחללו' – רומז על מי שיחסו לשמירת השבת מתבטא רק בכך שנוהר שלא לחלל את השבת, אבל אינו משמרה בכבוד הראוי לה ובקדשה הראויה שיש לנהג בשבת קדש. ועל זה מסים הפיטן: 'שכרו הרבה מאד על פי פעלו, איש על מחנהו ואיש על דגלו. אין שכר שוה על שמירת השבת, כל אחד יקבל את שכרו כתשלום פעלתו, וכפי יחסו לשמירת השבת, וכמו שחרט על דגלו לנהג ביום השבת. על פי דבריו הנפלאים של מרן היחפץ חיים, ישב הגה"צ רבי משה אהרן שטרן זצ"ל, משיגה ישיבת קמניץ, קשיא עצומה של בעל ה'מראה פנים': הנה הגמרא במסכת שבת (ק"ח, ב) אומרת: 'אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי, אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין'. ואלו בתלמוד ירושלמי (תענית א, א) נאמר: 'אמר רב לוי אלו היו ישראל משמרין שבת אחת כתקונה מיד היה בן דוד בא'. ובפרוש ה'מראה פנים' בירושלמי שם הקשה את הסתירה בין הבבלי והירושלמי. שבבבלי נאמר שיגאלו בזכות שמירת שתי שבתות כהלכתן, ואלו בירושלמי נאמר שיגאלו בזכות שמירת שבת אחת כתקונה? אולם על פי דברי היחפץ חיים ישב רבי משה אהרן את הדברים באופן נפלא: שהרי מלבד זאת יש לכאורה לדקדק בשנוי הלשון בין הבבלי לירושלמי. בבבלי נאמר 'שתי שבתות כהלכתן', שיזהרו מלחלל את השבת, וכל ההנהגות בשבת יהיו על פי ההלכה בלי שום חלול שבת, ועל זה אמרו שאם יעשו כן שתי שבתות יזכו להגאל. שכן שמירת שבת כהלכתה פרושה שישמרו את השבת רק 'כהלכתה' מבלי לחלל, אך לא בדרגה הגבוהה של שמירת השבת. ואלו שמירת השבת 'כתקונה', כלשון שנקט הירושלמי - 'משמרין את השבת כתקונה', הכונה היא לשמירת השבת בדרגה הגבוהה, באופן נעלה ומרומם, כראוי לפי ערך קדשת השבת. באופן זה אכן די שיגאלו רק שבת אחת בלבד כדי שכבר יזכו ישראל להגאל. ומצאתי לזה סמך גדול בדברי חז"ל (שמות רבה סוף פרשה כה) שנקטו בלשון הזה: "אלו היו ישראל משמרין שבת אחת כראוי מיד היה בן דוד בא". כלשון הירושלמי אך עם שנוי אחד: במקום 'כתקונה' נאמר 'כראוי'. וזהו כעין מה שהתבאר ששמירת שבת כראוי באופן היותר נעלה, סגי בשבת אחת כדי לזכות לגאולה. והדברים מאירים ומשמחים.

את הפסוק בישעיהו (נח, יג): "אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבד וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דברי". דורשים חז"ל (שבת ק"ג, א): "וכבדתו" - שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חל. 'מעשות דרכיך' - שלא יהא הלוכך של שבת כהלוכך של חל. 'ממצוא חפצך' - חפצך אסורין, חפצי שמים מתרין. 'ודבר דברי' - שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חל". וחז"ל אמרו (ירושלמי שבת טו, א): "לא נתנו שבתות וימים טובים לישראל אלא לעסק בהן בדברי תורה!" הרי שבשביל להכליל בין אלו שמקדשים את השבת 'כראוי לו', נדרש האדם להיות סוג שונה של אדם בשבת. הליכות אחרות, הנהגות מרוממות, סגנון דבור עדין ואצילי, לבוש מכבד. שכל ההויה שלו תזעק 'שבת'! שכל נפשו של האדם תהיה אפופה רוחניות. זה מתבטא בתחומים רבים; בדקדוק שמירת ההלכות בשבת, בשמירת הפה מדברים בטלים וזולים, בנצול הזמן ללמוד התורה ועוד. (אוצרותיהם אמלא - להגר"א טורק שליט"א)

חיזוק לקראת שבת ויקהל – פקודי

השבת האחרונה של השנה!!

כבוד השבת שהציל את הרידב"ז מגזר דין מות

ספור מרטיט סיפר הרה"ג מנחם אברמסקי זצ"ל, בנו של מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל בעל היחזון יחזקאל: לדבריו, כבר מילדותו היה רגיל לראות את אמו הרבנית ע"ה נוהגת להכין את כל צרכי השבת כבר ביום חמישי. תמיד כאשר היו נכנסים הביתה בליל ששי חשו היטב באווירת השבת הממשמשת ובאה. המפה הצחורה כבר היתה פרוסה מבעוד מועד על השלחן, כלי השבת היו מצבים ומסודרים על מקומם, ריח התבשילים נדף מהסירים העומדים על הגז במטבח, הכל עמד מוכן ומזמן לכבוד השבת. הוא עצמו באופן אישי מעולם לא ראה בכך הנהגה יוצאת דפן, שכן הרגל כך מעודו, אך כאשר התארס וכלתו באה לראשונה ביום חמישי בלילה לבית הוריו וראתה כי הכל כבר מוכן לקראת שבת – השתוממה, וצינה לשבח בפני חתנה את המנהג המפלא הזה, והחתן שתף את אמו בדברי הכלה. הרבנית אברמסקי ע"ה בקשה מהם שישבו, והיא תספר להם מה עומד מאחורי ההנהגה הזאת שהיא מקפידה עליה כה באדיקות. סבי הגאון הרידב"ז זצ"ל שמש כרבה של צפת. בהיותו צעיר חלה אנושות, ומצבו הלך והחמיר מיום ליום, עד שבאחד הימים אבד את הכרתו. הרופאים הודיעו כי מצבו קשה ונותרו לו שעות בודדות בלבד לחיות. בני המשפחה והמקרבים נאספו סביב מטתו, קראו פסוקי יחוד, כשבסתר לבם קוו שהנורא מכל לא יקרה....

לפתע, לתדהמת בני המשפחה, התעורר הרידב"ז מעלפוננו, פתח את עיניו וסובב את ראשו לכוון העומדים בסמוך אליו, היה נראה כי הוא שרוי בחרדת קדש ובהשראה מיוחדת. לאחר שנה מעט והתאושש, החל לספר את אשר ארע עמו בשעה ששכב ללא הכרה: בחלומי ראה את עצמו עומד בפני בית דין של מעלה, שם החלו לדון לגבי אס להשאירו בחיים אם לאו. פתאום הוא שומע את הכרוז יוצא למעלה ומכריז את גזר דינו: "הגיע זמנו של יעקב דוד בן זאב להפטר מן העולם". אך לפני כן נמנו וגמרו לקרא לבעל הדין עצמו כדי להשמיע את טענותיו, שמא יש לו יכלת ללמוד זכות על עצמו להשאירו בחיים. פתח הרידב"ז וטען כי מכח היותו רב העיר צפת עליו להשאיר בחיים, כיון שכל יסודות ההלכה והקדשה של העיר תלויים על צוואר; מקואות, ערובין, שמירת שבת וכדומה, ובאם יסתלק, תשאר העיר בלי מגן ושומר ראוי על צרכי הדת שלה. בית הדין דנו בתכן טענתו והכריעו שטענה זו אינה מספקת דיה, משום שגם רב אחר שימנה במקומו יוכל לפעל כמותו באותה מתכנת, ואין חובה משום כך להשאיר דוקא אותו בחיים.

שוב שאלוהו בבית דין של מעלה אם יש לו זכות נוספת ללמד על עצמו; והשיב הרידב"ז שהוא עוסק כעת באמצע חבורו 'נמוקי הרידב"ז' על הירושלמי, ובאם יסתלק מן העולם בטרם עת לא ישלם החבור. שוב דנו בבית דין על טענתו, והכריעו שגם טענה זו אינה מספקת להשאירו בחיים, כיון שיכולים גם תלמידי חכמים אחרים להשלים את החבור. בשלב זה הודיעוהו כי נתנת לו כעת אפשרות אחרונה ללמד זכות על עצמו. לאחר שהרהר הרידב"ז ממשכות אמר בבטחה: "הבה תחפשו בכל העולם אם ישנו בית שמכבדים בו את השבת כמו בביתנו! והראיה לדברי היא עצם העבדה שכבר ביום חמישי כל צרכי השבת ערוכים ומסודרים בביתו לכבוד שבת!..."

שוב ישבו ודנו חברי בית הדין בטענתו בכבוד ראש, ואכן הסכימו עם הטענה כי אכן אין בית שמכבדים בו את השבת כמו בביתו של הרידב"ז, ומחמת טענה זו זכה בבית הדין ופסקו דינו לחיים. "בשלב זה", אמר הרידב"ז לבני משפחתו, "הקצתי מחלומי". וכאן פנה הרידב"ז לילדיו בבקשה: "הנה שומעים אתם כמה חשיבות מייחסים להנהגה זו בשמים, על כן מבקש אני מכם ומכל צאצאי להשתדל לקבל על עצמכם גם כן להקדים ולהתכוון לשבת כמה שיותר מקדם, שהוא בכלל כבוד שבת...". "כנכדתו של הרידב"ז", סימנה הרבנית אברמסקי את דבריה, "משתדלת אני להקפיד בכל עז לקיים את בקשתו".

בשיחה ששמעתי לפני קרוב לארבעים שנה מפי מגיד המישרים הגה"צ רבי ראובן קרלינשטיין זצ"ל, הוא האיר הארה נפלאה ונוקבת. כה היו דבריו הנפלאים: דוד המלך אומר בתהלים: "אשכילך ואורך בדרך זו תלך איעצה עליך עיני: אל תהיו כסוס כפרד אין הבין" (לב, ח-ט). ולכאורה דבריו תמוהים מאד וטעונים הסבר.

הרי דוד המלך עומד ומכריז, בואו ואגלה לכם מהי דרך חכמה, "איעצה עליך עיני" (מפרש רש"י כמו 'קריצת עין'), כמי שעומד לגלות סוד כמסו ושגב מה מטל על האדם לעשות כדי לקנות את החכמה? והנה כשכולם מטים און בסקרנות עצומה לשמע מה יש בפיו לומר, הוא אומר דברים פשוטים ומובנים לכל בר דעת: "אל תהיו כסוס כפרד אין הבין".... שאל רבי ראובן בחביבות: "וכי בלי עצה זו של דוד המלך לא היינו יודעים זאת? הרי כל בר דעת יודע שאל לו לנהג כסוס וכפרד? בשביל כזו עצה פשוטה נדרשים ליחכמה של דוד המלך? בשביל מה כל הפרסום הגדול הזה שהכריז - 'אשכילך ואורך', 'איעצה עליך עיני'...?" אלא, האיר רבי ראובן בנעם שיח, אמר לכם מה התכוון דוד המלך בדבריו: הבה נתאר לעצמנו שאנו עומדים באמצע שוק 'מחנה יהודה' בירושלים. השוק סואן וגועש מרב הרוכשים. הדוכנים עמוסים בפרות מרהיבי עין מכל הסוגים והגונים, פרות עץ, פרות אדמה ופרות יבשים. תפוחים, אגסים, תפוזים, אשכוליות ועוד. הקונים עוברים מדוכן לדוכן ומלקטים לסלים מכל הבא ליד... והנה, לפתע נכנס סוס לתוך השוק והחל לשוטט בין הדוכנים, ובעוד כלם בוחנים את טיב ואיכות הסחורה, הוא בעיניו המטות כלפי מטה הביט לכאן ולכאן, ונראה כי הוא תר אחר משהו מסוים. אלו היינו יכולים לפתח עמו בשיחה, היינו מתעניינים אצלו במה הוא חושק? אחר מה הוא מחפש? תפוחים? לא! אגסים? לא! הוא היה משיב לנו אלא דבר אחד: 'אין אני זקוק אלא למעט תבין'... 'קצת קש', ותו לא... ואכן לפתע הוא שם לב, כי באחת מפינות השוק זרוק מזרן ישן וסרוח, ומתוכו מבצבץ מעט קש... הוא נטש בסערה את הכל בבת אחת, ושם את צעדיו בזריזות אל עבר המזרן. הוא קרע את צפוי, והחל ללעס בהנאה את מבקשו... מרגע זה והילך הוא לא נזקק יותר לשום דבר נוסף זולת מעט התבן שמצא, פסגת שאיפותיו ותאוותיו. הנמשל הנוקב של הסוס הוא האדם, אמר רבי ראובן, יהודי מסוים את תפלת מעריב בליל שבת קדש, מקדש על היין ונגש לסעד את סעדת השבת, מאריך בה באכילת בשר ודגים וכל מטעמים, בדבורים בטלים על הא ועל דא. כמובן לאחר הסעדה הוא כבר מתעייף, אכן השעה כבר מאחרת...

למחרת בבקר הוא שוב מזדרז לתפלת שחרית, לאחריה מקדש על היין ונגש לסעדה, אוכל את החמין, ושוב נופל למטה מרב כבודות ועיפות, וכך מעביר את זמנו במטה עד תפלת מנחה... "זה נקרא שבת"? זעק רבי ראובן מנהמת לבו. יהודי כזה עם מה הוא יוצא משבת? הרי כל השבת שלו מסתכמת בפטפוטי הבל, באכילת החמין וב'שנה בשבת תענוג' הארכה והממשכת שבאה בעקבותיהם. כל אלו אינן אלא הנאות גשמיות חולפות והולכות להן כלעמת שבאו, נחמדות לשעתן בלבד. הוא יצא משבת ערום! מבלי שרכש לעצמו שום קנין נצחי! שום סגולה ומעלה ברוחניות! אותו אדם אינו מודע לגדל ההפסד שלו, כמה קניני נצח היה מסגל להשיג בכל רגע ורגע שקדשת השבת חפפה עליו. וכבר ידוע מה שמובא בספרים הקדושים, כי כל מצוה שנעשית בשבת שוה פי כמה וכמה מהנעשית בחל, וכך גם כל רגע ורגע של למוד התורה בשבת שוויו עצום פי אלף מבחול.

ה'סבא מקלם' זצ"ל היה אומר שמצוה שעושים בשבת שכרה כפול מבחל. ובספר 'לב אליהו הביא הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל את ששמע ממרן ה'חפץ חיים' זצ"ל שכיון ששקולה שבת כנגד כל התורה, לכן כל מצוה שעושים בשבת שוה תרי"ג מצוות. כשנחשב את דעת הגאון מוילנא הסובר

שכל אות בתלמוד תורה היא מצוה, הרי כשלומדים בשבת מכפילים כל אות ואות במספר תרי"ג. נמצא שכאשר האדם יושב ולומד בשבת, אין סוף למצוות שיכול להוסיף לחשבונם... על כך עומד דוד המלך וזועק: "אל תהיו כסוס כפרד אין הבין"! במה שונה הוא מהסוס ומהפרד? הרי גם הסוס כאשר נתנת לו האפשרות לשוטט בשוק, לשבע כאות נפשו מטוב הארץ, הוא אינו מוצא כל ערך בכל זה. תחת זאת עיניו תרות אחרי מעט קש ותבן חסרי טעם וערך שמצויים בכל פנה ובזול. "וכי אינו נמשל לסוס? אינו דומה לפרד?!", סים רבי ראובן את מוסרו בכאב. נורא למתבונן! (אוצרותיהם אמלא)

לקראת 7 שנים למכתבו בכתב ידו של רשכבה"ג מרן ראש הישיבה זיע"א שאיליו הצטרפו רבינו מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א ויבלחט"א מרנן שרי התורה מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א ומרן הגר"נ קרליץ שליט"א

לאחינו בני ישראל שלום וכל טוב סלה.

באתי לעורר על קדושת שבת אשר היא מאד חמורה, ומצד שני אפשר לזכות על ידי שמירת דיניה מאד.

כרגיל אנשים קרוב לשקיעת החמה בערב שבת מאד לחוצים, ובאים לידי קטטות, וכן מבואר גיטין נ"ב ע"א וברש"י שם, ולפעמים גם מתוך לחץ נכנסים לעשות דבר האסור אחר שקיעתה של החמה, אשר זה מאד חמור! טוב מאד להתרחק ולמנוע מלעשות דברים האסורים בשבת חצי שעה לפני השקיעה, באופן שלא יקרה חלילה שיכולים לעבור אחרי השקיעה, ושכר עושיה אין לשער.

חיזקו בזה ותזכו לכל טוב ברוחניות ובגשמיות.

נ"ב: מקומות הנוהגים לקבל שבת ארבעים דק' קודם השקיעה ינהגו כמנהג המקום. כ"ב לאדר שני תשע"א לפ"ק. - אהרן י' לייב שטיינמן ג"א מצטרף נסים קרליץ.

בעזה"י ג"א מצטרף לדברים נכונים ובוררים אלה. חיים קניבסקי.

הנני מצטרף להנ"ל יוסף שלו' אלישיב.

חיזוק לתפילת מנחה בערב שבת

כתב הרא"ש בספרו האורחות חיים אות י"ט וז"ל "ויקדים להתפלל בערב שבת תפילת מנחה כדי שיקבל עליו השבת מבעוד יום" והסביר דבריו בעל התוס' יו"ט וז"ל "שלא יקבל השבת מאוחר ביום הששי והיינו שיקבלו לפני הזמן שהוא כמעט חשיכה, ויזהיר בני ביתו שיקדימו קבלת שבת ויתפללו מנחה מוקדם ועי"ז יקבל השבת מבעוד יום" עכ"ל. וכן היסוד ושורש העבודה כתב {שער העליון סוף פ"א} ואדם יפיק תבונה ביתר שאת ויתר עוז זהירות הכוונה בתפילת המנחה של ערב שבת למי שמעיין בכתבי האריז"ל מגודל מעלתה ובודאי ראוי לאדם להכין עצמו בתפילה זו אל גודל הכוונה יותר ויותר. ובהמשך דבריו כתב - וז"ל וראוי לאדם להתנהג בכל ערב שבת להוסיף מחול על הקודש בכל מה שאפשר כמבואר בתיקונים וז"ל וכל המוסיף מוסיפין לו נפש יתירה בשבת וכל הגורע גורעין לו ההיא נפש יתירה... וכתב בספר התגין אם נשמתו של אדם בגהינום בכל יום ששי מוציאים אותה ממהינום בעת שהיה רגיל בעולם הזה לשבות וכן בתוספת מקודש על החול במוצאי שבת המאחר מאחרים אותו שלא להכניסו למהינום והממהר ממחרים אותו להכניסו וע"כ צריך ליזהר בזה מאד ומוטל על כל אדם להזהיר בני ביתו על תוספת שבת וביחוד בימים הקצרים של החורף שרוב נשים מאחרים בהדלק"ן עד קרוב לחשכה רח"ל וראוי להזהירם בנחת ובתוכחה עכ"ל.

ויק"פ - פרה
(מבין כתלי ישיבת מיר)

**גיליון שבועי מבית
"עין לא ראתה"**

מאמרי עינינו גל

ליצנים שבאותו הדור

עני, אתן לו את הפסולת שיעשיר, ע"כ. ומבואר מכאן שעד שלא פסל את הלוחות היה משה עני (ומזה מוכח שכשם שלא לקח מביזת מצרים כך לא לקח מביזת הים והיה עני).

ב. וכעת נבדוק באיזה תאריך ארע התעשרותו של משה. דהנה תיכף כשפסל משה את הלוחות עלה עמהם בה, וירד ממחרת יוה"כ, ואז ציוה את ישראל להביא למלאכת המשכן (כמבואר כל זה ברש"י כי תשא לג, יא ע"פ חז"ל), ותיכף התחילו לעסוק במלאכת המשכן, ואז לפתע הרגישו במשה שנעשה לעשיר גדול, ותמהו בזה תמיהה גדולה ולא הבינו מהיכן נתעשר משה בבת אחת, הרי ידעו שלא לקח משום ביזה, ומנין לו העשירות בפתע פתאום. ואז מצאו הליצנים מקום לחשוד בו כי מנדבת המשכן נתעשר, והא ראייה שלפני שהביאו את נדבתם לא היה עשיר, ורק כשהחלו להביא את נדבת המשכן החלה להיות ניכרת בו העשירות, והם לא ידעו שהקב"ה נתן לו פסולתן של לוחות או שגילה באהלו מחצב של אבנים טובות ומרגליות, ולכן ריננו אחריו, וכששמע זאת משה נתן להם חשבון כדי לנקות את עצמו מחשד זה.

ומדבר זה יש לנו ללמוד ולהתבונן עד היכן מגיע כוחה של ליצנות לדבר על צדיק עתק, ולהפוך את האמת מן הקצה אל הקצה, דהנה לחשוד במשה רבינו ע"ה אשר זכה לדבר עם ה' פנים אל פנים, שהוא יגזול מתרומות המשכן ויתעשר מגניבה שהיא מהעבירות החמורות ביותר, שמשים עין של מעלה כאילו אינה רואה ח"ו, והרי זה חשד רחוק מן הקצה אל הקצה, שאותו אחד שזכה לכזה גילוי פנים ייחשד בהעלמת עין ח"ו, ובכל זאת עד כאן מגיעה כוחה של ליצנות לדבר על הצדיק עתק, ולחשוד במי שנאמר עליו בכל ביתי נאמן הוא, ולא רק לחשוד, אלא לדבר בקול רם עד שמשה רבינו שמע זאת, הרי שהיתה זו ליצנות שמדוברת בין אדם לחבירו, כי בכוחה של ליצנות להחדיר בלב גם דברים מוזרים ורחוקים מן האמת מהקצה אל הקצה. ע"כ דבריו.

ג. ואגב למדנו מכאן יסוד נפלא, שמי שהולך אחרי הי"ת לא יתכן שיפסיד מכך, דהנה משה רבינו שהתעסק בעצמות יוסף, והיה היחידי בבני ישראל שהיה במשך תקופה ארוכה עני, וכאשר עמד בניסיון, נתעשר אח"כ מן התורה מפסולתן של הלוחות, וכ"כ הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל בהקדמתו: "ולענין זה הראה הקב"ה שיהיה משה רבינו לאות לכל מקבלי התורה שיזמין ה' להם פרנסתם בתוך עשיית הלוחות איזה פסולת שע"ז יתפרנסו", עכ"ל. כי יש להקב"ה הרבה דרכים לפרנס את בניו אהוביו, וכל מי שזוכה לפקוח עיניים, רואה כיצד כל ענייני פרנסתו מסתדרים על הצד היותר טוב, וכעין בחינת מחצב של סנפריון שמתגלה באהל.

א. במדרש רבה אלה פקודי המשכן, ולמה (משה) עשה עמהן חשבון, (הרי) הקב"ה ית"ש מאמינו שנא' לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא, ולמה אמר להם משה בואו ונעסוק במשכן ונחשוב לפניכם? אלא ששמע משה ליצני ישראל מדברים מאחוריו... ומה היו אומרים ר' יוחנן אמר... ר' חמא אמר היו אומרים חמי קדל דבריה עמרם (ראה כמה שמן צווארו של בן עמרם), וחבירו אמר לו: אדם ששלט על מלאכת המשכן אין אתה מבקש שיהיה עשיר. כששמע מזה כך אמר להם משה: חייכם נגמר המשכן אתן לכם חשבון, אמר להם בואו ונעשו חשבון, הוי "ואלה פקודי המשכן", ע"כ.

ונעתיק כאן ביאור נפלא שכתב המגיד הירושלמי הגרי"צ סלנט בספרו 'באר יוסף' וז"ל: הנה אע"פ שאלו המלעיזים על משה רבינו ע"ה בוודאי שהיו מהפחותים שבישראל, וכמו שכינה אותם המדרש בשם 'ליצני ישראל', בכל זאת צריך לומר שהיה להם איזה טעם ונימוק לחשוד במשה ולהחדיר אצל אחרים את חשדם על ידי ליצנותם, כי בוודאי לא יספרו לנו חז"ל מאנשים רקים ופוחזים שאין שום טעם וריח בדבריהם, ובכלל, מסתמא לא היה בנמצא בדור המדבר אנשים שידברו דברים בטלים שכאלו על משה, אם לא היה להם שום מקום לתלות את לזות השפתיים הלזו באיזה דבר.

אולם הביאור בזה, דהנה ידוע שישראל כשיצאו ממצרים היו כולם עשירים, כמו שאמרו בגמ' בבכורות (ה, ב) שאין לך כאו"א מישראל שלא היו עימו תשעים חמורים לזביים טעונים מכספה וזהבה של מצרים. גם אמרו גדולה ביזת הים מביזת מצרים, כמש"כ "תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף", אולם משה רבינו לא לקח לא מביזת מצרים ולא מביזת הים, שע"כ אמרו עליו במדרש "חכם לב יקח מצוות" שכל ישראל היו עסוקים בכסף וזהב והוא היה עסוק בעצמות יוסף, א"כ לא היה עשיר, וממה נעשה משה עשיר רק מפסולתן של הלוחות, כמו שאמרו בנדרים ר' חמא ב"ר חנינא אמר מפסולתן של לוחות העשיר משה, דכתיב "פסל לך שני לוחות אבנים" שתהא הפסולת שלך (ודו"ק דהימרא במדרש לעיל נמי מר' חמא), ר' חנין אומר מחצב של אבנים טובות ומרגליות ברא לו הקב"ה מתוך אהלו וממנו העשיר.

ובמדרש מבואר שזה גופא שלא התעסק בביזת הים זיכה לו את פסולתן של הלוחות, "פסל לך" הפסולת שלך, משם העשיר משה, אמר הקב"ה: דין הוא שיטול אותן, פסולת משה למה? אלא ישראל שלא נתעסקו במצוות נתתי להן כל טוב ארץ מצרים... ומשה שעסק בעצמותיו של יוסף יאה

שעשני כרצונו

א. רבותינו המפרשים מראים בלשון הכתוב, את זריזות המיוחדת של הנשים הן בהתנדבותן המיוחדת לתרומת המשכן, והן בהירתמותם למלאכת העשייה בפועל.

דהנה בתרומה למשכן נאמר: "ויבואו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חח ונזם וטבעת וכומז כל כלי זהב", ופירש הרמב"ן: בעבור כי הנדבה בתכשיטין היא מצויה אצל הנשים יותר, וכולן היו להן ופרקו נזמיהן וטבעותיהן מיד, ובאו תחילה, והאנשים אשר נמצאו להם הביאו עמהם, כי טעם "על הנשים", שהן היו שם בראשונה והאנשים נטפלו להן... עכ"ל. הרי שעיקר תרומת התכשיטין הללו היו הנשים.

והאור החיים הקדוש מצא בדקדוק לשון הכתוב "על הנשים" רעיון נוסף: "...ואולי רמז באומרו על הנשים, שהביאום עליהם, ובבואם לפני משה הורידו עדים מעליהם ונותנים לתרומת ה', חיבה יתירה נודעת להם בזה לאדונינו ברוך הוא". עכ"ל. כלומר הנשים רצו להראות שאינן נותנות רק תכשיטים ישנים ושבורים שיצאו מכלל שימוש, אלא גם מה שעליהם בשימוש עכשווי, גם אותו מרימים תרומה לה'.

ובכלי יקר הדגיש נקודה נוספת, שבכלל לא היתה מחובתן ליתן את תכשיטיהן, כי בשלמא האנשים שפרקו נזמיהן בעגל, היו צריכים להביא כאן תרומה למשכן לכפר על נפשותם, אבל הנשים הצדקניות לא נתנו תכשיטיהן בעגל, ולא היו צריכות לכפרה א"כ למה יתנו תכשיטיהן, אך מכל מקום מחמת חיבת הקודש לא נמנעו ליתן. עיי"ש.

ורבינו בחיי כאן כתב את שני הרעיונות יחד, וז"ל: כי לשון 'על הנשים' יורה כי הנשים באו שם תחילה, וכאשר באו האנשים כבר מצאו שם הנשים שהביאו שם נדבתם תחילה, וזאת מעלה גדולה בנשים כי במעשה העגל לא רצו לתת תכשיטיהן... אבל עתה בענין המצווה בנדבת המשכן רצו לתת תכשיטי זהב שלהן בחפץ גדול עם היות ענין טבעי בנשים להתשעשע ולשמח בתכשיטיהן והם הם עיקר שמחתן וחדוותן, והביאו חח ונזם וטבעת ועגיל וכומז כל כלי זהב, וקדמו במצווה הזאת לאנשים וכו', עכ"ל.

ב. וכן בענין העשייה נאמר "וכל אשה חכמת לב בידיה טו", וכתב רבינו בחיי: "מכאן שאין ראוי להיות חכמת האשה אלא במטוה ובזריזות צרכי ביתה וכבוד בעלה, ולכך מנעו רז"ל ללמד תורה לבנות שנאמר "ושננתם לבניך" ולא לבנותיך, ואמרו כל המלמד את בתו תורה כאלו מלמדה תפלות" וכן דרשו ביומא 'אין חכמה לאשה אלא בפלך', עכ"ל. והיינו שבמלאכת העשייה הזאת, היה לנשים יתרון על האנשים, מפני שעיקר חכמתה ותבונתה הוא בטויה וזריזות ובכל המלאכות הנצרכות להעמדת הבית. ועתה לא הסתפקו בתרומתן הנכבדה, אלא סייעו בידיהן לבנייתו בפועל ממש.

ובפסוק נאמר "וכל הנשים אשר נשא ליבן אתנה בחכמה טו את העיזים", וכתב הרש"ר הירש: "כיון שתיבת 'בחכמה' באה כאן כתוספת ל'נשא ליבן...' לא יתכן לפרשה במובן של תבונת כפיים, אלא היא מאפיינת את ההחלטה שאליה נשאן ליבן (כלומר למניעים ולסיבות שהביאו אותו לעסוק במלאכה זו). בשעה ששאר הנשים המאומנות במלאכת-יד הזדרזו להכין את הבדים הדרושים להתקנת יריעות הפאר של המשכן, בחרו החכמות שביניהן להתקין את יריעות ה'עזים'. הללו היו פחות מפוארות, אבל חיוניות לגבי שמירת מיכלול המשכן, שהרי הן היו עיקר האוהל, ובמושג האוהל מתגלמת, כידוע, עיקר מהותה של תכונת האשה. בכך הוכיחו הנשים הללו את שאר רוחן, ואת תכונת נפשו הנשית האמיתית, ושני אלה קרויים כאן 'חכמה'. עכ"ל.

ודבריו משלימים את דברי רבינו בחיי הנ"ל, שאכן כוחן של הנשים התבטא בעיקר בניצול כוח 'בניית הבית' שבידן לטובת בנין המשכן. וע"כ הפסוק משבח את אותן חכמות שלא חיפשו להתעסק בדווקא בחלק המפואר והמקושט, אלא בנו את יריעות העיזים הפשוטות יותר, ששימשו כשמירה חיצונית למשכן הפנימי, וזה אכן קרוי חכמה כמו בפסוק במשלי "חכמת נשים בנתה ביתה". כי חכמת האשה מתבטאת בזה שמתמסרת בכל מה שנוגע לשמירת הבית.

[**ויעויין** שבת צח, ב שדווקא על ידי יריעות העיזים נמשל המשכן לאשה, לדברי ר' יהודה נגררו שתי אמות מיריעות העיזים מאחורי המשכן על הארץ, ולדברי ר' נחמיה אמה אחת, ובגלל גרירה זו אמרו חז"ל "למה המשכן דומה לאשה שמהלכת בשוק ושיפולה מהלכין אחריה", ונפלא שמה"ט הכתוב משבחן ביותר על התעסקותן ביריעות העיזים].

ג. ומצינו בברכות השחר שברכת הנשים שונה מברכת האנשים, שהן מברכות "שעשני כרצונו". ובאבודרהם כותב שזה מעין צידוק הדין שמודות להקב"ה על מצב זה שנבראו ללא תורה וללא חיוב קיום מצוות עשה שהזמן גרמן כי עכ"פ כך הוא רצונו יתב'. וב'רוח חיים' כתב הגר"ח מוולאז'ין שזהו השבח המיוחד שאומרים בקדיש 'בעלמא די ברא כרעותא', שתרגומו 'בעולם שהוא ברא כרצונו' וכלשון ברכת 'שעשני כרצונו', מפני שאנו משבחים את הקב"ה שהעולם הזה עם כל מוגבלויותיו העצומות נעשה ע"י רבש"ע בשביל מטרה מסוימת ולשם תכלית מיועדת, וממילא כשמכירים בזה ומודים לו על שכך הוא רצונו, הרי זה שבח מיוחד ומעולה.

וא"כ יש לומר שדווקא במשכן שנאמר בו 'ויקחו לי לשמי' מפני שהוא צריך לבטאות את רצון הנותנים להיות מותאמים לרצון ה' יתברך, בבחינת "עשה רצונך כרצונו", דווקא שם התגדלו הנשים בנתינתן יותר ויותר, מפני שהם מלכתחילה עשויות כרצון ה', וזה מושך אותן בדרך ממילא לרצונו יתברך, באופן שכל מאודן לעשות רצונו בלבב שלם.

על ידי אחרים...

'תיעשה' שתהיה לו סייעתא דשמיא מיוחדת לסיים הכל במהירות עד שיהיה נחשב כאילו נעשתה המלאכה מאליה.

ואולי זהו שאמר הזוה"ק שתלמידי חכמים הם בבחינת שבת, דכמו שאומר כאן הפסוק שעל ידי שמירת השבת יש ברכה במלאכה שבששת ימי המעשה, כך 'תלמיד חכם' שכל השבוע הוא בבחינת שבת, מפני שהפריש את כל חייו קודש לה, ממילא מלאכתו נעשית ע"י אחרים כמו במעשה הנ"ל.

וכ"כ בתפארת ישראל (אבות ב, ד) במשנה: "עשה רצונו כרצונך" – כשתעסוק בתורה שהוא **רצון** ה', עסוק בזריזות ובשמחה בלי פיזור מחשבות בדברים אחרים, כאילו עסקת בענין פרנסתך... שהוא **רצונך**. "כדי שיעשה רצונך כרצונו" – דכשפרנסתך תהיה 'רצונו' אז יבוא לך פרנסתך בזריזות ובלי טרחה, דבזמן שעושין רש"מ מלאכתו נעשית ע"י אחרים...

ג. בספר כמוצא שלל רב ההסביר לפ"ז שינוי נוסף בין מש"כ ביתרו למש"כ כאן, דביתרו כתוב 'וביום השביעי שבת לה' **אלקיר**', ואילו כאן מסיים 'וביום השביעי יהיה לכם קודש'. ולכאור' הם משמעויות הפוכות לגמרי דביתרו אומר שהשבת היא לה' אלקיר, וכאן אומר שהשבת היא 'לכם'.

אמנם לדברי רבינו בחיי מובן היטב, דהנה פסק הרמ"א ע"פ הב"י בשם הירושלמי שבעה"ב שעוסקים במלאכתם כל השבוע צריכים בשבת לקבוע עיתים נוספים על שעות לימודם בימי המעשה, משא"כ תלמידי חכמים שכל השבוע מתענגים בתורה בכל כוחם, אזי בשבת להיפך יאכלו וישתו יותר להתענג במנוחתם. וזה לשונו (בסי' ר"צ): "ופועלים ובעלי בתים שאינם עוסקים בתורה כל ימי השבוע יעסקו יותר בתורה בשבת מתלמידי חכמים העוסקים בתורה כל ימי השבוע, והתלמידי חכמים ימשיכו יותר בעונג אכילה ושתיה קצת דהרי הם מתענגים בלימודם כל ימי השבוע". [ואגב, מדוקדק ברמ"א שמדובר בת"ח שכבר מתענגים בימי השבוע עד כדי כך שלומדים בכל רגע פנוי, ממילא אי אפשר להם לבטא את עונג השבת ב'הוספה' על זמן הלימוד, כי כבר הם מנצלים את המקסימום של הזמן לתורה, אבל אם עדיין יכול 'להוסיף' על שעות הלימוד, אולי אינו בכלל זה].

מענה זהו פשר השינוי, דביתרו מדבר בשאר העם וע"כ אמר 'תעשה' מלאכה בנוכח שהם עושים את המלאכה בעצמם, ולכן לגבי השבת אמר שהיא צריכה להיות קודש לה' בלימוד התורה יותר מהרגלם בימות החול. אבל כאן מיירי בת"ח כדפי' רבינו בחיי, דע"כ אמר כמתאר 'ששת ימים תיעשה מלאכה' דהיינו תיעשה מעצמה ע"י אחרים, ולכן כאן סיים הכתוב ואמר ויום השביעי יהיה לכם קודש, וכמו לגבי יו"ט שדרשו חז"ל דבעינן 'לכם', להורות שחציו קודש לה' וחציו 'לכם' להתענג בו ולא לצום, כך כאן מסיים הכתוב לגבי התלמידי חכמים קודש תהיה 'לכם' היינו בשביל עינוגכם בו לאכול ולשתות יותר ולהתענג בתענוגים.

א. שמעתי מעשה אמיתי, מתוק מדבש, שארע באחד מהכוללים בבני ברק, בחורף הזה תשע"ח. עסקן אחד אירגן חלוקת מוצרי חימום למשפחות מרובות ילדים, ואת זמן החלוקה הוא ייעד לשעה 6:00 בערב. אברך אחד שנמנה על הזכאים לקבלת מכשיר חימום לביתו ושהיה זקוק נואשות לתנור אמבטיה כדי שתתאפשר רחיצת התינוק שנולד לו בשעתו"צ, החליט שלמרות הכל הוא לא מוכן להפסיד אף רגע מהסדר והוא מוותר על התנור למען תורת ה' באהבה...

והנה רבע שעה לפני השעה 6:00 החברותא שלו סוגר את הגמרא ומתנצל שעליו לקחת רדיאטור מאיזו חלוקה שנערכת עכשיו למשפחות ברוכות ילדים, ולדעתו 'ביטולה זוהי קיומה'... היה כאן פיתוי מאד חזק לשנות את ההחלטה, להתגמש קצת, וללכת לקבל את התנור אמבטיה שהרי בין כך החברותא הולך לשם, ויכולים לדבר בלימוד בדרך, ומה עם חובת ההשתדלות וכו', אולם מיודעינו נשאר איתן בדעתו ש'סדר זה סדר' ולא מבטלים אותו בשום סיבה שבעולם, ולכן הוא נשאר על מקומו והמשיך לנגן את תיבות הגמרא הקדושה, בלי לספר לחברותא מה מתחולל בליבו...

כעבור חצי שעה חוזר החברותא מתנשף וזועף, וכך הוא מספר: "הלכתי עד למקום החלוקה, אך כשהגעתי הודיעו לי שיש מחסור ברדיאטורים, ובמקום זה אני מקבל תנור אמבטיה... בדרך לפה הגעתי למסקנה שבפועל אין לי צורך ממשי בתנור כזה כי האמבטיה שלי קטנה וחמה, אז בבקשה קח לך את התנור הזה ותהנה ממנו..." ויפה נתקיים באברך השקדן הזה מאמר רז"ל: "זכה, נעשית מלאכתו ע"י אחרים".

ב. ונרמז יסוד זה בדקדוק לשון בפרשתנו, דהנה בתחילת ויקהל נאמר: "אלה הדברים אשר ציוה ה' לעשות אותם ששת ימים תיעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה' וגו'". הרי הכתוב כפל כאן את הדיברה החמישית שבעשרת הדיברות זכור את יום השבת וגו', אולם שינה קצת בלשונו, דשם אמר בנוכח כמורה 'תעשה מלאכה...' וכאן בא כמתאר: 'ששת ימים תיעשה מלאכה...' וצריך להבין מה פשר השינוי הזה...? ותירץ רבינו בחיי: "בא הכתוב ללמדנו שבזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתו **תיעשה ע"י אחרים** ובזמן שאין עושין רצונו תעשה אתה בעצמך, ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידם, וכן במשמע תעשה אתה אפילו לאחרים", עכ"ל.

ויעויין באור החיים שכתב: "טעם זכרון עשיית מלאכת בימי החול, אולי שיכוון לומר שאם יהיה יום שביעי קודש, תיעשה המלאכה הצריכה לך בששת ימים", עכ"ל. ומשמע מדבריו שהכתוב אומר זאת כעין סגולה, שמי שישמור שבת כהלכתה, יעזור לו ה"ת שייסיים את המלאכה שלו בששת ימים ולא יצטרך לחלל את השבת חלילה וחס. וזהו לשון

כאילו עשאוה ושרפוה ונתחטאו באפרה

א. הנה בפשטות ענין קריאת ד' פרשיות הוא כדי להעמיד זכרון לעניינים הללו, כלשון המשנ"ב (סי' תרפ"ה סק"א): הראשונה היא פרשת שקלים לזכרון מצוות מחצית השקל שיתבאר בסמוך שהיו מחוייבים ליתן ללשכה וכו' השניה היא פרשת זכור לזכור מעשה עמלק וכו', השלישית היא פרשת פרה אדומה והיא בשבת שקודם פרשת החודש שכן היה שריפתה במדבר סמוך לניסן כדי להזות בה את ישראל באפר החטאת מיד לאחר הקמת המשכן כדי שיהיו טהורים ויוכלו לעשות הפסח בזמנו, לכן קורין פרשה זו להתפלל לפניו יתברך שגם עלינו יזרוק מים טהורים במהרה. הרביעית פרשת החודש וכו' אבל אי"ז עיקר הקידוש כי עיקר הקידוש הוא בעת ראית הלבנה, עכ"ל.

אמנם באמת ארבעת הפרשיות אינם רק זכירה בעלמא לדברים שארעו עם עם ישראל בימי קדם, אלא הם דברים שמתרחשים מידי שנה בשנה מכוח קריאת אלו הפרשיות.

ב. ראשית, אודות פר' פרה שאנו בה עתה, נעתיק דיבורים נפלאים מהש"ך הקדמון עה"ת שעמד בדקדוק בפרשה מדוע כפלה התורה פעמיים 'לאמר', דכתיב "וידבר ה' אל משה ואל אהרן **לאמר** זאת חוקת התורה אשר ציווה ה' **לאמר**", לומר, בזמן שהיה ביהמ"ק קיים - עשיה, בזמן שאין ביהמ"ק קיים - אמירה, שיקראו פרשה זו בכל דור ודור **ואני מעלה עליהם כאילו עשוה ושרפוה ונתחטאו באפרה**, ולזה תיקנו חז"ל לקרוא פרשה זו קודם ראש חודש ניסן שהוא ראשון לחדשים, אחרי פרשת העגל, לומר כמו שבחודש זה מתחדשים ומבערין החמץ מבית ומחוץ ומטהרים ומקדשים, כן הקב"ה ינקנו ויטהרנו מטומאותינו וישרוף מקטרגים עלינו, ויהיו אפר תחת כפות רגלינו, וקורין עד תטמא עד הערב, ואחרי זה בפרשת החודש עד בערב תאכלו מצות, ששם נשלמה טהרתם של ישראל באכילת מצה, ולזה לא יש הפסקה בין פר' פרה לפר' החודש לזה אמר זאת חוקת התורה לא חוקת הפרה, לומר שיקראו בתורה פרשת פרה בכל שנה ושנה והיא מטהרת, עכ"ל.

ומתבאר בדבריו שיש כוח עצום ונפלא בעצם קריאת הפרשה, וכשאנו מטים אוזנינו לשמוע קריאתה מפי הבעל קורא, עלינו להעלות בדעתינו שכעת ממש בעת הקריאה מזה עלינו אפר פרה אדומה בבחי' ונשלמה פרים שפתינו, וכשרואה הקב"ה את גודל תשוקתינו להטהר אומר: **'ואני מעלה עליהם כאילו עשוה ושרפוה ונתחטאו באפרה...'**

וכן לגבי שקלים אי' בתנחומא: אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע משאני מת אין אני נזכר, אמר לו הקב"ה: חייך, כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשם כך בכל שנה ושנה שקוראין אותה לפני כאי' אתה עומד שם וזוקף את ראשם... (דילפינן מכי 'תשא' בלשון עתיד).

ג. וכן לגבי קריאת פר' זכור, עינינו הרואות כיצד גם בימינו כוח עמלק ממשיך לפעפע כארס ולקלקל כל חלקה טובה. ובפרט העוסקים בחינוך רואים בכל יום את מלחמת עמלק שהולכת ומתחזקת בדורינו ע"י קירור האמבטיה דליה, שגורמת לחולשה בשמירת קדושת ישראל.

וכתב רבי צדוק הכהן מלובלין: "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון וייקר" פסוק זה נאמר אחר מחיית עמלק שהוא כולל את כל העניינים שהם נגד קליפתו של עמלק, דעיקר קליפתו היתה לבטל תורה ובתחילה בא בזמן קבלת תורה שבכתב והתגרה בישראל כדי לבטל קבלת התורה, ועל כן ביזה את המילה כמו שנאמר ויזנב בך וגו' ואי' בתנחומא שהיה חותך מילותיהם וכו', הרי לך אשר בחרת, והיינו שמי שלא מל לא יכול ללמוד תורה, ועזר הקב"ה שיהושע החלישו ולא עזר קטרוגו לבטל את קבלת התורה, ואח"כ כשרצו להיכנס לארץ ישראל דם עיקר תורה שבע"פ כמו שנאמר כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים זו הלכה (עי' שבת קלח, ב) שוב בא עמלק, וכמו שאמרו בתנחומא בחוקת ומי היה מלך ערד זה עמלק וכו', והיינו שבא לקטרג לבטל מהם אור תורה שבע"פ, ושמחה הוא ג"כ היפך קליפת עמלק יצא בישא וכמו שאמרו בסו"פ א' דתענית ולישרים שמחה דכתיב ולישרי לב שמחה, שכאשר מתיישר הלב ומוריק כל הרע מלב כסיל נעשה לב אחד לאביו שבשמים, ויקר אלו תפילין שבראש שמורה שישראל קשורים בראש ובמוח לשורש למעלה מתפיסה שכל בני אדם. עכ"ל.

ואח"כ מוסיף שם ואומר, דאמנם ברית שמחה ותפילין פעלו בהם אז תיקון ע"י מחיית המן ועמלק, אבל קטרוג קבלת והתפשטות התורה שבע"פ לא נסתלק בשלימות דהוא מתפשט בכל דור ודור בליבות חכמי ישראל, וע"ז יש קטרוג תמיד מקליפת המן, וע"ז נאמר מלחמה לה' בעמלק מדור דור, וצריך בכל פורים לעשות מחיית עמלק מחדש, עכ"ד. ועומק דבריו, דמכיון שבכל שנה חוזר ענין 'קיימו וקיבלו' בפורים, ובכל דור דורו מתפשט חכמת תושבע"פ בליבות החכמים, לכן בכל שנה ושנה מתגברת ביותר קליפת עמלק להפריע מגילוי התורה הזה, ופר' זכור היא התעוררות למחות את הסממנים דעמלק שמתעוררים בכל דור ודור.

ד. ובהפטרות פרה אומרים: "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גילולכם אטהר אתכם, ונתתי לכם **לב חדש** ורוח חדשה אתן בקרבכם" ומתבאר שהטהרה מולידה לב חדש, וזהו ענין פר' החודש הזה לכם, שבאה אחרי פר' הפרה בסמיכות שעל ידה מתעורר בפועל ממש כוח החידוש בלבבות, וכך בכל שנה מתחילים בניסן עבודה חדשה לגמרי שלא היתה מעולם, ומונח בזה החודש כוח חידוש ולידה מיוחדים במינן בכל עבודת ה', ואשרי הזוכה לתפוס את ההזדמנות להתחדש ולהבראות מחדש.

עומק הפשט

בס"ד, יום ג' פרשת ויקהל פקודי י"ט אדר
תשע"ח, יבמות דף טו:

דיוני הלכה אקטואליים בסוגיות הנלמדות,
לעורר לב המעיין, ואין לסמוך על הדברים
הלכה למעשה.

גליון נושא:

'אכילת זיתים'

פנינים

טבע רע לזיתים...

נחלקו רבותינו, האם 'קשה לשכחה' ברגיל לאכול
זיתים, הוא מציאות בטבע הזית, או שיש בו ענין סגולי.

טבעי: כותב רבינו בחיי (בראשית לד א) עוד ידוע
שכל האילנות יש להם לב כשתחתוך אותו, אבל עץ
הזית אין לו לב, ואולי לכן טבעו שמשכח התלמוד
ומטמטם את הלב. וכן השיב הגר"ח קניבסקי שליט"א
להג"ר גמליאל רבינוביץ שליט"א (גם אני אודך תשובות
הגר"ח קניבסקי חלק ג' שאלה יב) שזה דבר טבעי, ולא
ענין סגולי.

סגולי: מאידך מזהיר רבי אליעזר פאפו (בספרו חסד
לאלפים סימן קנז אות ו) שבאכילת זיתים צריך לזהר
מאד, כי יש בהם אחיזה לחיצונים, והם נאחזים באדם
שאוכלם. וכן מובא בשם הג"ר שלמה זלמן אויערבאך
זצ"ל (הליכות שלמה חלק א פרק ב הערה 103) שזה ענין
סגולי, ולכן מועיל שמן זית לתקן ענין סגולי זה.

ההיתרים של זית כבוש מלוח ומבושל, כוונה
וייחודים, ירוקים, מובן יותר לפי הצד שזה סגולי. כי אם
זה טבעי, מה התועלת בזית כבוש, ובכוונות.

כתב המהרש"א (חידושי אגדות מסכת הוריות דף יג:),
בזית התורה (דברים ח ח) מציינת את היוצא ממנו - זית
שמן, בשונה משאר שבעת המינים שהזכירה את הפרי
עצמו; חטה ושערה וְגַפְּן וְתֹאנָה וְרִמּוֹן, כי בפרי הזית
בעצמו לא נשתבחה ארץ ישראל, להיפך הזית משכח
את הלימוד, ורק השמן היוצא ממנו ומחזיר את הלימוד,
הוא השבח של ארץ ישראל.

העירו; 'תמר' כתבה תורה וּדְבַשׁ על שם היוצא ממנה,
ולא הזכירה את עצם הפרי, למרות שראוי למאכל. שים
לב: המילה 'ארץ' כתובה פעמיים, לפני חמשת המינים
שהוזכרו בעצמם, אֶרֶץ חֹטֵה וְשֵׁעָרָה וְגַפְּן וְתֹאנָה וְרִמּוֹן.
ושוב, לפני שני המינים שלא הוזכרו בעצמם, אֶרֶץ זֵית
שָׁמֶן וּדְבַשׁ. ❖

כיצד התנאים והאמוראים אכלו זיתים?

בגמ' (יבמות דף טו:) מספר רבי אלעזר בר צדוק,
בזמן שלמדתי תורה אצל רבי יוחנן החורני, ראיתי
שהיה אוכל פת חריבה במלח בשני בצורת, כאשר
הודעתי לאבא אמר לי 'הולך לו זיתים' והולכתי לו.

וכן מסופר בגמ' (ברכות דף לח:), רבי חייא בר
אבא, ראה את רבי יוחנן אוכל זית מליח. ומבואר
בירושלמי (ברכות ריש פרק ו, ובהלכה ד) שרב יוחנן
ודבית רבי ינאי אכלו זית ובירכו לפניו ולאחריו. וכן
בהרבה מקומות מבואר שהיו אוכלים זיתים.

ידוע התמיהה, שזה נסתר מהגמ' (הוריות דף יג:),
תנו רבנן חמשה דברים משכחים את הלימוד, ואחד
מהם 'הרגיל בזיתים'. חמשה דברים משיבים את
הלימוד, ואחד מהם הרגיל בשמן זית. ואמר רבי
יוחנן: כשם שהזית משכח לימוד של שבעים שנה, כך
שמן זית משיב לימוד של שבעים שנה. ואיך אכלו
האמוראים זיתים, הרי הזית 'קשה לשכחה'?

על קושיא זו נאמרו מספר תירוצים, ומכל נימוק
יוצא חידוש להלכה, אופן שונה שמותר לאכול זיתים!
וכדלהלן;

1. האם יש איסור לאכול זיתים?

איסור דאורייתא: בספר יפה ללב (חלק ג קונטרס
אחרון יו"ד סימן קיו), ובדברי מלכיאל (חלק ד סימן
א), שהאוכל זיתים עובר איסור דאורייתא. וכעין זה
כותב רבי אליעזר פאפו (בספרו חסד לאלפים סימן
קנז אות ו), יתכן שהרגיל בזיתים, עובר על לאו
דאורייתא, כמבואר בגמ' (מנחות דף צט:): כל המשכח
דבר אחד מתלמודו עובר בלאו, שנאמר (דברים ד ט)
הַשְׁמֵר לְךָ וּשְׁמֵר נֶפְשְׁךָ מֵאֵד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים.
ונכלל במה שכתוב במשנה (אבות פרק ג משנה ח) כל
המשכח דבר אחד ממשנתו הרי זה מתחייב בנפשו.
לדעת הגרי"ח זוננפלד זצ"ל (שו"ת שלמת חיים
הלכות שמירת הגוף והנפש סימן צ-צג) 'אפשר שיש
בזה לתא דלאו השמר פן תשכח'.

אין איסור: הגר"ח קניבסקי שליט"א (ספר הזכרון
חלק ב, נדפס בסוף ספר שיח השדה חלק א-ב) מוכיח
מדברי הספר חסידים (סימן אלף ח) שאין באכילת

זיתים אפילו איסור דרבנן, כיון שאינו מסיר דברי תורה מלבו, וכן נראה מכל הפוסקים שלא הביאו להלכה כל הדברים המשכחים את התלמוד, משמע שאין בזה איסור. ומה שאמרו כל השוכח דבר מתלמודו מתחייב בנפשו, הכוונה דווקא ביושב ומסירם מלבו, אבל אכילת מאכל שקשה לשכחה אינו בכלל האיסור. כי רק גורם להחליש הזיכרון ומכוין להנאת עצמו באכילה. ומכל מקום נכון ליזהר לכתחילה מכל הדברים, שלכך מנאום חכמים שידעו ליזהר מהם.

וכתב המאירי (הוריות דף יג:): מכיון שהחכמה היא עקר גדול ויתד שכל היחסים תלויין בה, צריך האדם להשתדל ביותר, להתרגל לאכול רק דברים המועילים לזיכרון, ולהישמר ממאכלים המשכחים ומטמטמים את הלב, כגון זיתים מלוחים.

נשים מותר: מבואר בכנסת הגדולה, ובבית לחם יהודה (סימן קנז ס"ק ג), ובכף החיים (סימן קנז ס"ק כח), ובשו"ת יגל יעקב (או"ח סימן סג) ובספר זכרון (להגר"ח קנייבסקי חלק ב אות יא עמוד ז) שמותר לנשים לאכול זיתים, כי אין אצלם החשש של קשה לשכחה, כי פטורות מתלמוד תורה. אבל נשים מעוברות לא יאכלו מאכל קשה לשכחה (שמא מעוברת זכר ואפילו תינוק קטן עליו להמנע ממאכל הקשה לשכחה), ורק אשה שאינה מעוברת אוכלת.

2. חד פעמי אינו משכח

דוקא 'רגיל': לדעת הגרי"ח זוננפלד זצ"ל (שו"ת שלמת חיים הלכות שמירת הגוף והנפש סימן צ-צג) והגר"ח קנייבסקי שליט"א (ספר זכרון חלק ב אות יא ארחות רבינו חלק ג עמוד קד), מדויק בלשון הגמ' שרק 'רגיל' בזיתים, קשה לשכחה, ואינו דומה לשאר הדברים שלא הוזכר כלפיהם 'רגיל', וקשים לשכחה אפילו באופן חד פעמי. קצת מיושב איך אכלו התנאים והאמוראים זיתים, שכן לא אכלו בתדירות, ואינו קשה לשכחה. [לדעת הגר"ח דחוק לתרץ כן בגמ' ביבמות, שמשמע קצת שאכלם בקביעות, ומתרץ הגר"ח שבשני בצורת לא הקפיד, או שכיון את כוונת האריז"ל, כפי שיתבאר בהמשך].

מה נקרא 'רגיל'? לדעת הגרי"ח זוננפלד והגר"ח קנייבסקי, האוכל פעם ב-30 יום נקרא 'רגיל'. לפי זה מותר לאכול פעם בקצת יותר משלושים יום. צד נוסף מעלה הגר"ח קנייבסקי (בתיקונים בסוף ספר זכרון), ש'רגיל' פירושו פעם ב-40 יום. אותם הנוהגים לאכול זיתים רק בראש חודש, שלא יהא בכלל 'רגיל בזיתים', לדעת הגר"ח אינו מספיק, שצריך קצת יותר משלשים יום (י.ז.ו.).

הגדרה מקילה יותר סובר הגר"ח ישראל יעקב פישר זצ"ל (הליכות אבן ישראל עמוד ת) שפעם בשבוע לא נקרא רגיל. ואילו לדעת הגר"ח בצלאל שטרן זצ"ל (קובץ כרם שלמה שנה טז, קובץ א עמוד לו-לח), 'רגיל' פירושו שאוכל בקביעות ממש 2 סעודות בכל יום. כעין זה כתב בשו"ת מים חיים (או"ח סימן קצ), שבדאי מה שנהגו העולם לאכול מעט זיתים בתוך הסעודה, ואפילו בכל יום, אין בזה חשש שכחה כלל, כי אין זה נכנס בגדר 'רגיל בזיתים'. וכן נוקט בספר שדה יצחק (חלק ד דף עח) שרק כשאוכל בכל יום, נקרא 'רגיל'.

3. זיתים עם שמן זית

שמן: לדעת הגרי"ח זוננפלד זצ"ל (שו"ת שלמת חיים הלכות שמירת הגוף והנפש סימן צ-צג) והגר"ח ועלץ זצ"ל (בהגהותיו לספר שמירת הנפש) נכון המנהג לאכול זיתים על ידי שמעריבים בהם שמן זית, כי נמצאת אכילת השמן מתקנת את קלקול השכחה של הזיתים ויש לזה יסוד על פי הגמ', שיש בכוחו של השמן לתקן מה שקילקל הזית. וכן דעת הגר"ח זכריה סימנר זצ"ל (ספר זכירה עמוד כח הערה 134), וכן כתב בהגהה בסוף ספר שמירת הגוף והנפש בשם חכם אחד, וכן נהג מנהלה הרוחני של ישיבת יח"ל בפולין הגר"ש מזעליכוב זצ"ל (קובץ מבית לוי חלק ג בעניני יו"ד עמוד צו אות ה), וכן העיד הגר"ח שמואל הלוי ואזנר זצ"ל (קובץ שערי הוראה חלק ד עמוד יז) 'ראיתי לרבתי שהיו טובלים בשמן, וכן אני נוהג בלי נדר', וכן הורה למעשה הגרי"ש אלישיב זצ"ל שזיתים עם שמן זית מותר לאכלם (פ.ד.).

גם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה תפילה פרק ב הערה 103) סמך סמיכה של ממש על אכילת זיתים כשנתנו בהם שמן זית, ואפילו שמן זית מעט מזעיר, שכן נהגו בירושלים מאז ומעולם לפיכך הנח להן לישראל, כיון שפשט היתרן באופן זה, אין לערער בדבר. וכן מעיד נכדו הגר"ח טרגר שליט"א שהגרש"ז נהג כל ימיו לאכול זיתים מטובלים בשמן זית, אף לאחר שנודעה לו דעת האוסרים.

מאיך החזו"א והגר"ח קנייבסקי (ארחות רבינו חלק ג הלכות שונות ביו"ד אות כא עמוד קד, דרך שיחה עמוד תקד) והגר"ח קנייבסקי שליט"א (ספר זכרון חלק ב אות יא) פקפקו על ההיתר של השמן, וכך מנהגם למעשה שלא לאכול זיתים כלל אפילו כשהם מטובלים בשמן ואפילו בהפרש יותר משלשים יום שמא גם זה קשה לשכחה. וטען הגר"ח קנייבסקי שאין כל אדם שוה, אדם שזכרונו חזק יועיל לו השמן הרבה יותר מהנזק של הזית, ואילו אדם שזכרונו חלש ינזק מאכילת הזית יותר מהתועלת שתבוא לו מהשמן. ועוד שאם כן צריך שהשמן יהיה באותו כמות של הזיתים. היטיב להגדיר זאת הגר"ח גרשון מלצר שליט"א בשיעורו, הרי משקיעים

כל כך הרבה כוחות בלימוד ושינון התורה, וחבל להסתכן באיבוד הזיכרון בשביל הנאת אכילת הזיתים, 'זה לא שווה'.

והשיב על טענה זו הגרש"ז אויערבאך, שבענינים סגוליים כאלו, אין לדון על פי השכל, ולפיכך אין צורך שתהיה כמות השמן שוה לכמות הזיתים בשביל לתקן את הנזק, שבדבר סגולי אי אפשר לשקול זה כנגד זה. והורה רבי שלמה זלמן שמספיק לשים בזיתים טיפת שמן אחת!

מטעם נוסף פקפק הג"ר ישראל יעקב פישר זצ"ל (הליכות אבן ישראל עמוד ת) בתועלת הטיבול בשמן זית, שכן היום השמן עובר תהליך זיכוך והשמן אינו במקוריותו, ויתכן ששמן כזה אין לו את הסגולה שמועיל לזכרון. ואמר, שאם רוצים שמן זית בשביל הסגולה לזיכרון, שיקחו 'שמן זית כתי'ת'. והוסיף שאין הפשט שזיתים טבולים בשמן אין להם שכחה, אלא שהזית משכח והשמן מפקח, משל לאדם שקיבל מכה והולך לרופא לחובשו!

לכן נהג הג"ר ישראל יעקב פישר להימנע לחלוטין מאכילת זיתים, וכן הורה לבני ביתו. שלא ידוע מה המקור של היעב"ץ להתיר זיתים כבושים, וגם לא מועיל להטביל בשמן זית.

4. כוונה המתקנת את הזיתים

תיקונים: המגן אברהם (סימן קע ס"ק יט) מביא בשם האריז"ל (שער המצוות ריש פרשת ואתחנן), וכן הובא בכף החיים (סימן קנז ס"ק כז, כד מג), ובספר הקדוש בני יששכר (חודש כסליו טבת מאמר ד הלל והודאה אות טו) ובבן יהוידע (הוריות דף יג) בשעת אכילת הזיתים, אם יכוין בשמות 'א-ל-אל-הים מצפץ' (בגימטריה זית), לא יגרמו לו הזיתים שכחה, ואפילו יוסיפו לו זכרון, כי הוא מתקן אותה, וקשה לשכחה הוא רק בעם הארץ שאינו יודע לכוון. וכתב בספר יפה ללב (חלק ג קונטרס אחרון י"ד סימן קיו) שיתכן שאמוראים כוונו כונה זו, ולכן אכלו זיתים.

עוד כוונה מובא בספר נגיד ומצוה (דף יח:), ובספר משנת חסידים (מסכת מוצאי שבת פרק ו משנה ט), לכוין בגימטריה של 'זית', שהיא 'א-ל-אל-הים' ו'הויה' בחילוף א"ת ב"ש, ואז לא יבא לידי שכחה על ידם אלא יועילו לו. ושמות אלו יוצאים מ'ה"ו' שמספרו 'בי"ט' שהוא שמן בא"ת ב"ש, וזהו זית שמן ולשם יה"ו, יש ששה צירופים שבהם חי אותיות כי הוא ביסוד.

אמנם בשו"ת שלמת חיים (סימן צ צא), כתב שאין ראוי להרגיל באכילת זיתים, דבר המפורש בש"ס שקשה לשכחה, ומה שהביא המגן אברהם את דברי האר"י, הכוונה ללמד זכות על האוכלים ולא להרהר אחריהם, והוסיף שאינו דרך כבוד לפרסם כוונת השמות, וצריך לשמור בכבוד הראוי את השמות הללו. וכן דעת הג"ר יעקב הלל שליט"א (אליבא דהלכתא גיליון כט עמוד סח) שמאריך לפקפק על הכוונה הזאת אם היא מועילה, ומסיק שלא ראוי למדקדקים לסמוך על כוונה זו.

5. זיתים כבושים, מלוחים, מבושלים

רק בקביעות סעודה אסור: לדעת הג"ר יעקב עמדין זצ"ל (הגהות היעב"ץ הוריות יג: ד"ה הרגיל בזיתים, מור וקציעה סוף סימן קע, סידור עמודי שמים), הביאו באפיקי מגינים (סוף סימן קנז), דווקא זיתים חיים שקובעין עליהם סעודה קשים לשכחה, אבל לא זיתים כבושים או מלוחים או מבושלים שנאכלים לקינוח, ומטעם הזה, גם הנזהרים מדברים המביאים לשכחה לא נזהרים בכך, ומוכיח מר' יוחנן החורני (יבמות טו:), ור' יוחנן (ברכות לח.), שאכלו זית מלח.

בספר נטעי גבריא (פורים פרק ח הערה ו) הביא ראייה לדבריו, ממה שכתוב בהקדמה לשו"ת נודע ביהודה על הגמ' (קידושין כט). שכאשר בנו 'חריף וממולח' הוא קודם, וביאר שלגוף יש ארבע יסודות, ואחד מהם מלח, וככל שיש יותר מלח, הוא יותר חריף, וזהו 'ממולח' - שמבין יותר משום כך. ואם כן יתכן, שאכילת זית מלוח, מועילה לו כי אז נהיה יותר חריף ומבין, והתועלת של החריפות גוברת על הנזק של השכחה.

מאידך מפורש בלשון המאירי (הוריות דף יג:): שגם זיתים מלוחים קשים לשכחה. והסיק בכף החיים (סימן קנז ס"ק כז) שיש להחמיר בזה. גם בספר הזיכרון להגר"ח קנייבסקי שליט"א חולק על ההיתר של זיתים כבושים ומלוחים, ומוכיח לאסור שהרי עיקר אכילתם היתה זיתים כבושים, ועליהם נאמר שקשים לשכחה, שהרי הגמ' לא חילקה לומר שדוקא 'הרגיל בזיתים חיים' קשה לשכחה.

טענה נוספת כותב בספר יפה ללב (חלק ג קונטרס אחרון י"ד סימן קיו), שאין להוכיח להתיר ממה שהאמוראים אכלו זיתים, כי יתכן שכוונו את הכוונות כפי שכתב האר"י.

הרבה תמהים על היעב"ץ, מה ההבדל בין חי לכבוש, שאין לחילוק הזה רמז בגמ', הרי לא כתוב 'הרגיל בזיתים חיים'? וביאר הג"ר לייב מינצברג שליט"א, שההסבר במושג של 'קשה לשכחה', הוא כאשר עושה דבר שהוא שלא כסדרו, כמו הלובש בגד הפוך, או מניח בגדים תחת מראשותיו. אבל ברגע שזה נהפך למצב הרגיל כבר אינו 'קשה לשכחה'. מעתה מוסבר היטב, שזיתים חיים מיועדים לסחוט מהם שמן, וגם בטעמם הם מרים

מאד, ואם אוכלם הוי אכילה שלא כדרך, אבל זיתים כבושים עומדים למאכל והרי זה כדרך, ואינו 'קשה לשכחה'. ולכן אף שבגמ' לא מפורש 'האוכל זיתים חיים', הבין היעב"ץ שכוונת הגמ' שאוכל מאכל משונה שהוא זית חי.

לפי ההסבר בדברי רבי יעקב עמדין, אפשר קצת ללמד זכות, על המציאות שרוב העולם אוכלים זיתים כסדר, אפילו בוועדי הכשרות המהודרים ביותר, לא קיימת שום הוראה או הנחיה הלכתית לטבל את הזיתים למאכל בשמן זית (קופסאות שימורים של זיתים, פיצה עם זיתים, סלט זיתים, גבינה עם זיתים), ומשום שכיום מאכל הזית הכבוש נהפך למאכל רגיל, וממילא אינו 'קשה לשכחה'.

6. אופני היתר

זיתים ירוקים: חידוש גדול כותב הג"ר אברהם פלאג'י (בספרו אברהם אזכור מערכת זין אות לו) שרק זיתים שחורים קשה לשכחה ומברכים עליהם 'על העץ', אבל זיתים ירוקים ככרתי אין קשים לשכחה ואין ראוי לברך עליהם 'על העץ'. ונחלק עליו בתוקף בשו"ת פרי חיים (סימן כה), שהחילוק הזה מחודש ומופלא, ודבר כזה לא אמר אדם מעולם.

שבת קודש: דבר פלא שמעתי בשם כ"ק האדמו"ר מסטריקוב זצ"ל שבשבת קודש אפשר לאכול זיתים, כי שבת הוא יום זיכרון, וממילא אין הזית קשה לשכחה (י.ו.).

ביטול: יש אומרים שאם הזית טפל כגון סלט זיתים המטבל את הפת, אינו 'קשה לשכחה'. מאידך מובא בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א (דרך שיחה עמוד תקד) שעצם הטעם של הזית 'קשה לשכחה', ותלהו במחלוקת האם טעמן וממשן, או טעמן ולא ממשן.

סיכום הגיליון:

דינים העולים

שכחה: 'הרגיל באכילת זיתים' משכח לימודו של שבעים שנה. נחלקו, האם האוכל עובר איסור דאורייתא, או שאינו איסור כי אם הנהגה טובה. נשים שאינם מעוברות מותרות באכילת זיתים, שאינן מחויבות בתלמוד תורה.

רגיל: בגדר 'רגיל' נחלקו האם הכוונה אחת לשלושים יום, או ארבעים יום, או כל שבוע, או כל יום ממש. או פעמיים ביום.

שמן זית: 'הרגיל בשמן זית' מחזיר לימודו של שבעים שנה, ולכן אם אוכל את הזיתים יחד עם הרבה שמן זית, הרי זה מתקן את הנזק. ויש אומרים שמספיק אפילו מעט שמן זית. ויש חולקים שאין מועיל שמן זית לתקן את הזיתים שלא ישכחו.

שמות הקדושים: האר"י הקדוש לימד כוונה ויחוד מסוים באכילת הזיתים, שאין משכח לימודו, ואדרבה גורם לו תוספת זיכרון בלימודו. ויש אומרים שאין למדקדקים לנהוג כך.

כבושים מלוחים ומבושלים: לדעת רבי יעקב עמדין, 'קשה לשכחה' נאמר רק בזיתים חיים, ולא בכבושים או מלוחים או מבושלים, הרבה אחרונים מפקפקים על החידוש הזה. יש מחדשים, שרק זיתים שחורים 'קשה לשכחה', ולא זיתים ירוקים. ויש חולקים. יש שאכלו זיתים בשבת, ששבת יום זכרון ואינו הזית משכח בו.

רעבון: יש אומרים שבשני בצורת אפשר להקל באכילת זיתים. ❖

'עומק הפשט'

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823 | 5047867@gmail.com

הופיע:

יצא לאור אוגדן

גיליונות 'עומק הפשט'

(1-135)

המחיר 30 ₪

ניתן להשיג בחנות

'ספרי הישיבה' רחוב

בית ישראל 3 ירושלים

הנושא לשבוע הבא;

לשמה במצות מבונה – ענינא דיומא

אפשרות להנצחה; לע"נ, לרפו"ש, לישועה, וכדומה!

ניתן לשלוח - רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל

תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 1529.

ברכת מזל טוב

לחבר המערכת הרב

חיים וכסלר שליט"א

לרגל הולדת בתו חנה

שפרה תחי' בשעטו"מ

יהי רצון שיזכו אביה

ואמה לגדלה לתורה

ולחופה ולמעשים

טובים, אמן.

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 22

פרשת ויקהל פקודי

תשע"ח

תוכן הגליון ;

נטילת ידים במי מזרקות בגינות נוי ופארקים ♦ הרב חיים סלומון

קנס על איחור בהחזרת מוצר ♦ הרב נחום ויספיש

ברוב עם או זריזין מקדימין מה עדיף ♦ הרב שמואל דרזי

דין אדם שהוא גר מדאורייתא וגוי מדרבנן ♦ הרב אברהם זנגר

הרב חיים סלומון

נטילת ידים במי מזרקות בגינות נוי ופארקים

שאלה. מצוי בגינות נוי ופארקים למיניהם מזרקות מים העשויות לנוי, ופעמים נכנסים למזרקות אלו ילדים ורוחצים בהם רגליהם וכדו', האם מותר למלאות בכלי ממי מזרקות אלו מים לנטילת ידים או דחשיבא מים שנעשה בהן מלאכה דפסול לנטילת ידים כמבואר במסכת ידים פ"א ובשו"ע סי' ק"ס ס"ב. והנה באמת יש לדון דעצם שימוש המים למזרקה כבר חשיב נעשית בהן מלאכה, אולם נידונינו הוא לענין אם ע"י שיש הרוחצים במים אלו חשיב מים שנעשית בהן מלאכה.

תשובה. הנה לכאורה כפשוטו ודאי דחשיב מים שנעשו בהן מלאכה ע"י שיש שרוחצים בהן, דהא מלאכה פוסלת אף במים מחוברין כשנתלשו מקודם, ורק במקוה או מעיין אין פוסל כמבואר בשו"ע שם ס"ה, אכן לכאורה נראה דנדון דידן תלוי בפלוגתת אחרונים אם נפסלו המים משום נעשית בהן מלאכה.

דהנה תנן במסכת ידים פ"א מ"ה המים שהנחתם מטביל בהן את הגלוסקין פסולין וכשהוא מדיח בהן את ידיו כשרין. ובביאור הא דאם מדיח בהן ידיו כשרים עי' בגר"א על המשניות שכתב דמיירי כשהיו ידיו מודחות כבר ולכך אין נפסל במלאכה, דהוי כמדיח בהן כלים חדשים שלא נפסלו במלאכה, אכן בב"י שם כתב בשם רבנו ירוחם דאף במדיח ידיו מלוכלכות בבצק ונתכוין בהדחתו להסיר הבצק המים כשרים, וכן מדויק בדברי התוס' סוטה טו.; וכן עי' בתוס' חולין קז., וכן פסק הרמ"א סי' ק"ס ס"ב. וצ"ב מ"ט לא הוי מלאכה כהאי גוונא.

ועי' במ"ב שם ס"ק י"ח שנתקשה בזה וכתב דהרבה פוסקים חולקים על דין זה, וסיים דאולי כיון שיכול להסיר הבצק אף בלא המים ע"כ לא חשיב מלאכה, וסברא זו צ"ע טובא דסו"ס הא נשתמש במים.

ולכאורה נראה דכוונת המ"ב דוקא באופן שלא נמאסו המים בכך, דהא גם לענין נפל ככר בלא מתכוין דכשר כתב בשעה"צ שם ס"ק י"ג דהיינו דוקא כשלא נמאסו המים, אבל כשנמאסו המים הא נעשו כשופכין, וכ"כ המ"ב ס"ק כ"ג דאף דהיכי דשתתה מהן חיה כשר לנט"י מ"מ בשתה מהן כלב או חזיר פסול לפי שנמאסו המים בכך, והיינו דפסול מלאכה הוא בתרי גווני, דהא יסוד פסול מלאכה הוא משום דנעשו

ומעתה לענין נטילת ידים במי מזרקות כשרוחצים בהן, הנה לפי המ"ב דלא מצינו היתר כשהמלאכה נעשית לצורך אדם, ובהדיח בהן את הבצק הוא מטעם מיוחד, הרי נפסל במלאכה, משא"כ לשיטת החזו"א דכל לצורך אדם לא הוי מלאכה, לכא"ו גם כהאי גוונא לא נפסלו במלאכה ויהיה כשר לנט"י.

הרב נחום ויספיש

קנס על איחור החזרת מוצר

מצוי בחנויות בגדים שלוקחים בגד לבדוק אם ירצה לקנותו, והמוכר מתנה שאם יאחר מלהחזירו אחר שבוע יצטרך לשלם תוספת תשלום על כך. ויש לדון אם נחשב כשכירות כלים באחריות השוכר דאסור לשלם על כך משום ריבית.

הנה מקור איסור שכירות כלים באחריות השוכר הוא מהא דב"מ ס"ט ע"ב רב חמא הוה מוגר זוזי בפשיטא ליומא, כלו זוזי דרב חמא, הוא סבר מאי שנא ממרא, ולא היא מרא הדרא בעיניה וידיע פחתיה, זוזי לא הדרא בעיניהו ולא ידיע פחתיהו. הרי מבואר בגמ' שלא רק להשכיר מעות אסור דהיינו הלואה בריבית, אלא אף להשכיר חפץ אסור, ואינו מותר אלא היכא שהשוכר אינו חייב באחריות החפץ אלא לענין אונסים שישלם אם ישבר או יתקלקל, ואילו אם יפחות או יתבלה המשכיר מפסידו. וכן הוא להלכה ברמ"א קע"ו ג' דשכירות כלים אף באחריות אונסים על השוכר אין בה משום ריבית היכא שאם יפחת הרי הוא באחריות המשכיר, אבל במקום שאחריות החפץ לענין אונסים ופחת הוא על השוכר, אסור לשוכר לשלם על שכירות החפץ משום ריבית. [דעת המחבר להיתר כה"ג, כיון שהזולא על המשכיר, אולם החו"ד קע"ז א' פסק כרמ"א, והחכמ"א והגר"ז הביאו ב' הדעות].

אמנם איסור זה הוא רק כאשר נוטל חפץ ליהנות ממנו, אבל כאשר הוא שומר על החפץ ללא הנאה, אף אם אחריות אונסים ופחת על השוכר מותר לשוכר לשלם על כך ואין בו משום ריבית, שאינו כהלואה אלא פקדון. כן מבואר בביאור הגר"א קע"ז א' ובחו"ד קע"ג כ"ד.

כשופכין כדכ' הרמב"ם בפיה"מ ידים שם, וא"כ היכי דנמאסו המים פשוט דנפסלו אף בלא כוונה דהא הוי כשופכין, ורק במקום דלא נמאסו המים דבזה דיינינן שנעשו כשופכין רק מחמת שעשה בהן מלאכה, [ואף בלא מיאוס, דהא מדד בהן את המדות וצינן בהן החמין נמי מיפסלו אף דלא נמאסו המים], בזה הוא דכתב המ"ב לחלק דזהו דוקא אם היה לו צורך במלאכה זו, אבל היכי דהיה יכול להסיר הבצק גם בלא המים לא חשיבא מלאכה, ואכן כל זה הוא בלא נמאסו המים כמבואר.

והנה כל זה הוא לפי המ"ב, אכן בחזו"א סי' כ"ב ס"ק ט"ז כתב לבאר באופ"א דעת רבנו ירוחם וז"ל; והטעם דאין המים נפגמין אלא במלאכה שהן משתמשין לתשמישי אדם כמו כלים ואוכלין, אבל כשהן משמשין לאדם עצמו אשר עליו נאמר והארץ נתן לבני אדם לא נפגמו בכך שדרך האדם לשמש בכל, עכ"ל. ומבואר בדברי החזו"א יסוד גדול בדין פסול מלאכה, דאין מלאכה פוסלת כל שנעשה המלאכה לצורך אדם, וזהו יסוד דין הכשר מים שהנחתום מדיח ידיו, והיינו משום דיסוד פסול מלאכה הוא משום דנפגמין המים ע"י שעושה בהן מלאכה, וכל זה במשמש לתשמישי אדם, אבל כמשמש לאדם דעליו נאמר והארץ נתן לבני אדם אין המים נפגמין בכך. [ואכן הקשה על דבריו מהא דאיתא בתוספתא לענין כמה בנ"א הנוטלין כאחת דאין נפסלין במלאכה, והיינו משום דהווי כיד אחת, אבל בלא טעם זה היו נפסלין, וכתב שם דדוקא במי נטילה דעומדין המים לשפיכה, בזה הוא דנפסלו במלאכה יעו"ש].

והנה החזו"א שם לפי דבריו התיר אף באופן שנמאסו המים ע"י הדחתו, ולשיטתו שם ס"ק י"ח דפליג על מה שכתב המ"ב לענין נפל בגד למים ונמאס, וכן בשתה כלב וחזיר דנפסל משום מיאוס, וכדביארנו דהוי כשופכין, וכתב ע"ז החזו"א וז"ל; דעשה בהן מלאכה הוא דוקא לפי גזירת חכמים שהרי נשרה פתו בלא מתכוין כשר וכן נפלה גלוסקא וכן הדיח בהן הנחתום את ידיו, ואילו צנן בהן חמין או שמדד בהן פסולין אף שלא נמאסו כלל, ומסקנתו שם דכל שלא נפסלו המים אין בו משום מיאוס, והיינו דאין יסוד פסול מלאכה משום שנעשו כשופכין, אלא הוא תוצאה מגזירת חכמים, ודוקא היכי דחז"ל קבעו דהוי מלאכה מיפסלא, אבל בנמאסו בלא מלאכה ליכא פסול, וא"כ אחר דלצורך ידיו לא הוי מלאכה, ה"ה בנמאסו המים ע"י זה.

פקדון. וא"כ ה"נ כיון שלענין אונסים ופחת הלוקח יצטרך לקיים המקח חשיב באחריותו והוי שוכר, וצ"ע.

עוד יש לדון להיתר לפי שאינו משלם דמי שכירות על השימוש שיש לו בבגד לבדוקו, אלא אם יאחר מלהחזירו משלם קנס על איחורו. אלא דבהלואה כה"ג שאינו משלם על השימוש במעות אלא על האיחור נמי אסור כמבואר ברמ"א קע"ז סעיף י"ד, אולם במכירה שמשלם מעות בעד פירות ומאחר לו אספקת הסחורה מותר לשלם ע"ז קנס, וא"כ צ"ע איך הדין לענין שכירות כלים אם מותר ריבית דרך קנס, כלומר אם התירו זאת בכל ריבית דרבנן, והרי שכירות כלים נמי דרבנן היא, או דלמא דוקא במעות ופירות הוא שהתירו. [גם יש לדון שמא הך קנס קיל טפי שאין בו משום הערמה], וצ"ע.

והנה נדון זה שייך גם כאשר שילם על החפץ והתנו שיוכל להחזיר, לפי שמקח עם תנאי חזרה אינו חשוב כמקח כמבואר בסי' קע"ד ס"א, ואף היכא שהלוקח לבד הוא שיכול לבטל כמבואר בגר"ז סעיף נ"ה.

אמנם 'חוק ביטול עיסקה' והוא שניתן רשות ללקוח לבטל עיסקה תוך 14 יום מעת ביצוע העיסקה בקנס של 5% מהעיסקה, אינו ענין לנידון דידן, לפי שאינו עבור החזקת החפץ אצלו, שהרי אף כאשר 'סגר' עיסקה עתידית שייספקו לו החפץ לאחר זמן, ישלם גם כן 5% על ביטול העיסקה.

הרב שמואל דרזי

ברוב עם או זריזין מקדימין

ק"ל זריזין מקדימין למצוות ובגמ' פסחים ד'. איתא תניא כל היום כולו כשר למילה אלא שזריזין מקדימין למצוות שנאמר וישכם אברהם בבוקר, ובשו"ע יו"ד סי' רס"ב ס"א כתב שזריזין מקדימין למצוה ומלין מיד בבוקר, וביאר הבית מאיר דמיד היינו אחר התפילה בבית הכנסת, והאחרונים דנו היאך הדין באופן שאם יעשו הברית בבוקר לא יהיו הרבה אנשים בברית, האם ימתין מלעשות הברית בשעה מאוחרת יותר בכדי לקיים המילה ברוב עם או דזריזין מקדימין למצוות עדיף וצריך להקדים המילה.

ומעתה הנוטל כלי מהחנות ע"מ לבדקו אם לקנותו יש להסתפק אם הוא שימוש והנאה להחשיבו כשוכר. ונראה דחשוב שימוש מהא דב"ב פ"ז ע"ב וב"מ פ"א ע"ב דכה"ג חייב באונסים, וסיבת חיובו יש מהראשונים שפי' משום שהוא שואל, ויש שפי' משום שהוא לוקח, ולהנך ראשונים דחשיב שואל הרי הנאת לקיחת חפץ לבדוקו אם ירצה לקנותו חשוב כשימוש והנאה לענין להחשיבו כשואל [לדעה א'] ולא כשומר, ולכאו' ה"ה לענין להחשיבו כשכירות ולא כשמירה, לגבי איסור תשלום על שכירות כלים. והובאו ב' דעות אלו בשו"ע קפ"ו ג'.

מענה הנוטל בגד מהחנות ע"מ לבדוקו אם אחריות הבגד לענין אונסים ופחת על הלוקח הרי הוא כשוכר ואסור לשלם על כך שכירות למוכר, והרי האחריות בנדון דידן אף לענין הפחת על הלוקח, שהרי אם נפחת הבגד משויו כגון שהתלכלך מעט ויצטרך כביסה הרי לא יוכל להחזירו כמות שהוא, וא"כ כל שאחריות אונסים ופחת על השוכר הרי אסור לשלם על כך שכירות.

אלא שיש לדון להיתר, דאין חיוב האחריות אונסים על השוכר מדין אחריות ככל שכירות כלים, אלא דהנוטל חפץ לבדוקו אינו פקדון בידו כי אם מקח עם תנאי חזרה באם יחזירנו למוכר בשלימות, וכל שלא נפגם אינו מחויב לקיים המקח ויכול להחזירו, וא"כ כל שמחזירו ולא היה מקח התברר שהיה פקדון ללא אחריות, אלא שאילו היה אונסים או פחת היה מתקיים המקח מצד התנאי שביניהם.

אלא שיתכן דאין בזה כדי להתיר לפי שאפשר דהאחריות גופא היא המגדירה את החפץ ברשות מי הוא, ולא שייך לעשות תנאי בענין האחריות ולומר שהוא ברשות המשכיר, ורק אם יקרה אונס הרי הוא ברשות השוכר, דכיון שלענין האונסים הוא ברשות השוכר חשיב שהוא ברשות השוכר על כל הצדדים, כלומר שהגדרת החפץ ברשות מי הוא תלויה במי שהאונסים באחריותו כאמור. ויסוד זה נראה בפשוטו מדברי התוס' ס"ד ע"א ד"ה אי בענין פוסק על החבית ואמר אי יקרא אי זילא ברשותי אי תקפה ברשותך, והק' התוס' 'נימא שמתנה עמו שאם יוקירי יהא המקח קיים מעכשיו ואין המעות הלואה אצלו, ואי תקפה או זילא יהא המקח בטל ויהיו המעות הלואה ויחזירם לו ומה ריבית יש כאן וכו' ו"ל וכו' דכיון דאחריות ההפסד על המקבל לא מהני אפי' בתנאי להחשיבם

משא"כ בגמ' ר"ה דבלא"ה יש ציבור וברוב עם גם בתפילת שחרית, אלא דיהיה תוספת של עוד איזה אנשים או קטנים דיש בזה יותר ברוב עם, ובזה י"ל דמעלת זריזין מקדימין עדיף.

ושמעתי מהגר"נ קופשיץ שליט"א דזה נראה תירוץ נכון בד' הבה"ל, והוסיף דיש לדייק כן מדברי הבה"ל גופא דכתב דלפ"ד הח"א שהוכיח דבשלושה נמי נקרא ברוב עם א"צ להמתין בשביל עשרה עד ליל עשירי, ויש להקשות דהא בגמ' בר"ה הנ"ל מבואר דכל תוספת אנשים מקרי טפי ברוב עם, וא"כ גם לפי הח"א יש לו להמתין מלקדש הלבנה עד שיהיו עשרה אנשים, ויש להוכיח כמש"נ דכיון דבג' איכא קיום של ברוב עם אין לו להמתין יותר משום זריזין מקדימין למצוות עדיף על תוספת ברוב עם וכמבואר בגמ' בר"ה וכמש"נ.

אולם לפי מה שביאר הח"א הטעם דזריזין מקדימין עדיף משום דהוא מעלה מהתורה, משא"כ ברוב עם דהוא מדברי קבלה, נראה לכא' דאין חילוק וגם באופן דיתבטל לגמרי ברוב עם מ"מ זריזין מקדימין עדיף וצ"ע.

עוד שמעתי מהגאון המופלג רבי אפרים טסלר שליט"א ליישב באופ"א דהנה בגמ' בפסחים ד'. למדו דין זריזין מקדימין מוישכם אברהם בבוקר, אולם במכילתא מצינו דרשה נוספת ושמרתם את המצות אל תקרי מצות אלא מצוות מצוה הבאה לידי אל תחמיצנה, וביאר מרן הגרא"מ שך זצוק"ל דיש ב' ענינים בזריזין מקדימין האחד הוא דין בזמן המצוה דזה ילפינן במילה דאע"פ שזמן המצוה הוא כל יום השמיני מ"מ מדין זריזין מקדימין אמרינן דהזמן הראוי הוא מיד בתחילת היום, ובדין זה לא שייך זריזין קדימין קודם זמן המצוה כדאיתא בגמ' בפסחים שם דמשום זריזין מקדימין לא היה צריך לבדוק בליל י"ד אלא סגי לבדוק בתחילת יום י"ד, אולם יש דין נוסף על הגברא לדאוג שלא יהא שיהוי למצוה ודין זה שייך אפי' קודם שהגיע זמן המצוה [ויישב בזה קו' הקוב"ש ע"ד התוס' בב"ב ה': לענין פדה"ב תוך זמנו יעו"ש].

ומעתה נראה דעיקר דין זריזין מקדימין שייך רק במצוה שיש לה זמן והזמן גורם המצוה כגון מילה, תקיעת שופר, לולב, ושאר מצוות התלויות בזמן, אבל קידוש לבנה אין הזמן גורם המצוה אלא דהמצוה לברך בזמן שהלבנה בחידושה ולאחר ט"ו יום נגמר חידושה של הלבנה ובזה אין דין זריזין של זמן המצוה

ומצינו בח"א [כלל ס"ח] ובמחזיק ברכה [או"ח סי' רכ"ט] דכתבו דגמ' ערוכה היא דזריזין מקדימין עדיף ממעלת ברוב עם, דבגמ' ר"ה ל"ב: אמרינן דקורין את ההלל סמוך לתפילת שחרית ולא בסמוך לתפילת המוספין משום דזריזין מקדימין, ואע"ג דבמוסף איכא ברוב עם [וביאר הריטב"א שם דיש אנשים שבאים רק בתפילת המוספין, ובטורי אבן כתב דהקטנים היו באין למוסף], והקשו שם דא"כ למה אין תוקעין בשחרית ומשני משום שעת הסכנה יעו"ש, וחזינן להדיא דזריזין מקדימין עדיף מברוב עם, ובטעם הדבר כתב הח"א דזריזין מקדימין הוא מהתורה דילפינן מדכתיב וישכם אברהם בבוקר, משא"כ ברוב עם דהוא מדברי קבלה, וכ"כ התשב"ץ [ח"ג סי' ח'] דזריזין מקדימין הוא מהתורה.

מיהו מצינו בשו"ת בנין שלמה [ח"ב סי' י"ג] דכתב להמליץ וליישב המנהג שהיו ממתניין בברית מילה משום ברוב עם וכתב דודאי לא ילפינן מאברהם אבינו דיש חיוב של זריזין מקדימין מהתורה, אלא זריזין מקדימין וברוב עם תרוייהו מדרבנן ואיזה שירצה יעשה, וכתב דאין להקשות מהגמ' בר"ה הנ"ל דשאני התם דהוי ספק ברוב עם דמי ימר שיגיעו למוסף יותר אנשים ולפיכך אין לדחות זריזין מקדימין שהוא ודאי מפני הספק דברוב עם יעו"ש. עוד יש לציין לדברי הלבוש באו"ח סי' תקפ"ד ס"ד דכתב דכיון דזריזין מקדימין למצוות לפיכך אין לאחר המילה אחר חצות, וכ"מ בפת"ש ביו"ד סי' רס"ב סק"ב ומשמע מכאן דאם מלין קודם חצות מקיים נמי דין זריזין במקצת, וע"ע באו"ז [ח"ב סי' ער"ה] לענין מילה בר"ה דכתב דאם מל לאחר שעה חמישית נראה כמתעצל במצות ד'.

והנה יש להקשות מדברי הבאוה"ל הל' קדוש לבנה סי' תכ"ו דכתב דמדינא אפשר לקדש הלבנה ביחידות כמש"כ הפר"ח, אלא דמשום מעלת ברוב עם צריך לקדש ברבים, ולדעת הח"א סגי בשלשה, ולפי הא"א בעינן עשרה, ולכן כתב דאם אין לו רבים ימתין עד מוצ"ש כדי שיקיים המצוה ברוב עם יעו"ש, ויש להקשות דהא הוכיחו האחרונים מהגמ' בר"ה דמעלת זריזין מקדימין עדיפא מברוב עם וא"כ אדרבה צריך לקדש הלבנה לאלתר ולא להמתין עד מוצ"ש וצ"ע.

ולפו"ר נראה דיש לחלק בין היכא דיתבטל לגמרי מעלת ברוב עם כמו בנידון הבה"ל לענין קידוש לבנה ביחיד או בשנים, ובזה י"ל דמעלת ברוב עם עדיפא,

אלא רק דין על הגברא שלא להשהות קיום המצוה, ולענין זה שפיר מצינו לומר דמעלת ברוב עם עדיפא. ובזה יתיישב מנהג העולם בפדיון הבן דנוהגים לאחר הפדיון עד הצהריים ולעשותו ברוב עם, וקשה דמאי שנא ממילה דמדקדקים לעשותו בבוקר ועכ"פ קודם חצות היום, אולם להאמור יל"ד דמצות פדיון הבן אין יום השלושים זמן החיוב אלא דקודם שלושים יום א"א לקיים המצוה, ומבן חודש ומעלה שייך לקיים המצוה וכיון דאין הזמן עיקר במצוה לפיכך מעלת ברוב עם עדיפא וצ"ע, ומיהו יעוי' בספר מלאכת שמואל יו"ד בקונטרס הזכרונות ממרן החזו"א הל' פדה"ב ובהערות שם בנידו"ז בארוכה.

ובעיקר הנידון לענין ברית מילה יש לציין דבתשובות והנהגות [ח"ב סי' תפ"ח] הביא דשאלו פעם לרבינו החזו"א אם להקדים למול סמוך לנץ [לאחר תפילת ותיקין] או לאחר מעט, והשיב שיש להקפיד שיהיו רוב עם כמנהג ישראל, וביאר שם בתשו' דאף שהשו"ע כתב למול מיד בבוקר היינו בזמנם שבתפילה היה ג"כ ברוב עם, [וע"ע בספר תורת הברית פ"ב דהביא עוד מדברי האחרונים בנידון הנ"ל], ומיהו כאמור מצינו בדברי האו"ז הלבוש והפת"ש דישי להקפיד שלא לאחר המילה לאחר חצות היום, וכן היה מרן הגריש"א זצוק"ל נוהג שלא לקבל סנדקאות של בני אשכנז בברית בצהריים, וגם בשנים האחרונות בבית מדרשו כשהיו עושים בריתות גם בתחילת הבוקר וגם סמוך למנחה היה מקפיד לעשות הברית קודם זמן מנחה, והיינו משום דבאופן שמעכבין את הברית עד לאחר תפילת מנחה מבטלין דין זריזין מקדימין.

הרב אברהם זנגר

גר מדאורייתא וגוי מדרבנן

מצאנו כמה גווני שאדם הוא יהודי מדאורייתא וגוי מדרבנן, כגון גר שטבל לשם גירות והיה לו חציצה במיעוט המקפיד הוי גר מדאו' וגוי מדרבנן (ערו"ל נ' נדה כו.), וכן אם טבל שלא בפני שלשה כתב בהגהות חכמת שלמה או"ח סי' קצ"ט דלפ"ד הרי"ף והרמב"ם הוי גר מדאו' וגוי מדרבנן.

והנה שמעתי מהגר"י זילברשטיין שליט"א עובדא בגר שהתגייר במדינת הים והגיע לא"י וסיפר שהטבילה התקיימה בפני בי"ד בלילה, ושאל הגר"י שליט"א את חמיו הגר"ש אלישיב זצ"ל מה דינו, והשיב דמצד טבילה בלילה לא ברירא דמעכב, אולם כיון שהבי"ד טעו בדבר משנה המפורש ביו"ד סי' רס"ח לאו תורת בי"ד עלייהו ולא חשיבא טבילה בפני בי"ד ולא חלה הגירות לפ"ד הרי"ף והרמב"ם דטבילה בפני בי"ד מעכבת. והנה לפ"ד החכמת שלמה באופן זה הרי הוא גר מדאו' וגוי מדרבנן.

וחקר מו"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל מה יעשה בשבת, דמדאו' אסור לו לחלל שבת ואילו מדרבנן הוא חייב לחלל שבת משום איסור גוי ששבת חייב מיתה. והנה ידוע הפולמוס הגדול שהיה בין חכמי ירושלים בשנת תר"ח ובשנת תרמ"א אודות גר שמל ולא טבל לענין שמירת שבת, ורובם פסקו דלא יחלל שבת, והביאו ד' התו"י יבמות מח: דמשקיבל עליו להתגייר מותר לו לשבות, וא"כ ניד"ד הוא רק לפי הסוברים שאסור לו לשמור שבת (עי' שו"ת בנין ציון סי' צ"א ותורת רבינו שמואל ח"א יו"ד סי' ל"א שהובא כל הפולמוס, ובחלקת יואב תנינא סי' ח' ומנחת אלעזר ליקוטים סי' ט' נקטו כד' האוסרים לשמור שבת).

והנה כבר דנו האחרונים כע"ז בספק ישראל ספק עכו"ם מה יעשה בשבת, וכתבו דלפי כמה מתירוצי האחרונים על קושיית הפרשת דרכים הנודעת איך שמרו האבות שבת אם היה להם דין בן נח, ניחא גם בזה, כגון חידושו של המקנה קידושין לז: (והובא בשו"ת רעק"א סי' קכ"א בהשמטה) דבבן נח הלילה הולך אחר היום ויכול לעשות מלאכה במוצ"ש, ובמנ"ח מצוה ל"ב אות ו' (וכע"ז בבנין ציון סי' קכ"ו) כתב דיכול לעשות מלאכה בחצי שיעור לפי הסוברים דבאיסורי שבת ליכא איסור ח"ש מה"ת, ואפי' מדרבנן אפשר דשרי, ואילו בעכו"ם ליכא דין שיעורים כלל ונמצא שלא שבת ע"ש, [ובשיעורי ר' דוד סנהדרין נה: תמה דשיעורי שבת אינם מהל' שיעורים אלא דין בחשיבות המלאכה, וא"כ אף לגבי עכו"ם הוא כן, ועוד תמה דהא יסוד האיסור הוא מה שמתנהג בדת ישראל לשבות בשבת, וא"כ כל היכא דלא הוי מלאכה לגבי ישראל עדיין מיקרי שובת בשבת, דהא אין הציווי שיעשה מלאכה כי אם שלא ישבות, ודמי לעושה מלאכה שא"צ לגופה דלא מהני ולא אמרינן דגבי בן נח א"צ מלאכת מחשבת ע"ש]. ובמהר"ם שיק או"ח

סי' קמ"ה כתב שיעשה ע"י שליח עכו"ם, דבישראל אין שליח לעכו"ם משא"כ בעכו"ם לעכו"ם כמבואר במג"א סי' תמ"ח סק"ד. ועוד כתבו המהר"ם שיק והמנ"ח עפ"ד הרמב"ם דהאיסור הוא רק כשמחדש דת לעצמו, וא"כ באופן שמחויב לשבות מספק אין זה מחדש דת לעצמו, וכ"ה בכתבי הגר"ז יומא כח:; אך המנ"ח דחה זאת דבשבת איכא ג"כ לאו דלא ישבותו ע"ש. וע"ע בבנין ציון שם מש"כ לחדש דסגי לעשות דבר שיש בו טורח ויגיעה אע"ג דלא הוי מלאכה כלל.

והנה כל הישובים הללו מועילים גם לניד"ד בגר מדאו' ועכו"ם מדרבנן. אבל בכל אלו יש מ"מ באחרונים. [והנה ידוע הישוב המובא בחת"ס שבת קלט: ומהר"ל דיסקין פ' תולדות דהאבות לבשו טלית ברה"ר דלישראל הוי תכשיט ולעכו"ם הוי משוי, אך כבר הקשה ע"ז החת"ס דכל שעושה שבשביל קיום מצוה בתורת ישראל הוי תכשיט, ומ"מ לענין ספק ודאי הוא כן כמש"כ בגליון רעק"א על השו"ע סי' י' ס"ז וחז"א סי' ג' סק"ח דבספק ציצית הוי ודאי דרך מלבוש ול"ה הוצאה בשבת, וכ"ש בניד"ד דמקיים בודאי מצות ציצית מה"ת. ובס' ציץ הקודש סוס"י ל"ד כתב דיכול לעשות מלאכה בביה"ש דמצד דין הישראל הוי ס"ס וכן מצד דין העכו"ם הוי ס"ס, וע"ש מה שפלפל בזה, אך בניד"ד לא תועיל עצה זו].

אולם יש לדון בציון דידן מטעם אחר לגמרי מב' פנים; [א] נחלקו האחרונים אם גוי חייב במילי דרבנן הנוגעים לז' מצוות, וכגון באופן דהוי גזל מדרבנן האם הוא אסור בזה, או דכיון דאינו מצווה בלא תסור אינו חייב באיסורים דרבנן גם בז' מצוות, [עי' פר"ח יו"ד סי' נ"ה סקט"ז דאבר מן החי דרבנן פשיטא דשרי לבני נח, דאטו רבנן מי גזרי גזירות לבני נח, ואינהו גופייהו מי צייתי להו לרבנן, וכ"כ במנ"ח סוף מצוה כ"ז דלא שייך שרבנן יאסרו לבן נח איזה דבר, וכ"כ המנ"ח במצוה ב' וחת"ס ח"ו סי' כ"ה דליכא דין ספיקא דאורייתא לחומרא בב"נ לפ"ד הרמב"ם דהוי מדרבנן, וכ"כ הפמ"ג בכמה דוכתי בסדר הנהגת השואל אות מ"ג וכמה דוכתי דבני נח אינם מצווים בדרבנן, אולם בשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קע"ט הוכיח לא כן מרש"י חולין קכח. שכתב דאבר המדולדל אסור לב"נ אע"ג דס"ל לרש"י שם עג: דאיסורו מדרבנן, (ואמנם הפר"ח לטעמיה בס"ב הכריח מזה דאיסורו מה"ת, וכ"כ במנ"ח סוף מצוה תנ"ב דלסוברים דאיסורו מדרבנן מותר לבן נח), וכן בטו"א חגיגה יח. כתב דפשיטא דגר תושב אין עליו שום איסורים מדרבנן לפי שאינו מצווה בלא תסור, אבל בקרן אורה יבמות מח: וחז"א יו"ד

סי' ס"ה סק"ו הוכיחו מהראשונים שלא כדבריו, ובלח"מ פ"י ממלכים ה"ט כ' בד' הרמב"ם דהאיסור לעכו"ם לעסוק בתורה אינו אלא מדרבנן, ובמנ"ח סוף מצוה כ"ז, ועי' במל"מ פ"י ממלכים ה"ז שחקר אי יש כח לרבנן לעשות גדרים וסייגים לבן נח, ועי' רמב"ם פ"ו מנחלות ה"י שכתב דאין העכו"ם חייב לעמוד בתקנת חכמים ע"ש, והאריכו בזה האחרונים, ועי' בס' חזון נחום פ"א דכלים מ"ו שהביא ד' מהר"ט דעכו"ם מוזהר מדרבנן שלא להכנס למקדש, והגר"י אברמסקי זצ"ל הוכיח מתוס' כתובות יא. דגר קטן מועילה גירותו מדרבנן לחוד וחייב במצוות מדרבנן אע"פ שהוא עכו"ם מה"ת ואינו מצווה בלא תסור, ועי' תשוה"נ ח"ג סי' ש'].

ואם נימא דעכו"ם אינו חייב במילי דרבנן כלל, א"כ בניד"ד אין עליו איסור עכו"ם ששבת כיון שאינו אלא מדרבנן, דמדאו' הרי הוא יהודי. אולם יש מקום לחלק דהכא שאני כיון שהוא יהודי מדאו' וחייב בלא תסור, ועל כן מחויב לשמוע לרבנן אשר לפי דבריהם יש עליו איסור עכו"ם ששבת, ויש להתבונן היטב בזה.

ב] יש לדון דיכול לחלל שבת באיסורים דרבנן, דכלפי איסורים דרבנן הרי הוא גוי ונמצא שלא שמר שבת וכלפי איסורים דאו' הרי הוא יהודי ונמצא ששמר שבת. וכן משמע בחכמת שלמה או"ח סי' קצ"ט שכתב דגר זה מצטרף לזימון הואיל וזימון מן התורה, ומשמע דלפי השיטות דזימון דרבנן אינו מצטרף לפי שאינו מחויב בדרבנן.

אולם ד"ז אינו מוכרע אם גר זה חייב במצוות ואיסורים דרבנן או לא. ולכאו' הוא תלוי בנידון הרחב שהאריך בו בחלקת יואב אהע"ז סי' ל"ה אם אמרינן ממנ"פ בדאורייתא ודרבנן, והשאלה שדן עליה היא בכהן שנשא חלוצה, האם בנו מותר לישא חלוצה כיון שאיסור חלוצה לכהן אינו אלא מדרבנן, וא"כ מדרבנן הלא הוא חלל ומותר בחלוצה, ואמנם מדאו' הוא כהן אבל מדאו' הלא כהן מותר בחלוצה. וע"ש שהביא ז' ראיות לצד ההיתר וי"א ראיות לצד האיסור ממרחבי הש"ס (ובמק"א הבאתי עוד ראיות לצד האיסור), ומסקנתו לאסור, דלא אמרינן ממנ"פ, כי לעולם לא אמרו חכמים אלא לגבי הדבר עצמו שנחמיר בו, אבל כשנוגע לדבר אחר אזלינן גם מדרבנן בתר הדאו', וכל שהוא כהן מדאו' אסרוהו חכמים בחלוצה, דתקנות חז"ל נאמרו על הדאו', עכת"ד. וא"כ בפשוטו ה"ה בניד"ד יהא גר זה חייב בכל מילי דרבנן, אף שיש מקום לחלק בין הנידונים, ומקום הנחתי למעיין.

{ אז נדברו }

פרשת ויקהל פקודי תשע"ח | שבת החודש | גליון מספר: 372 | לסדר: "שתשרה ברכה במעשה ידיכם..."

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

עלון זה נתרם בחלקו ע"י
הרב אורי שרגל נציג הגליון
בנוה יעקב
לרפואת
שמעון בן חיה
ואברהם בן זהבה אביגיל

נבדקת כעת אפשרות ניסיונית
לקבל את הגליון בשערות
פקט בטל: 0795908616

להשתתפות בהוצאות הגליון:

בבנק:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדרים פלוס"

"קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

תודה מראש!!!

כיצד אשמור על מה שקניתי בזמן... שלא יברח לי בבין הזמנים???

בפרשת השבוע יש מחלוקת ראשונים מאוד מעניינת: רש"י סובר: שהאבנים היקרות של החושן היו משוקעות לגמרי בתוך משבצות... וזו הכוונה "אבני מילואים" שהן כביכול מילאו את כל הגומא... ואילו רק חלק מאוד קטן היה מבצבץ החוצה... והשאר היה משוקע מבפנים...

ואילו הרמב"ן תמה עליו: סוף סוף אבני החושן היו אבנים מאוד יקרות ונדירות ויפות... והתורה אומרת לכהן גדול ללבוש אותם לכבוד ולתפארת... נכון? אז אם האבנים האלו מוחבאות ומשוקעות בתוך גומא... אז מה עשינו?? איפה הכבוד והתפארת?? לכן סובר הרמב"ן: שאדרבה... האבנים היו נראות כלפי חוץ ומה שכתוב "מילואים" זה מלשון שלימים שצריך שהאבנים יהיו שלמות... עכ"פ טענתו של הרמב"ן חזקה... הולכים לקצה העולם ומגיעים אצל דמא בן נתינה וקונים אצלו אבן יקרה במחיר אסטרונומי... ו... והכל בשביל מה?? בשביל שהכה"ג ילבש אותה ואף אחד לא יראה את זה?? מה עשינו??

נו... מה התשובה?? ההסבר בזה הוא כך:

לא צריך להגיע רחוק... גם היום יש שוק של יהלומים... יש הרבה כלות שמקבלות טבעת יהלום בשווי של 5000 שקל או יותר... ו... ובינינו... הרי אף אחד מאיתנו לא באמת מבין ביהלומים וזה לא סוד שאני יכול ללכת לחנות של הכל בשקל ולקנות לך איזה אבן נצנץ ולעבוד עליך שזה יהלום ו... ולך תתוכח איתי... יש רק אנשים מאוד מסוימים ש"מבינים בזה"... והם יודעים להסתכל ככה טוב טוב עם זכוכית מגדלת ולהבחין בין יהלום ליהלום בשקל... **אם ככה**: אז למה עדיין יש משיכה לאנשים לקנות טבעת יהלום... בו בזמן שהם בעצמם לא יודעים להבחין בין יהלום אמיתי לבין אבן ששוה גרוש וחצי?? אה... **מה הפשט בזה?? אלא מאי???**

היות והיהלום **שווה בעצם!!!** יש לו ערך **אמיתי!!!** ממילא עצם הידיעה שלי שאני עונד אבן ששווה הרבה כסף... זה עושה אותי מכובד- לכבוד ולתפארת... גם אם חיצונית אף אחד לא רואה את זה ולא מבין בזה... זה לא אכפת לי... כי לאבן הזו יש חשיבות עצמית! פנימית!! ממילא לא אכפת לי הפן **החיצוני והחזותי**... לא מעניין אותי האם מבחינים בזה **חיצונית**... ובינינו... זה כל המושג יוקרה... יוקרה לא בהכרח נמדדת לפי נתונים יבשים שאפשר למשש אותם... אלא לפי ערך שאנשים נותנים לזה. (ואם אנשים נותנים לזה ערך... ע"כ שיש כאן משהו בעצם...)

וכך מבין רש"י את הכבוד והתפארת בייחס לבגדי כהונה!!! כבוד ותפארת לא נמדדים ביופי חיצוני... אלא לפי **ערך עצמי!!!** ואם אהרן הכהן לובש חושן שיש בו שנים עשר אבנים יקרות ונדירות מאוד... אין צורך שיראו אותן חיצונית... אדרבה... כל העוצמה שלהן שהן אבנים ממולאות!! חלק מעצם הכבוד והתפארת שלהן שהן מוצנעות וצנועות... כי... כי הן יקרות...

כתוב כאן יסוד גדול בעומק הפנימי של המושג צניעות באופן כללי!!!

דבר שיש לו ערך עצמי... לא צריך הסכמה חזותית... הוא לא צריך שיראו אותו חיצונית... עצם המצאות... גם אם הוא משוקע במשבצות שמצניעות אותו מכל צד... הוא יופיו והוא הדרו... **אבל בשביל זה צריך שיהיה לו ערך עצמי!!!** ליהלום יש ערך עצמי... ממילא לא אכפת לנו שאף אחד מהשכונה לא מבין מהחיים שלו בטבעת יהלום... עצם זה שיש לי טבעת יהלום ואני עונד את זה... אני מרגיש טוב עם זה... את המסר הזה צריך לקחת לעבודת ה':

אם אתה מרוקן מבפנים... אם כל היידישקייט שלך מתחילה ונגמרת במה שכולם עושים... כאן צריך חיצוניות... כאן צריך שכולם יראו וכולם ידעו... אבל אם יש לך ערך עצמי!! אם אתה יודע מה שאתה עושה!! ואתה עומד מאחורי מה שאתה עושה... ואתה יודע להעריך את התורה שלך ואתה מפנים את זה ש"אמרות ה' אמרות טהורות כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים..." אם ככה... אז לא אמור להפריע לך מה יודעים ומה רואים... אני יודע שאני מתעסק עם יהלומים... וזה מספיק לי... לי טוב עם עצמי מבפנים... והיות ואני יודע להעריך את מה שאני עושה... לא אכפת לי גם אם כל מי שנמצא סביבי לא יודע ולא מעריך... זה העומק הפנימי של צניעות!!! צניעות מלשון הצנעה... מלשון כספת... אין כספת יותר שמורה ומאובטחת מהכרה כזו... מהכרה פנימית שאני יודע מה שאני עושה... וכיון שכך אני לא תלוי באף אחד אחר... סולם הערכים שלי לא משתנה מהחברה סביבי... אני לא מושפע מאף אחד... את מה שיש לי יש לי ואף אחד לא יכול לקחת לי את זה!!!

אין חברת ביטוח יותר אמינה מכח של צניעות פנימית!!!! אין קנין יותר מובטח בטאבו של החיים כמו צניעות!! את הצניעות הזו אנחנו צריכים דחוף דחוף לקראת בין הזמנים... ברגע שמתחיל בין הזמנים פתאום כל מיני מושגים מתחילים להתערער... מה?? מה מתערער?? כל מה שלא מוצנע אצלי!!! כל דבר טוב שאני עושה ואני לא עומד לגמרי מאחורי מה שאני עושה ואני נתון להשפעת החברה... אזי ברגע שהחברה מתפזרת... הופה... פתאום אני מוצא את עצמי עם לשון בחוץ בלי כלום... הדבר היחיד שנשאר איתי ונאמן לי זה הדבר הצנוע והשמור!! הערך העצמי שלי!! מה שאני עושה כי אני באמת עומד מאחורי מה שאני עושה... אוטוטו בין הזמנים... אבל זה לא לגמרי מאוחר... זה הזמן לעשות חשבון נפש נוקב... מה אני באמת שווה?? איך אני באמת חושב שאני אמור להראות?? לבנות לעצמי מילואים!!! מסגרות ברורות בבין הזמנים שאמלא

אותם בערך עצמי!!! **ההמשך מענין לענין בעמוד 6.**

הההלו... בחור יקר... האם כתוב לך על הגב "נגרר"??

הודעה: משבוע הבא לא יצאו גיליונות מודפסים
בישיבות, עד פרשת אח"ק,
בברכת בין הזמנים כשר ושמוח ופסח שמח וכשר.

ניתן לקנות את הקונטרס

ליל סימורים שהיה הקב"ה-

שומר ומצפה

ובו מאמרים בעניני חג הפסח ובין הזמנים.

בפלא': 0548446691 או במייל הרשום בדף 1

**כמו כן ניתן להשיג חוברת זו אצל הנציגים הממונים
שבישיבות**

מוקדי מכירה:

ירושלים: בית וגן רח' הרב פרנק 29 קומה ב'

אזור רמות רובין 47 קומה ב'

ביתר גבעה ב' אזור רמי לוי 0548450998

בני ברק: קבוץ גלויות 9

משפחת בויס רחוב השלושה 11.

חזון איש 34 (פינת דסלר מש' דרייפוס) 0527117271 (ניתן

לקבל גיליונות יחידים מידי שבוע בכתובת זו, גם בבין

הזמנים ניתן להשיג שם גיליונות מודפסים - מיום חמישי)

חדש: פתח תקווה - אזור ביהכ"ס הגדול 0504124235

חדש: בית שמש: נהר הירדן 9 רמה ב', מש' צוויבל.

אשדוד - 0504120311

קרית ספר: מרומי שדה 3 052-7174781

ברכפלד - 0533109169 (כולל עטרת שלמה)

גריץ פארק - 0527644795

אופקים: שפירא 0534112035

נתיבות: 0548473542 (בין 7-9 בערב)

צפון: חיפה: הדר, שכפולית רחוב ביתר.

נווה שאנן: חניטה 81 משפחת זלושינסקי

רכסים: הורדים 4 א' משפ' קריצלר לתאם: 0548415410

כרמאל - 0527136165 משפחת שטיימן.

טבריה: 0504163727 רח' גוש עציון 1 בשעות הערב.

חדש: צפת: מאור חיים - 0533199511

מה בחוברת??

- מה השאלה שהקב"ה ישאל אותנו במפגש הראשוני והמרגש בסיום אלפיים שנות גלות??
- נראה לי שהקב"ה מסתדר גם בלעדי... יש לו מספיק עוייבים יותר רציניים ממני... לא ככה??
- מהי ההסתרת פנים המומלצת ביותר... שצריך כל אברך כולל להתפלל שאם נגזר הסתרת פנים אז שזה יסתכם בה??
- מהי השיחת טלפון הישירה האחרונה שהייתה לנו מול הקב"ה...?? ואז ניתק הקשר, והנבואה נכנסה לתקן של "לא זמין"...??
- אני רוצה להחמיר... אני מרגיש את עצמי ראוי לכך, מה אני צריך לבדוק טוב לפני כן??
- איזה מבזק חדשות היה אומר רבי הקדוש מידי בוקר בתחילת השיעור היומי??
- לפניך מערכת לניתוב שיחות, תוכל לחזור בכל עת לתפריט הראשי ע"י הקשת סולמית, לבחור בן עליה הקש אחד, לבחור צ'קאבער הקש 2... (משנה שעברה)

פרטים בחוברת...

לפני חודשיים נשאלה השאלה כאן בעלון (בפרשת וישב): למה במכירת יוסף התורה כל הזמן מתארת עד כמה יעקב אבינו היה אומלל... שהוא התאבל... והוא ירד על בנו אבל שאולה... ואילו יוסף עצמו?? מה איתו?? הוא מסכן לא פחות גדול... אדרבה... הוא פה המסכן הגדול... הוא זה שנמכר מאחד לשני... הוא זה שעובר את כל הצרות בפועל... אז למה התורה פחות מדברת עליו... עד כמה הוא מסכן???

והתשובה היתה: נכון!!! יוסף היה מסכן... הוא נמכר לעבד והוא עבר מה שעבר... אבל עדיין כמה שליוסף היה קשה... וכמה ש"עיניו בכבל רגלו ברזל באה נפשו"... וכמה שהוא היה עבד מושפל ומורחק מכל משפחתו... **עדיין!!! זה עדיין לא התקרב כהוא זה לצערו של אביו יעקב!!!** כלומר: בשביל יעקב אבינו לחיות 22 שנה מתוך תחושה ש"טרוף טרוף יוסף"... וזוהי רעה אכלתהו... שהמדרש אומר: שחיה רעה הכוונה לנסינות בקדושה... החרדה של יעקב אבינו על שלומו של יוסף וכמה קשה לו הניסיונות האלו... ומי יודע האם הוא מצליח לעמוד בניסיונות אלו... המחשבות המייסרות האלו שלא הירפו מיעקב אבינו במשך 22 שנה... היו כ"כ קשים ומרים שיעקב אבינו היה מוכן להחליף עשר פעמים עם הצרה הפרטית של יוסף... אז להזכירך בחור יקר: תדע לך שכשאתה מגיע הביתה... אתה נפגש עם משהו מאוד מאוד רגיש!!! קוראים לזה הורים!!! וההורים שלך דואגים!! דואגים לך מאוד!! הם רוצים לראות שאתה בסיידך... שאתה בפוקוס... שאתה ממוקד... שאתה הולך בדרך הישר... אז אנא ממך: אל תפיל להם את הלב...

לא!!! אני לא מתכוין שתשחק אותה... לא... אני במקרה מכיר אותך... אני יודע שאתה בסיידך... אבל הרבה פעמים המודה ו"מה שהולך היום" מכריח אותך להתעדכן בכל מיני מושגים מחודשים שההורים שלך לא עומדים בקצב הזה... וזה מבהיל אותם... ההלו... מה קרה לילד שלנו... מה זה הדברים החדשים האלו... אז אנא... אל תעשה להם את זה...

אבל הורים יקרים: אני רוצה להרגיע אתכם ולהכין אתכם מראש:

קחו בחשבון שהילד שלכם הוא בחור מצויין!! בחור טוב!! אבל אל תשכחו שהוא בישיבה... הוא חי בפנימיה... חי כל הזמן בחברה... וממילא הוא חייב להתאים את עצמו לכל הפחות באופן חיצונית לחברה!!! וממילא קחו בחשבון: שיש כל מיני מושגים שהם לא בהכרח שליליים... אבל הם מוסכמות חברתיות שמשנות מיום ליום (לפי כמה משוגעים בעלי אינטרסים... לא משנה מי הם... שהם משגעים את המערכת...) והבן שלכם נמצא בתוך המערכת הזו... היינו מאוד שמחים שהוא היה נוסע לראדין ומסתגר שם בישיבה ולא מכיר את העולם... אבל אנחנו לא באירופה ולא בראדין... אנחנו נמצאים בשנת 2018 והמודה נכנסת לתוך הישיבה... ואם אצל הילד שלכם זה מתחיל ונגמר בביגוד או בכל מיני שירים עם קצב קצת "מהיר מידי" ולא מוכר לכם... אז תנוו דעתכם... בנכם עדיין נקרא שמור ומצטיין... אתה יודע מה?? אם כבר דברנו על ראדין... היום יש מודה חדשה במשקפיים ובכובעים... שכל הבחורי ישיבות נראים כמו בחורים מראדין או מנבהרדוק... בהתחלה הייתי בטוח שקרה משהו... או שכולם נהיו צול"ם... או שעניות הגיעה לעולם... עד שהסבירו לי שזה מה שהולך היום!!! משקפיים כאלו גדולות עם מסגרת ישנה... וכובעים ציכים כאלו צרים... כמו כובעי קש... (תשאלו את ההורים שלכם מה זה כובע ציכי...) לא אכפת לי!!! אני בעד!!! אבל לפחות שזה יעלה בהתאם... אבל לא... זה עולה יקר... כי זה מה שהולך היום... חבל לי!!! כואב הלב... "בחורי ישראל נראים טוב... אלא שהמודה מנוולתן..."

מה אני בא לומר??? שכמו שלגבי המשקפיים והכובע שבינינו... זה הרי מכוער... (ואם הייתי מביא להם את זה לפני שזה היה המודה... הם היו אומרים לי שזה יחנע... והם היו צודקים) ובכל זאת הבן שלך נאלץ להתקפל למודה ונאלץ לשכנע את עצמו שהכובע והמשקפיים האלו הם יפים... והוא מוכן לשלם על זה כסף מלא... אז קח בחשבון שיש עוד כמה מושגים נוספים שהבן שלך לא עומד מאחוריהם... אלא הוא פשוט משועבד למה שהולך היום... ואני מבין אותו... החברה מלחיצה!!! אם כולם אוהבים שיר מסוים... אתה נאלץ גם לאהוב... אתה מוכרח לשכנע את עצמך שאתה אוהב את זה... אני לדוגמה לא אהבתי טשולנט... אבל כשהגעתי לישיבה... לא היתה לי ברירה... הייתי מוכרח לשכנע את עצמי שאני אוהב טשולנט... כי... כי אחרת לא הייתי בעניינים... ועוד מסרתי נפש על השכנוע העצמי הזה... אתה יודע מה זה כאבי בטן של ליל ששי... יום ששי... ליל שבת... פלוס יום שבת...

אבל בינינו... בחור יקר... אחרי שסנגרתי עליך אצל אבא שלך... עכשיו בא איתי לצד...

תגיד לי: אתה נורמלי??? תראה איך שאתה נראה... אתה לא רואה שהמודה מכוערת??? תסתכל... תראה... **אני רק אסביר לך למה אני מתנפל עליך דווקא עכשיו... העניין הוא** שכשמודה הייתה ללכת עם כיפה קטנה או ללבוש כל מיני בגדים כאלו צרים וכו' וכו'... **אם אז** הייתי מגיע ועושה לך פרצוף על המודה... הייתי אומר לי: הנה... עוד איזה צו"ל שלא מבין מהחיים שלו בגיזרה ומגיע ומדבר... אבל עכשיו שפתאום המודה זה ימינה... והיא פתאום מתחילה לאמץ את הביגוד שלי... את המשקפיים עם הוישרים שלי שעד היום צחקת עליהם... ואת הכובע קש של סבא שלי שהוא באמת לא נראה מי יודע מה... עכשיו הגיע תורי לצעוק עליך... ולא ממקום של צו"ל... אלא ממקום של אישיות וחוט שדרה... מה... אין לך טעם משלך?? אין לך אישיות משלך?? אתה עד כדי כך פראייער שהולך אחרי כולם כמו איזה יו יו **תהיה טיפ טיפה גבר!!! גבר אמיתי!!!** אחד כזה שיש לו טעם משלו... והולך עם זה עד הסוף... **עכשיו: בינינו**... בעצם מה אכפת לי שאתה מפרנס את חנויות הבגדים... שיהנו ממך... ושאתה תהנה מהם... **הבעיה היא:** שמי שהוא פראייער וחסר חוט שדרה בדברים האלו... אז גם בדברים אחרים כתוב לו על הגב נגרר... תדע לך שאולי אתה לא יודע... אבל בעולם הגדול האיש המוערך זה **האיש העקרוני!!!** זה שעומד על העקרונות שלו!!! בוס נורמלי נמשך באופן טבעי לפקיד שעומד על העקרונות שלו הרבה יותר מהפקיד החנפן שמחפש לרצות אותו... זה בדוק ומנוסה... תדע לך שאם אתה תהיה מוביל ולא מובל!!! אם אתה תדע לעשות גבולות להשפעת החברים ותעמוד על העקרונות שלך עד הסוף... אני לא הולך למקומות האלו... אני לא שומע שירים אלו ואלו... בימים הראשונים זה אולי יראה לך שמזלזלים בך... אבל זה לא נכון!! כי נקוט האי כלל בידך: כמו שכל נגרר מחובר לגרר ככה העובדה היא שהחברה המובלת מחפשת מוביל... ומי שעומד על העקרונות שלו... אוטומטית הוא מוביל... הוא מקבל הערכה בכל מקום... תנסה ותראה...

אסור לגלות תשובות באמצע המבחן!!!

יש שיר שמאוד הולך היום... שיר מיוחד... עם תוים עדינים ועמוקים... על המילים: והנה ה' ניצב עליו... מלא כל הארץ כבודו מביט עליו ובוחן כליות ולב אם עבדו כראוי... יש בשיר הזה נעימות והתעוררות מיוחדת...

אבל תרשה לי קורא יקר לשתף אותך בחיבור אישי שיש לי לשיר הזה... ולא רק מעצם השיר... אלא גם ובעיקר מהסיטואציה שבה הוא הולחן... ככה סיפרו לי... (מה האמת אני לא יודע...) שמלחין השיר מדובר ביהודי עובד ה' וירא שמים... ואותו יהודי הוצרך לנסוע לארה"ב... הוא הגיע לשדה התעופה ושם כצפוי יש פריצות גדולה... ואותו יהודי הוצרך לשבת מכונס עם עיניים ברצפה במשך כמה שעות... וזה לא קל!!! מה עושה עוייבד ה' שצריך כח לעמוד בניסיון?? מתחיל לשנן לעצמו מאמרי חז"ל בניגון מוסרי... בשפתיים דולקות... ו... ואותו עוייבד ה' התחיל לשנן לעצמו שהקב"ה כאן!! עומד עליו!! ורואה אותי... ותוך כדי הוא התחיל לפזם ויצא לו הניגון והמילים: והנה ה' ניצב עליו- כאן... בטרמינל... בתוך כל ההמולה והלכלוך... מלא כל הארץ כבודו- כן... הקב"ה נמצא לא רק בבית מדרש ולא רק אצל כ"ק... אלא גם כאן!! והוא מביט עלי ובוחן כליות ולב... הוא יודע בדיוק כמה קשה לי לשמור על העיניים כאן ויודע להעריך את מה שאני עושה... ברגע ששמעתי את הסיטואציה של השיר הזה... איפה הוא התחבר ומאיזה מקום... באותו רגע הבנתי הכל... תבין: הציבור שלנו... (מה שנקרא "המוסיקה החסידית" של היום...) בדרך כלל "לא קונה" שירים כאלו שהמלחין מכניס בהם מילים משלו... אנחנו בדרך כלל לא מתחברים לכאלו שירים... (אגב: יתכן שזה קצת יושב על "גאוה" "כי... למה מי הוא שאני אצטט את המילים שלו...??) והנה בשיר הזה הבן אדם הכניס מילים משלו... ואנשים מבוגרים וצעירים כאחד יושבים בעיניים עצומות ומצטטים את "לשוננו" בדבקות... זה... זה... זה לא כ"כ מצוי אצלנו... אבל ברגע שאתה שומע את הסיטואציה הכל נהיה מובן...

יהודי שנמצא בשדה תעופה... (ולא משנה אין שתקרא לזה...) ויש לו התמודדות בקדושה... עם שמירת עיניים... ועם פגעי הטכנולוגיה שמשתוללים שם... ונדרש ממנו להתגבר!! והוא עושה את זה... והוא מאמין שהנה ה' ניצב עליו כאן מביט עליו ובוחן כליות ולב... אין פלא שהקב"ה באמת ניצב עליו באותו רגע ושולח לו ניגון קדוש היישר מעולם הנגינה שיחזק את כולנו... (אגב: עם סגירת גיליון זה מישהו גילה לי שהמילים של השיר לקוחות מספה"ק תניא, אז תקבל ביטול על הפרט הנקודתי הזה) מצידו המלחין היה בחור בן שמונה עשרה... כל גיל נוסף שתדביק עליו זה כבר ריבית... כי יוסף הצדיק לא היה צריך להיות יותר מגיל שמונה עשרה בשביל להיות צדיק יסוד!!!

מה אני בא לומר כאן??? שתלך עכשיו לחפש את המלחין ותנשק לו את היד ותקרא לפניו אברך ונתן אותו על כל ארץ מצרים כיוסף בשעתו?? לא!!! (מצידו בשמחה... אדרבה... אבל לא על זה באתי) אני מדבר

עליך!!!!!!!

כי גם אתה בדיוק כמוהו... גם אתה בעוד כמה ימים יוצא לבין הזמנים וגם אתה תמצא את עצמך בכל מיני מחזות... כל אחד והסיפור שלו... אחד מתגורר בעיר מעורבת... והשני חי במשפחה שאין שם סינון מבוקר... והשלישי נאלץ לצאת בחג עם המשפחה לכל מיני מקומות ויש לצעירים של הדור שלנו ניסיונות לא קלים... ואליך אני פונה... שתדע לך שהנה ה' ניצב עליך!!! מלא כל הארץ כבודו מקפל את כל האניסופיות ומרכז אותה סביבך... והוא מביט ורואה ורוצה לראות שגם כאן אתה איתו!!!

ואם קשה לך להרגיש את זה תתחיל לשיר "והנה ה' ניצב עליו" וכו'...

ואם כבר מדברים על השיר הזה... ואם כבר שרים אותו בכל הזדמנות... ועוד בדבקות בעיניים עצומות... אבל על הדרך לא יזיק לנו להתחבר לסיטואציה שבה נאמר הפסוק הזה... (עד עכשיו דברתי על הסיטואציה שבה התחבר הלחן!!! הניגון... אבל עכשיו אני מדבר על המילים עצמם) והנה ה' ניצב עליו... על מי?? איפה?? מתי?? באיזה הקשר??

ובכן: כידוע... כשיעקב אבינו יצא לחרן ופגע במקום וילן שם כי בא השמש... כשהוא בא לישון כתוב בחז"ל שהאבנים התחילו מריבות זו עם זו: עלי ניח צדיק ראשו!!! **ולכאורה זה תמוה:** למה דווקא פה האבנים רבו יותר מכל מקום אחר?? הרי זה לא הלילה הראשון והאחרון שיעקב אבינו לן... היו לו הרי עוד כמה הזדמנויות של לינה... אז למה רק כאן האבנים רבו עלי ניח צדיק ראשו??? **התשובה היא פשוטה מאוד:**

יעקב אבינו דמותו חקוקה במרכבה!!! ימים יגידו וכל העולם כולו יבואו לחזות בזיו פניו הקדושות... יבא יום שכל מצרים יראו במו עיניהם איך שהנילוס עולה לקראתו... יבא יום שכל המלכים יריבו מי יזכה להניח כתרו על ארוננו של ישראל... אז מי מדבר על אבנים... אבנים מריבות?? מלכים מריבים ביניהם מי יזכה ביעקב אבינו... כך יהיה ביום מן הימים.

אבל עכשיו ? ? ? ? ? כשיצא יעקב מבאר שבע. והוא יוצא לבד לבד... אף אחד לא איתו... כל כולו פגוע ומושפל... נרדף מפני אחריו... ואם היה לו כמה גרושים בכיס אז גם את זה אליפז עשק ממנו... והוא נשאר לבד לבד... כי במקלי עברתי את הירדן הזה... כעת אף אחד בכלל לא מסתכל לכיוון שלו!!! בחור יקר: אתה יודע איך יעקב אבינו היה נראה באותה שעה??? **כמו!!! בדיוק כמו!!!** הרי אין אתה נראה?? עוד אחד...

אז זהו!! שגם יעקב אבינו היה נראה עוד אחד... עוד איזה אחד שהולך כמו מסכך... מתמודד עם ניסיונות... עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי... ואף אחד "לא סופר אותנו..." אף אחד לא יודע להעריך אותנו... הוא לא מקבל מילה טובה מאף אחד... ואף אחד לא מעלה על דעתו שה"עוד אחד" הזה שיושב לצידו הרי דמותו חקוקה במרכבה וכל שרפים וחיות ואופני הקודש מתנועעים בשמים על כל תנועה שלו...

מה אפשר לעשות... **כעת יש צו איסור פרסום** על גדלותו האמיתית של יעקב!!! משמים יש צו הסוואה תוקפני שאסור ליעקב אבינו לדעת כמה הוא באמת נחשב בשמים!!! ולמה??? כי היות וכעת יעקב אבינו הולך לבנות בעשר אצבעותיו את השיעור קומה שלו... כעת יעקב הולך להצמיח לנו את ישראל- כי שרית!!! ובשביל זה הוא צריך לעמוד במבחנים... ועד כמה שזכור לנו מהבית ספר... **הרי במבחן אסור לגלות**... אסור לגלות את התוצאות... (מי שיועד את התשובות מראש... המבחן נפסל... לא ככה??) ולכן כעת אסור ליעקב אבינו לדעת את התוצאות של המבחן!!! אסור לו לדעת איזו גדלות עצומה מחכה לו על ההתמודדות שלו מול כל הניסיונות... והיות וליעקב אסור לדעת... אז לאף אחד אסור לדעת... כדי שאף אחד לא יגלה ליעקב... (לך תשאל את אלו שעושים מבחני בגרות איזה מערכות אבטחה ואיזה כספות כבדות יש בכל בית ספר לשמור על המבחן שלא יגלו אותו לפני הזמן... כי אם מישהו אחד יודע ויפרסם... אזדא ליה מבחן...) לכן אף אחד אף אחד לא יודע את גדלותו האמיתית של יעקב אבינו...

חוץ ממישהו אחד ויחיד!!! יש בריאה אחת ויחידה בעולם שלנו... שבשמים מוכנים לגלות לה ורק לה את הסוד הגדול... מי היא?? **האבנים!!!**

הדומם!!! רק לדומם אפשר לגלות את הסוד הזה... תנחש למה???

כי הדומם הוא היחיד שיכול לשמור את הסוד הזה!!! הדומם הוא היחיד שאפשר לסמוך עליו שהוא לא יגלה סודות... כי... כי... כי הוא דומם... **לכן כעת!!!** בשלב זה רק האבנים... רק הן יודעות עם מי יש להם עסק... וממילא כעת רק האבנים מריבות... **עליו!!! עלי ניח צדיק ראשו!!!** רק האבנים יודעות שיש פה מישהו גדול גדול ועלי... עלי... עלי ניח צדיק ראשו... והן מריבות... וממממזה מריבות... מלחמת עולם...

רק להן יש את האזניים לשמוע את הבת קול שמכריזה לפני יעקב אבינו ואומרת: **הוא הודה הוא זיהה הוא הדרה,** פנה הודה פנה זיהה פנה הדרה, **יום יבא!!!** והמבחן יגמר ו... וברגע שנגמר המבחן... אפשר לגלות את התוצאות... ואז הקב"ה בבת אחת יגלה את האור הגדול שעד עכשיו הסתתר בקדושתו הנוראה של יעקב אבינו... ואז בבת אחת כל העולם יריב מי יזכה שעליו ניח צדיק ראשו... אין אחד שלא ידע להעריך את הגדלות העצומה והאור הגדול שבוקע מיעקב אבינו... הנילוס יעלה והרים ירקדו כאילים גבעות כבני צאן מלפני אל-ה יעקב... ו... ואז האבנים ? ? ? האבנים יהיו פה הסיפור הקטן... מי זוכר אותם בכלל... נכון... הם עדיין מריבות... אבל חסר מי שיריב...? אין אחד שלא יריב עליו... אבל אז זו כבר לא חכמה גדולה... איפה הייתם כשאף אחד לא רב עלי... רק האבנים הדוממות... מי האמין בעבודת ה' שלי כשאף אחד לא הסתכל לכיוון שלי... נ... מי?? מי באמת?? יש אחד ויחיד שידע להעריך את עבודת ה' של יעקב כשאף אחד לא ראה? מי זה???

והנה ה' ניצב עליו!!! מלא כל הארץ כבודו מביט עליו ובוחן כליות ולב אם עבדו כראוי... שנים העריכו את יעקב אבינו באותם רגעים!!! שנים ידעו מה

כן... זה כנגד זה עשה אלקים...

בדיוק כמו שהיצר הרע שלך בוגד בך!!! ככה במקביל הנשמה שלך נאמנת שלך!!! אז בדיוק כמו ש-מה שתתן ליצר הרע במסירות... הרי בסופו של דבר הוא אח"כ ישתמש בזה נגדך... ככה מה שתתן לנשמה שלך... איזה תיעוד שזה יהיה... איזה סיטואציה ולו הכי קטנה של התגברות... של התמודדות... שהיא יכולה להביא איתה נחת!!!! נחת לאביך שבשמים... הרי הנשמה שלך תתעד את זה ותעלה עם זה ותעשה מזה סרט מדהים שכל פמליא של מעלה תצפה בו... היא תגייס את כל הקורות ואת כל האבנים וכל הדוממים שצפו באלם קול בהתגברות שלך והם היחידים שיודעים להעריך ולהעיד על זה... מה שנתר לנו זה רק לספק את הסחורה לנשמה הקדושה שלנו!!! שיהיה לה מה להראות...

תכל'ס: כמה הדרכות מעשיות: אחרי כל המילים היפות... בסופו של דבר בין הזמנים לפנינו... וכל אחד מאיתנו הולך הבייתה...

דבר ראשון: תעשה מאמץ עליון להיות מרוצה מעצמך!!! זה הכל!!! מה בקשנו... **ואיך???** **איך תהיה מרוצה מעצמך???** תעשה לעצמך מראש סדר יום... הוא לא צריך להיות סדר יום תובעני... הוא יכול להיות קל ונינוח... אבל **אסור לך להרגיש סמרטוט!!!** בן אדם שאין לו סדר יום... והיום שלו נמרח הוא מרגיש סמרטוט... והיכל הסמרטוטיות מאוד קרוב להיכל החטא... כי ברגע שכן אדם מתחיל להרגיש סמרטוט... מקובלנו: שסופו של סמרטוט להיות סחוט!!! ואח"כ גם להיות תלוי אחר כבוד!!!!

אי לך ובהתאם לזאת: תעסיק את עצמך איכשהו... לא יודע איך... תעבוד... תעבוד קשה... תסחוב בלוקים... העיקר לא להיות סמרטוט... תעשה כסף... תרויח מלאנתלפים כסף... אם אתה מסוגל לשבת וללמוד ולהרויח כסף משיבת בין הזמנים... שב... תלמד... תגרוף הון... (אל תתייחס לאדון אז נדברו שלפעמים כותב נגד זה שלוקחים את זה... עזוב אותו... הוא לא יודע את הניסיונות שיש לך... כשהוא כותב את זה הוא מתכוין לבחור מסוג אחר...) ותלמד עם שוטנשטיין!!! לא אחרונים ולא סוגיות מסובכות... תתפוס איזה פרק בש"ס שנראה לך קל ותשתלט עליו... (אא"כ אתה מכיר את עצמך שזה מה שמחבר אותך ללימוד) והכי הכי: תהיה מרוצה מעצמך... תעריך את עצמך... ותדע לך שגם אם אתה לא עושה כלום... הרי אתה ממש בגדר: "ישב אדם ולא עשה עבירה נחשב לו כעושה מצוה..." על מי זה מדבר אם זה לא עליך... תדע להעריך את זה... תשמח בזה...

ותהיה גבר!!! תהיה מוביל!!! אל תהיה מובל!!!

תפתח את המחשב אף אחד לא יטפח לך על השכם ואף אחד לא יתפעל מגבורת הנפש שלך... (במקרה הטוב נקווה שלא יעשו לך פרצוף ויגידו לך תפסיק עם הפאנטיות...) וקשה לך ובא לך... וממזה בא לך. ואתה בכל זאת מתגבר... ולמה???

הי והנה ה' ניצב עליו מלא כל הארץ כבודו מביט עליו ובוחר כליות ולב!!! הקב"ה פה... הוא נמצא יחד איתך בחדר הזה... והוא רואה הכל... והוא מנשק אותך ולוחש לך... קובי שלי מה אפשר לעשות... אתה כעת באמצע מבחן... אני כעת לא יכול כביכול לגלות לך את התוצאות... אני כעת מנוע כביכול מלהראות לך עד כמה אתה נחשב בשמים... לטובתך אני שולל ממך את המידע הזה... ולכן קח בחשבון שלמרות ההתגברות הכ"כ נאצלת שלך... הרי עסקים ימשיכו כרגיל... אתה תלך ברחוב ואף אחד לא יעריך אותך במיוחד... וצר לי בחור יקר... גם אני כותב השורות ועוד הרבה אנשים נוספים מוסרים את ההתנצלות הכנה שלנו... שעם כל הרצון הטוב להצדיע לך ולהעריך אותך... אנו מתנצלים מראש שכל הנראה אנחנו נעבור לידך ולא נתייחס אליך... לא נאמר לך מילה טובה... כי... כי אנחנו לא נביאים... וגם אם נניח שכן... מה נעשה שהקב"ה מסתיר מאיתנו את הגדלות העצומה שלך...

אבל לכל הפחות שתדע!!! יש מישהו אחד חוץ מהרבש"ע... ש-לו יש רשות לדעת את הגדלות האמיתית שלך... אתה יודע מיי?? **הארבע קירות!!!** אותם ארבע קירות... אותם חדרי חדרים ששם לבד לבד אתה מתמודד ואף אחד לא יודע... אותם אבני ביתך וקורות ביתך שבבית או בפנימיה שהם באיזשהו אלו שמשתייכים מאיתנו את ההתמודדות האמיתית שלך... אבל הם כן יודעים... והם מריבים עליך... עלי ניח צדיק ראשו...

מידי לילה... כשאתה נרדם והנשמה שלך עולה לשמים... היא לא עולה לבד... היא לוקחת איתה את הארבע קירות של החדר שבו היית לבד לבד והתמודדת... והם עומדות שם בשמים ומעידות... כן... אנחנו מכירות את קובי שלנו... והוא היה לבד לבד... ואף אחד לא הפריע לו... אנחנו שמרנו לו על סודיות מובטחת... ובכל זאת הוא התגבר כדי לא לצער את אביו שבשמים... הנשמה שלך כל לילה עולה עם כל מיני אורחים מעניינים... יום אחד היא עלתה לשמים עם כמה רשתות אלחוטיות... (אתה הרי יודע על מה אני מדבר... לך אני לא צריך להסביר...) והם העידו שמוטי עבר לידינו... הוא יודע שיש כאן קליטה... וכל פעם שהוא עובר כאן זה קופץ לו... אווה... בא לי... והוא בכל זאת התגבר!! בשמים לא משעמם אף פעם... הנשמה שלך היא חיה ויחידה!! היא היחידה שנאמנת לך באמת... היא מגייסת את כל העדויות ואת כל המסמכים ואת כל סיקור אירועי היום ומראה לאבא שבשמים את בנו אהובו כיצד הוא מתגבר... כיצד הוא עומד בין החיים והמוות ובוחר בחיים...

תבין: כמו שהיצר הרע יורד ומסטיין ואח"כ עולה ומקטרג... הוא מפתה אותך. ואחרי שעברת עבירה הוא מתעד אותה ועולה לשמים עם תיק 4000... אז אותו דבר הנשמה שלך...

עובר עליו... שנים ידעו להעריך את העמידה בניסיונות שלו...

ה' יתברך!!!! --- ולהבדיל --- האבנים!!!!

כן... בחור יקר... כיום אף אחד לא מעריך ולא יודע כמה אתה חשוב ויקר בשמים... יש עליך צו איסור פרסום... כן... הקב"ה רוצה לזכות אותך להצלחה במבחן... ובשביל לעבור מבחן... אסור לדעת מה התוצאות של המבחן... ולכן כעת הקב"ה לא משחרר לך "מידע"... הוא לא מגלה לך עד כמה אתה נחשב בשמים... אתה מתמודד ומתמודד... ובספרים הקדושים כתוב דברים נוראים עד כמה אתה מוערך ונחשב בשמים... ותכל'ס... בשטח... גארנישט... מצב רוח בטטה... הניסיונות נמשכים... ובינינו אתה מרגיש רק פושע ורשע... ואתה לא מרגיש שום התעלות... אדרבה... באיזשהו מקום אתה מרגיש יותר ויותר התרחקות... אין מה לעשות... אתה כעת בעיצומו של מבחן!!!! (אגב: אל דאגה... המבחן הזה הוא לא כל כל כל הזמן בלי הפסקה... סו"ס גם סטודנטים הכי כבדים... לא ממש כל הזמן עוברים מבחנים... יש גם תקופות רגועות... תנוח דעתך...) וממילא אין לאף אחד לגלות לך את התוצאות של המבחן... אבל!!!! יש מישהו אחד ויחיד שיש לו כעת את הרשות לדעת את הסוד הזה... למי???

לאבנים!!!! להן ורק להם יש את הזכות לדעת כמה גדול הכח שלך וכמה אתה נחשב בשמים!!!!

מה אני מתכוין כשאני אומר אבנים?? על איזה אבנים אני מדבר???

הגמ' בתענית (יא.) אומרת: אבני ביתו וקורות ביתו של אדם מעידין עליו שנא': **כי לכן מקיר תזעק וכפיס מעץ יעננה**, אז כשאנחנו לומדים את הגמ' איך אנחנו בפשטות מסבירים אותה?? הההלו... תזהר לך... אתה חושב שאתה נמצא בחדרי חדרים ואתה יכול לעשות מה שאתה רוצה ואף אחד לא רואה... לא אדוני!! הקירות רואים אותך והם יעידו עליך בשמים... נכון!!! המשפט הזה נכון!!

אבל זה נכון גם לכיוון השני... גם לכיוון ההפוך:

בחור יקר: אוטוטו מגיע בין הזמנים... ואתה מגיע הבייתה... ויש הרבה בחורים שדווקא בבין הזמנים יש להם ניסיונות יותר מבישיבה... אם זה בבית קצת מודרני (או לאו דווקא) שהמחשבים בבית לא מסוננים... ובני הבית משום מה לא מבינים מה הבעיה בזה... (לפעמים מדובר בהורים מבוגרים או לא מספיק מעורים במה שקורה היום... נקווה שזה אכן כך...) ואתה נמצא כעת בחדר... והמחשב פתוח... והאינטרנט פרוץ... והכל מוכן לסעודה... ואף אחד לא מפריע לך לפתוח את המחשב ולהשתתף בסעודתו של אותו רשע..." ואם התגבר ולא

"למען לא נבוש..."

מושיגים בסיסים בהלכה.

בשבוע הבא נוסעים הביתה... תרשה לי לפתוח בשבוע זה נושא לא כ"כ נעים... לפניך רשימות חיוכים צפויים!!! שיכולים להתרחש בבין הזמנים בינינו להורים... הכי קל לטמון את הראש באדמה וכשה יקרה נשתדל לכבות שרפות... אבל החכם עינו בראשו... והכי חכם להיערך מראש ולמנוע דליקות מיותרות במצוה החמורה שבחמורות... הדברה החמישית בתורה.

א. קריאת שמעו!!!! הורים נורמליים יוצאים מדעתם (ובצדק) כשהם רואים את הרחוב שוקק חיים... ומידעו העצל סרוח על מטתו ולא נותר אלא לברך עליו "הטוב" שלא הסריחו... אך לך מושג איך שזה נראה לא טוב... זה לא נראה טוב!!! וזה מצער את ההורים, (כפרט את אבא שלך, שהוא עדיין לא יודע את הוראתו של מרן הרב שטיינמן זצ"ל שלא להעיר אותך יותר מפעם אחת כדי ש"לא יעיר כל המת")... תקבל על עצמך להתחיל יום מוקדם... מה זה מוקדם?? לכה"ל לקום לפני סוף זמן ק"ש האחרון (בשבוע הראשון של בין הזמנים זה קצת מוקדם. באור 8... אבל לאחמ"כ מתחלף לשעון קיץ ואז זה כבר 9... זה כבר בסידור...)

ב. עורה בבית בערב פסח!!! זה לא יפה לראות פרויט שמסתכל איך כולם עובדים ולא נותר לו אלא להרים רגלים להוריד רגלים וחזור חלילה... (אמנם בישיבה התרגלת לראות את מנהל משק והמטבח והמנקה מתרוצצים ואתה לא עושה כלום... אבל כאן יש לחלק. מה החילוק? תחשוב...) תשמע לי: עצה טובה קמ"ל: תבקש מאמא שלך עבודה קבלנית!!! שתתן לך אישהו חדר או משימה אחת ברורה שאותה אתה צריך לעשות... (כי אם אתה תעמוד כמו איזה פועל בנין ויהיה לה כל מיני משימות נקודתיות... לשים את הבגד הזה במקום ולהוריד את הפה, ולהדיח כלים, באמת יצא לך כל המיץ...)

ג. ביגוד לחג!!!! אתה רוצה את החליפה והכובע הכי יקרים... ואתה מתבכין ומסכיר בצורה הכי משכנעת עד כמה שאי אפשר אחרת... אתה יודע איך הגמ' קוראת לזה??? גול! גול! גול! כפשוטו... הגמ' בשבת (לג) מביאה את הפסוק בעמוס: "שמעו את הדבר הזה פרות הבשן העושקות דלים הרוצצות אביונים" דורשים חז"ל: הני נשי דמחזו דאכלן ולא עבדן, מי שיוודע רק להוציא כסף מחשבון ולא אכפת לו מה מצב הכנסות, אז הוא בקבוצת סיכון רצינית להיות ממונה "פרת הבשן" שהגמ' שם מסווגת את זה ל"עוון גול..." יעווי"ש... אז אנא ממך: בין אדם לחבירו... סו"ס אבא שלך הוא יהודי שאליבא דאמת לא חייב לך מזונות... וכל שקל שהוא נותן לך זה צדקה גמורה... קח זאת בחשבון!!!

ד. מילה אחת קטנה בנושא שנוא ביותר... אל תביא הביתה את כל הרפש והלכלוך של המחלוקת שאתה יודע... כן... ע"פ רוב בחור מוצא את עצמו בכל מיני מרכזי עצבים למיניהם והוא עלול להביא איתו הביתה את כל וקול ענות גבורה וחלושה שהם מעיקים ומצער את בני הבית... אז אנא... תשאיר את החמץ הזה מחוץ לבית... תנער את עצמך היטב ותכנס הביתה עם פה שמור ועם תכנים חיוביים... אנא... בבקשה...

ה. טיולים!!!! אל תצא לטיול אם אתה חושב שההורים שלך דואגים מיד... הכל על הזמן... בטיול ביה אץ ברבה... בדוק ומנוסה!!! אם אתה יוצא לטיול מסוכן, ושני השותפים של הקב"ה לא רגועים, אז גם השותף השלישי לא מאשר את הטיול הזה... וממילא חוץ מלהשתוף ולהתעצבן כל הדרך אתה לא תעשה חיל... ו... וזה לא רק זה... יש פה כיבוד הורים!!!! הורים שדואגים זה צער מוחשי... על דרך ההרגש: אם תשאיר את אבא שלך... מה יותר כואב לך?? לראות לך יום שלם או שתחבול בו חבלה קטנה... פצע קטן? אני מעדיף לא לענות במקומו... אז הגע בעצמך...

ברוכים הבאים לאולם ההזאה החדש לפי ההתקנים החדשים...

שלום קוראים לי שמאי ואני מתנדב בבית ההזאה המשופץ והמאובזר של עירנו מיגרונ... זכינו ב"ה שיש בעירנו בית הזאה מהודר לפי כל ההתקנים וכל החומרות שחכמים החמירו ותקנו בשנים האחרונות (בעקבות כל מיני טשטושי גבולות של הצדוקים... שהכריחו את חכמים לתקן כמה תקנות כדי להעמיד את הדת על תילה ואכמ"ל) לפני שנתיים יצאו בבת אחת כמה וכמה חומרות מאוד גדולות מחכמים שהביאו את ז' טובי העיר להכרה שחייבים לשפץ בדחיפות את בית ההזאה... עשו פה מגבית מיוחדת לשם מצות ועשית ככל אשר יורוך... ואכן כל הציבור נענה בחרדת קודש... ונרתמו ותרמו סכומים נכבדים להעמדת בית הזאה מחודש עם כל החומרות הקפדניות שחכמים תקנו!!! ו"ב"ה לפני שנה... בחודש אדר נחנך בית ההזאה בשמחה עצומה... העיר לבשה חג... מודעות נתלו בכל העיר: "זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם..." "תחטאי באזוב ואטהר" איזה זכות יש לנו שהעיר שלנו מקפידה ועומדת על משמר הטהרה... ו... וזה לא רק זה... אלא שב"ה זכינו ובעיר שלנו כל הציבור נאמנים וחרדים לתקנות חכמים... ואם חכמים בשנתיים האחרונות יצאו עם כמה תקנות חדשות... אף אחד לא עיקם את האף... ואף אחד לא זלזל... אלא כולם התגייסו ברגשי קודש ותרמו מזמנם ומכספם בשביל לשפץ ולהכשיר את בית ההזאה לפי ההתקנים המחמירים החדשים... וההפתעה הגדולה ביותר שזכינו לה הייתה: שלכבוד חונת הבית זכינו בביקור נדיר של חמשה זקנים מביט דין הגדול של ישראל שהגיעו ופיארו את המעמד... הביאו אותם כדי להראות להם מקורב את חביבותם של ישראל לדברי חכמים... איך שכל גזירה שיוצאת מפה קודשם של רוב הסנהדרין נשמר בקפידה על ידי בני עירנו... אותם חמשה זקנים אכן התפעלו מאוד מחביבותם של אנשי העיר לדברי סופרים וברכו את כל תושבי העיר בחום ש... ש... ש... "שתמיד נזכה לפקוד עיר זו רק בנסיבות משמחות שאלו..."

עכשיו... בינינו... מאחורי הקלעים... מה שנקרא מאחורי בימת הכבוד... אני רוצה רק שתבין את הרקע... זה לא סתם שמגיעים לכאן 5 זקנים מלשכת הגזית... אתה מבין לבד שהסנהדרין לא משועממים... והם לא הגיעו לכאן במיוחד - רק בשביל להיות אורחי הכבוד של חונת הבית... **אלא מאי???** בשביל מה הם באו לכאן?? אז לא נעים ולא לפרסום... אבל לא רחוק מכאן... במרחק כמה ק"ס... יש עיר שלדאבוננו הרב דפוסי החינוך שלהם שונה מאיתנו... זה אנשים שלא כ"כ מציינים לחכמים... חלקם אפילו צדוקים מוצהרים... ולדאבוננו הרב התוצאות מוכחות בשטח... זו כבר השנה הרביעית ברציפות שבמשך השנה נמצא חלל מת בקרבת אותה עיר!!! וניכר עליו שהוא נרצח ו... ו... ולא נודע מי הכהו... וכשכזו טרגדיה קוראת אזי יש דין **עגלה ערופה!!!** שצריכים זקני העיר היא לרדת עם עגלת בקר למקום של נחל וכו' וכו'... ואחד מהדינים של עגלה ערופה הוא: שצריך שיהיו נכוחים במעמד 5 זקנים מביט דין הגדול שבירושלים... ומסילא!!! היות וחודש אדר הוא סוף שנה יהודית... וכידוע את כל האירועים הפחות נחמדים דוחים תמיד לרגע האחרון... ממילא ע"פ רוב המעמד של עגלה ערופה תמיד נדחה לחודש אדר... ואז 5 זקנים מלשכת הגזית נאלצים לקחת את מקל הנידודים ולהתחיל לעשות סבב "עגלות ערופות" בכל הערים שקרה בהם בשנה האחרונה אסון של חלל שנמצא ולא נודע מי הכהו... **וכצפוי... הסטטיסטיקה קובעת** שהערים שבדרך כלל קורה בהם טרגדיות מהסוג הזה... זה ערים כאלו שלא נשמעים לסנהדרין ולא מכירים בהם... ממילא ממה נפשך... או שהם נאלצים להכיר את הסנהדרין מנסיבות מעציבות של אירועי עגלה ערופה... או שהם נאלצים להכיר את הכה"ג בנסיבות של תקווה סתי הוא ימות ואבינו יחזור הבייתה מהעיר מקלט...

וממילא אותם חמשה חמשה זקנים... בדיוק עכשיו חוזרים ממעמד עגלה ערופה בעיר הסמוכה... ואחרי שהם כבר בדרך... אז התכבדו להזמין אותם ולהראות להם באגווה גלויה איך שהיהודים כאן בעיר שלנו מכבדים ומיקרים כל תקנה שמתקבלת ברוב בלשכת הגזית... הראינו להם איך בית ההזאה החדש שלנו מאובזר לפי ההתקנים המחמירים החדשים שהורו לנו בלשכת הגזית...

ובכן: אולי הגיע הזמן לשאול: מה הם ההתקנים החדשים והמחמירים כ"כ שחכמים תקנו לנו בתקופה האחרונה... עד כדי כך שהוצרכו לשפץ ולבנות מחדש את בית ההזאה?? אז אי אפשר לפרט את זה על רגל אחת... כי זה תורה שלימה... אבל אני אתן לך רק רקע כללי ותבין מה פה הסיפור הגדול...

בית ההזאה זה מקום שמביאים לשם את הכלים הכי טמאים שיש!!! כלים שנטמאו במת!!! אין לך אב טומאה יותר חמור מכלים שנטמאו במת!!! עד כאן ברור??? עכשיו: חכמים תקנו כמה תקנות ברמת הטהרה של המזים וכלי ההזאה בראף מאוד מאוד גבוה... (רק לשבר את האוזן: יש חמש דרות של טהרה: א. חולין בטהרה. ב. מעשר. ג. תרומה. ד. שיא הטהרה הוא בקודש ובמקדש. ה. ושיא השיאים הוא בייחס למי חטאת והמזין...) ממילא נוצר פה חיכוך מאוד רגיש!!! כי תבין: מדובר פה במפגש נדיר בין שני דברים הכי קיצוניים שיש!!! מפגש בין הכלים הכי טמאים שיש!!! לבין מי החטאת שהם הכי הכי טהורים שיש!!! המפגש הזה והחיכוך הזה מצריך המון זהירות ודריכות... אני רוצה שתבין: אני מצדי יכול לחיות חצי שנה בעיר הכהנים ולהיזהר ברמה של טהרת קודש... הכל סטרילי... הכל נקי... הכל טהור... אין לי בעיה... אני יכול לחיות ככה חצי שנה... אבל להיות עשר דקות במקום שמצד אחד יש שם כלים שנטמאו במת (שמי שרק נוגע בהם הוא אב הטומאה שבעה ימים לחלק מהשיטות...) ומצד שני אני צריך להישאר בשיא הטהרה... זה דרישה כמעט בלתי אפשרית... ממילא מאז שחכמים תקנו את התקנות המחמירות האלו... התעורר צורך בלתי נמנע לחלק את בית ההזאה לשתי אגפים נפרדים לגמרי!!! שתי כניסות שונות!!! ושתי צוותות שונים!!!

מצד אחד צוות הטהורים - שהם מתעסקים עם ההזאה והמי חטאת והם ובגדיהם טבולים לשם טהרת חטאת!!! ומאיך: צוות הטמאים שהם מתעסקים מול הכלים הטמאים והאנשים הטמאים שבאו כדי לקבל את ההזאה!!! מדובר בשתי כניסות נפרדות... ואפילו שעות עבודה שונות... אסור להם להיפגש... חיכוך הכי קטן ביניהם... אצף אחד שמתזי מאחד לשני אויס טהרה... וכמוכן גם שעות העבודה הם שונות... כי צוות המזים הטהורים הם ישינים בלילה... הם יחזיקו במסכת מגילה למדנו שאין מזין ביום... ממילא מחלקת ההזאה סגורה בלילה... אבל!!! ודואק לך... צוות הטמאים עובד בלילה סביב השעון... בשעה 3 בלילה נוצרת שתיים בכניסה של צוות הטמאים... ומתחילים לרוקן בתולה של בית... כן... מישהו בשבוע שעבר נפטר בבית הזה... כל הבית היה אוהל המת... מדובר בבית מאובזר... יש בבית הזה אלפי פריטים... (נתסה פעם למספר את כל הפריטים שיש לך בבית... מרגיבים ועד סיכות בטחון... ארגז כלים ועד פותחן שימורים... אתה תגלה שיש לך עשרות אלפי פריטים... ותחשוב שכל פריט צריך הזאה!!! אין עסקאת תבילה... ואין טיוחים... כל פריט ולו הקטן ביותר צריך הזאה...) וצוות הטמאים מתחיל לפזר את כל אלפי הפריטים אחד אחד על שולחנות השיש של אולם ההזאה (השולחנות משיש... כי אחד מתקנות חז"ל שכל דבר שרק ראו להיטמא במדרס נחשב טמא לעניין חטאת) בשעה 6.00 בבוקר צוות הטמאים סיים את מלאכתו... צוות הטמאים ניקה את השטח... ויצא מהאף שלו... לאחר שצוות הטמאים פינה את השטח... אז נתקבל האישור... ודלת אגף הטהורים נפתחה לרווחה... ואז נכנסים צוות הטהורים יחפים (למה? לא מגלה... תברר...) עם בגדים טהורים וטבולים לשם חטאת... והם מתחילים להזות... ולהזות אחד אחד... וזה לא פשוט... יש כל מיני שאלות... יש דברים שצריך לפרק אותם וכו' וכו'... מה שברור בשעות היום אין להכניס לאולם הזאה לא כסא ולא שולחן ולא אוכל ושתייה... למה? תברר...

אזעקת השבת הראשונה בהיסטוריה...

אחת מ"ט מלאכות שבת שיש בה הכי הרבה דינים זו מלאכת הוצאה!!! אסור להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים... מתי נאמרה מלאכה זו בתורה?? **בנדבת המשכון! הרי כר:** מיום שאחרי יום כיפור עם ישראל התנדבו והתנדבו למשכון... וככה במשך ארבעה ימים... ואז!!! ביום הרביעי באו אנשי המלאכה לפני משה ואמרו לו: מרבים העם להביא מידי המלאכה... אה... ככה?? מיד ויצו משה ויעבירו קול במחנה שיפסיקו להביא... אז אך אנחנו מבינים בפשטות...??? למה משה מעביר קול במחנה שיפסיקו להביא?? כי... כי לא צריך יותר... כך מפורש להדיא בתורה... אבל לא!!! **חז"ל דורשים פה משהו אחר לגמרי לגמרי!!!** חז"ל דורשים גזירה שווה (עיין שבת צו) שהסיבה שלא יביאו יותר נדבה כי אותו יום היה שבת!!! והיות ומשה היה שרוי במחנה לוויה שזה רשות הרבים... ואילו כל אחד בביתו זה רשות היחיד... אזי אם אנשים יביאו היום נדבה... הרי הם יוציאו מרשות היחיד לרשות הרבים... **ולכן!!!** זו הסיבה ש-ויצו משה ויעבירו קול במחנה... במילים אחרות: זו היתה צפירה של שבת!!! רבותי... עוד כמה דקות נכנסת שבת... ומהיום תדעו שאסור להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים... לכן תפסיקו להביא...

---כתוב כאן שאיסור הוצאה בשבת... מאיפה הוא נלמד?? מויכלא העם מהביא!!! מזה שעם ישראל הפסיקו להביא את נדבת המשכון...

ולא לחינם!!! בעומק הענין יש קשר פנימי בין שני הדברים...

הרי כר: ברגע שמשה רבינו צוה את עם ישראל על מלאכת המשכון... ההתרגשות היתה עצומה... אנשים פתחו את הבית... פתחו את הכספות הכי שמורות והכי מסווגות... והתחילו לשפוך את הכל הכל החוצה ללא הבחנה... את כל סוגי התכשיטים ואת כל מה שיש להם... אפילו משה רבינו קצת הסתייג... יש גבול... לא כל דבר מתאים... אבל הקב"ה כן קיבל את זה לרצון... וצויה את משה לקבל את כל מה שעם ישראל הביאו... ובאמת "ויבואו האנשים על הנשים"... ובקיצור: כלל ישראל רוקנו את כל הבית שלהם בדחילו ורחימו לנדבת המשכון עם כל האהבה

עד שביום הרביעי יצא כרוז: רבותי! עד כאן!!!

עד כאן לדאוג לכלל... עד כאן התנדבתם למשכון הכללי של עם ישראל... אבל מכאן ואילך תשאירו משהו לבית שלכם!!! תשאירו משהו למשכון הפרטי שלכם!!! הכרוז עמד והכריז: הנדבה למשכון אמנם הסתיימה!!! אבל הנדבה למשכון הפרטי **רק עכשיו מתחילה**. הכרוז לא רק הכריז תפסיקו להביא לבית המקדש... הכרוז הכריז: תבנו סוכה!!! (זה היה בתאריך ט"ו בתשרי... שאז השלימו את נדבת המשכון, ואז חזרו להם עניי כבוד, ולכן נצטיינו דווקא ביום זה על מצות סוכה שהיא כנגד עניי כבוד, ואכמ"ל...) תשאירו משהו לסוכה שלכם! מה שלא הספקתם להביא למשכון של רשות הרבים... תשאירו אצלכם... ולא סתם שישאר... אלא תבנו מזה משכון לרשות היחיד הפרטית שלכם... באותו יום חזרו ענני הכבוד!!! באותו יום בלב של כל יהודי נבנה משכון פרטי!!!

עד כאן מילים של קידוש לבנה... כעת נתרגם את הדברים למילים פשוטות יותר... נתחיל

מהדוגמא הפחות מוכרת: אחת מהתמודדויות הנצחיות שמתמודדים בהם בעלי השפעה לאחרים זה הסיכון להתרוקן מבפנים!!! **מה אני מתכוין??** אני אתחיל בדוגמא הפחות מצויה ופחות מוכרת: כל מי שזכה להיות בעל השפעה רוחנית על אחרים... אם זה אלו שעוסקים בחינוך... או בקירוב... או מי שיודע לדבר לפני ציבור... או מי שעוסק בענייני חסד וגמ"ח... אז כמובן שאין דבר יותר גדול מלהשפיע על אחרים **ולהוציא החוצה**. אבל צריך לדעת שיש פה גם סיכון... שמרוב שאתה עוסק **בלהוציא** כל הזמן **החוצה**... לפעמים אתה שוכח את עצמך... ואתה בסיכון להתרוקן מבפנים!!! (אני בתור כותב גיליון... ברגע שאני שומע וורט אמיתי... חיזוק אמיתי... אז הרבה פעמים אני מוצא את עצמי במקום להכניס את זה פנימה לתוך הלב שלי... גלגלי המוח שלי נכנסים לפעולה... רגע... זה מתאים למאמר בעלון?? ואני מיד מתחיל לחשוב איך אני מוריד את המסר הזה בכתיבה וכו' וכו'... אבל ההלו... את עצמי שכחתי! פעם חשבתי שרק אני סובל מהבעיה הזו... אבל עם הזמן גיליתי שיש לי הרבה הרבה חברים... כל אחד במשבצת ההשפעה החיובית שלו...) זה לא פשוט!!! מצד אחד אסור לעשות סתימה בצניור... סתימה בצניור זה... זו בעיה בצנרת... אבל מאידך סו"ס צריך שמשוה יספג שם... שמשוה ישאר בצניור... שהוא לא יתרוקן... וזו עבודה!!! עבודה פנימית!!!

וזה בדיוק מה שקרה בפרשה שלנו ביחס לנדבת המשכון... משה רבינו פונה לעם ישראל... בוא... תתרמו את עצמכם... תוציאו מעצמכם... תקדישו מעצמכם... ואכן כל עם ישראל התגייסו עם כל הלב לתת ולתת... אבל רגע רגע!!! לפתע עובר כרוז במחנה!!! רבותי... אסור להתרוקן לגמרי... אל תשכחו להשאיר משהו מבפנים... כל הכח של ההשפעה החוצה הוא רק!!! ואך ורק כשאתה מלא מבפנים... אז אתה יכול להקרין החוצה... אבל אם בשביל להשפיע החוצה... אתה מתרוקן מבפנים זה לא טוב... עד כאן!! ויצו משה ויעבירו קול במחנה!!! להפסיק להביא תרומת ה'... למה להפסיק??? יש איסור הוצאה!!! יש פעם בשבוע שבו אסור להוציא!!! יש פעם בשבוע שיהודי צריך להתמלאות מבפנים... אל יצא איש ממקומו ביום השביעי...

---שבת קודש זה יום של חשבון נפש זו שבועי... לבדוק את עצמי הדק היטב: האם יש לי משהו גם מבפנים או הכל בחוץ?? האם הכל בהוצאה??? אם ישימו אותי בתוך חדרון קטן עם ארבע מחיצות עם הקב"ה... האם יהיה לי מה לעשות איתו שם?? או שאני אפחד מ"מקומות סגורים" ואני כל הזמן ארגיש חנוק ואחכה "להוצאה"?? בינינו... כמה אני מחכה שתגמר השבת ואני אוכל להתעדכן מה קורה אי שם...?? מעבר לתחום שבת שאסור לי לצאת ממנו?? האם יש לי מינימום של תוכן פנימי באישיות שלי... או הכל מתחיל ונגמר בהוצאה?? בשבת שיוצא... במטבע שיוצאת... כמה שמקובל... פעם בשבוע ימים!!! בשבת קודש!!! הקב"ה מצוה אותנו לעשות אתחלתא... איסור הוצאה... תשב בבית ותתמקד באמת הפנימית שלך... תשב בשולחן שבת מול הקב"ה ותחיה איתו... לא... אל תצא החוצה... אל יצא איש ממקומו ביום השביעי... אל תסתובב ברחובות ותבדוק מה כולם עושים כדי לדעת גם אתה מה לעשות... תשב פעם בשבוע בפנים!!! ותחיה את האמת האמיתית שלך מול הקב"ה...

איפה זה הכי בולט ומורגש?? מי שיש לו אייפון... נקודת המשבר הכי קשה שלו היא בשבת!!! ולמה???? כי כל השבוע הוא מרוקן מכל תוכן... כל כולו שפוט מתכנים זרים... מכל ההודעות והוואצפים והטוויטות שאחרים שולחים... כל השבוע הוא בהוצאה... מוציא

את עצמו... מרוקן את רשות היחיד שלו מכל וכל... ואז פתאום מגיע שבת... **טופו!!! איסור הוצאה!!!** אסור פתאום להיות מחובר לרשת... אני יושב עם עצמי... ו... וכמעט משתגע... מה... מה אני עושה עכשיו?? על מה אני חושב??? הרי אין לי שום תוכן פנימי... אין לי שום תכנים על מה לחשוב... הרי כל התוכן הפנימי שלי הוצא והתרוקן לרשות הרבים... כל המידע והנושאים שמעסיקים אותי זה רשות הרבים... כיכר השבת... אבל ברגע שמגיע שבת... הקב"ה פתאום סוגר אותי בתוך איסור הוצאה!!! אסור לפתוח את האיפון... אני נאלץ פתאום לעמוד מול עצמי... אני נאלץ במשך השבת להתעסק עם עצמי... לשבת עם עצמי...

שבת קודש זה אי של רשות היחיד בתוך רשות הרבים!!!

ובדור שלנו לא הייתי קורא לזה אי אלא ספינה קטנה שמטרפת בתוך אוקיינוס של רשות הרבים... היום בעידן הטכנולוגיה הכל מושלך החוצה... אין קמצוץ של רשות היחיד... כיום בעולם הרחב משהו שעוד נותר לו משהו מבפנים... הוא מזמן כבר רוקן אותו ברשת החברתית... (אפילו מי שיש לו פלאפון כשר... המצב הטכנולוגי של היום מביא אותנו להיות כל הזמן מקושרים... ומעודכנים ומדברים בפלאפון...) בשביל זה יש לנו את שבת קודש... בתור תזכורת... ההלו... **יש רשות היחיד!!!** צריך להתמלא מבפנים... אל יצא איש ממקומו ביום השביעי... איסור הוצאה... תתמלא מבפנים...

בחור יקר: בין הזמנים הארוך ביותר לפנינו... בין הזמנים של פסח יש לו מאפיין משלנו!!! זה בין הזמנים ביתי!!! אין אירועים מיוחדים... אין קעמפ ואין שמחת בית השואבה ולא שמחת תורה... חודש שלם בבית...

אז אמנם יש מעט בחורים עם אופי משפחתי שאוהבים את הבית ואוהבים לחזור הביתה וזה דבר גדול ומוכיח על פנימיות... אבל לדאבוננו הרב עד כמה שידוע לי זה מיעוט שבמיעוט... לרוב הבחורים משעמם... משעמם בבית... למה משעמם??? כי... כי... בבית אתה נמצא עם עצמך!!! בחדר שלך!!! עם המשפחה שלך... ואין את הממצב של החבברה... אבל לא!!! קח בחשבון שדווקא בין הזמנים זו הזדמנות לשקט תעשייתי של תדלוק מבפנים... מותר קצת להתעשר מבפנים...

סוף סוף בישיבה האוירה והתבררה ומה יגידו ומה קורה ואיך השטיינג מאוד מאוד תופסים מקום!!! אני לא צריך לספר לך מה זה תחילת זמן ומה זה סוף זמן... בישיבה האישיות שלך מאוד מתנדנדת לפי הגלים של החברה... מותר קצת להתמקם!!! חודש ש"אל יצא איש ממקומו" חודש של אביסלע רשות היחיד... כן... בבית שלך... לפי החינוך שקבלת... לפי הדרך שההורים היתו לך (כמובן: באופן שאכן הם הולכים בדרך הישר... אני סומך על מי שנוולד בבית שונה שהוא מבין לבד שהדברים לא אמורים כלפיו...)

אגב: אחד הכלים לאבחן ולזהות את כוחות הנפש שלך זו המשפחה: כי בדרך כלל לבן אדם קשה לזהות את תכונות הנפש היחודיות שלו... אבל כשהוא נמצא בחיק המשפחה... פתאום קל לו לזהות שיש תכונות מסוימות במשפחה שלנו בכלליות שהן שונות באופן בולט מכל המשפחות האחרות... וכאן יש לך כבר קצה חוט לזהות יחודיות מיוחדת שיש לך... (כלומר: מאוד קשה לבקש מבחור צעיר שיהיה את הנקודה המיוחדת שלו שמייחדת אותו ביחס לבחורים אחרים... אבל כשזה מגיע למשפחה... כאן זה כבר יותר בולט ויותר קל לזהות את המאפיין היחודי שאפשר לקחת אותו ולפתח אותו הלאה... לישיבה... וד"ק) בקיצור: בין הזמנים זה סוג של רשות היחיד!!! של התמקדות בעצמך... הרחק משאון החברה... הרחק מההשפעה הכ"כ משמעונית שיש לעולם החיצון עליך... אל תברח מזה... תנצל את זה... אם יש לך קרטוב של פנימיות אתה זקוק נואשות לרשות היחיד הזו... אגב: סתם לשבר את האוזן: היום אחד הדברים המצחיקים ביותר זה המושג ששמו "אופרוף"... הרי מה הרעיון של אופרוף בהלכה??? אופרוף עניינו שהיות והחתן מתחתן והוא עוקר את דירתו והולך לגור בבית חותנו אז הוא נפרד מהעיר... ולכן שבת אופרוף זה כמו שבת פרידה מהחתן... ומגיע לו עליה...

אבל בימינו?? זה הרי בדיוק הפרוץ!!! בתור בחור לא ראינו את האף שלו בבית הכנסת השכונת... הוא היה בישיבה... יצא לשבתות עם החבברה... והנה!!! מיודעינו התחתן בשעט"מ... ו... ומאז פתאום אנחנו רואים אותו כל שבועיים מגיע עם בני ביתו לשבת אצל ההורים... ממילא היום האופרוף הוא לא בתור פרידה, אלא בתור קבלת פנים,

כן אדוני... אתה משמעם לך בבית ואתה מחפש כל הזמן להתרועע עם החברים... צר לי לומר לך!!! אבל אוטוט... עוד שנה שנתיים שלוש ואפילו ארבע... אתה תתחתן... וכל אחד מהחברים ילך להתגורר בחור שלו... ומאז אתה לא תפגוש אותם... והם לא יעניינו אותך בגרוש... ואילו המשפחה??? פתאום אתה תחזור למשפחה ובגדול!!! פתאום אתה תופיע פה כל שבועיים... פתאום יהיה לך קשר עם ההורים... אתה תצטרך את העזרה והתושיה שלהם... את העצות שלהם...

ממילא אם אתה לא רוצה לברוח מהמציאות אז אל תברח מהבית!!! אדרבה תשקיע בבית!!! זה המקום הבטוח שלך!! כאן נמצא הקשר דם שלך!!! זה המקום שאליו אתה תגיע כשכולם יברחו ויעלמו לך... כאן נמצאים האנשים שיעזרו לך כשאף אחד לא יהיה לצידך... תדע להעריך את זה!!! דע כלל בחיים: הקשר הכי אמין והכי חזק זה קשר דם!!! קשר של משפחה!!! תשקיע בזה!!! כי זו השקעה הכי בטוחה!!!

תסתגר בתוך רשות היחיד הפרטית של המשפחה!! תתמקם בתוך המשפחה... בתוך האבני מילואים של משפחתך... וזרכם תזהה את עצמך ותלמד להעריך את עצמך... זה מידע שיהיה חשוב לך כשתחזור לישיבה... כשתחזור שוב להיות עוד אחד חלקי מאות... מה שברור: אל תברח מהשהיה בבית! זה טוב לך! (כמובן כל מקרה לגופו...)

הפרשה המחכימה

פירושים מבית 'הפרשה המחכימה' – אוצר מופלא של לקחים מעשיים ואקטואליים מהפרשה. פרשת ויקהל-פקודי התשע"ח, גליון 31

בס"ד

מניעת הכעס ביום השבת

שאלה: מאיזה דבר צריך להיזהר מאוד בערב שבת וביום השבת?
א. שמות לה, ג: "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת". הנה כלל ישראל לא חשודים על הבערת האש ביום השבת, וכקושית הרמב"ן (במלחמות ה' שבת יד: מדהרי"ף) על רש"י שפירש בטעם איסור הטמנה בשבת באינו מוסיף הבל שמא ירתיה ויבשל בשבת, "ובודאי קשה הוא לחוש שאם ימצא אדם קדירה מצוננת ידליק את האש לכתחילה וירתיהנה, כמו שמפרשים שלא נחשדו ישראל על כך על השבתות ואין כאן סרך כדי שיטעו בדבר". אבל כמו שבכל לאו יש כמה בחינות, כגון בכלל "לא תרצה" מונח גם איסור הלכנת פנים וביטול תורה שהוא רציחת הזמן (כדלעיל כ, יג 'סוגי הגניבה'), ובכלל "לא תגנוב" מונח גם איסור גניבת דעת הבריות (חולין צד). ושאר סוגי הגניבות, כך באיסור זה של "הבערה בשבת" יש כמה בחינות.

וכמו שפירשו בתיקוני הזוהר (תיקון מח) שכוונת הפסוק "לא תבערו אש בכל מושבותיכם", על אש הכעס והגיהנם, שכל הכועס כאילו מבעיר את אש הגיהנם. וזהו שכתוב (לעיל לא, טז) "ושמרו בני ישראל את השבת, לעשות את השבת לדרתם", שהוא נוטריקון 'דירה תמה ומושלמת', שצריך להכין דירה לשבת בלבד, שלא יחדור אליו עצב וכעס שהוא אש הגיהנם. וכן כתב השל"ה (ח"ב פר' ויקהל בדרך חיים תוכחת מוסר) שפסוק זה רומז לאש המחלוקת והכעס שצריך האדם להיזהר שלא להבעירו לעולם, ומכל שכן ביום שבת קודש שאין בוער בו אש של גיהנם, והכועס בשבת או עושה מחלוקת ח"ו, גורם להיות חמת הגיהנום בוער בו בר מינן. והראשית חכמה (שער הקדושה, פרק ו) אחרי שהביא את דברי הזוהר הנ"ל כתב "ובודאי שהאזהרה הזו לעולם אנו צריכים אותה, שלא לכעוס אפילו בחול, שלא להדליק אש של גיהנם. אלא שביום השבת הפגם גדול לאין ערוך, כי מאחר שאש הגיהנם שובתת בו והוא מדליקה מחדש, עונשו גדול מאוד. וביום השבת צריך להאריך אפו ולהיות סבלן בתכלית. וילמד ממידת קונו, שביום השבת מוחל לרשעים שבגיהנם ומבטל אש הגיהנם, כמו שאמרו בזוהר (פרשת יתרו) "ומסופר שפעם ראה האריז"ל על מצחו של המהרח"ו תלמידו במנחת ערב שבת,

שזכה לנשמה יתירה עילאית, ואחר כך כעס בביתו, וההארה נסתלקה ממנו. ולכן יש לאדם להיזהר מכעס מאוד, בפרט ביום השבת.

וידוע שהכעס נמשל לאש, כאומרם (גדרים כב.) 'כל הכועס כל מיני גיהנם שולטים בו', וביארו המהרש"א ובן יהודע שהכועס עוברים אצלו כל סוגי האש. וזה שאמר "לא תבערו" אש הכעס "ביום השבת", שאותו מזל הכעס שולט במזל שבתאי הקרוי על שם השבת (עיי' בפרקי דר"א, וספר יצירה ד, ה-יא. רש"י ברכות נט: ד"ה שבתאי, ושבת קכט: ד"ה דקיימא) שמתחיל בשש שעות שקודם השבת דהיינו מערב שבת עד שש שעות אחר שבת שהם שלשים ושש שעות, ובאותו עת צריך ליהזר מאוד מהכעס. ויש מפרשים להיפך, שהואיל ושבת הוא זמן מנוחה ויודע השטן שלא יוכל לגרום כל כך כעס, לכן משתדל לגרום לאדם לכעוס קודם השבת. ובפשטות הטעם משום שאז הוא זמן שלחוצים משום הכנות השבת, שאחר כך אסור לעשות שום מלאכה (לכן התירו בב"ק סוף לב. לרוץ או ברשות הרבים, והמוזיק בריצתו פטור מפני שרץ ברשות), ולכן בדבר קל יכול להיגרם כעס.

וכן כתב החיד"א (מורה באצבע, קמ) בהעלות המנחה בערב שבת קודש, הוא עת מסוכן למחלוקות בין איש לאשתו, ובין המשרתים, והרבה טורחת הסטרא אחרא (כוחות הטומאה) בזה לחרחר ריב, והאיש הירא יכוף יצרו ולא יעורר שום מחלוקת והקפדה, ואדרבה יבקש שלום וילך לשלום. וכן כתב כף החיים (פלאג"י, כו, לה) צריך זהירות יתירה בזה, ואין הדבר לסימן טוב אם יש ח"ו מחלוקת, ורגיל אני לומר את דברי הגמרא (שבת לד. גיטין ז.) ששלשה דברים שצריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשיכה, יש לאומרם בנחת. ובבן איש חי (ש"ב פר' וירא בהקדמה) כתב, מי שיש לו מח בקדקדו יבין שהמכשול אינו נעשה מבני ביתו, אלא השטן המבקש לחרחר ריב ומדון בעת הזאת, וכי יש אדם שיוכל להלחם עם השטן ולנצחו, מי זה יוכל לומר יכולתי ונצחתי, לכן המשכיל ידום וישתוק וטוב לו בעולם הזה ובעולם הבא. ולכן כתב (בן יהודע שבת לד.) שבערב שבת קודש יהיו דבריו בנחת יותר מכל ימי השבוע. וכתב עוד (בניחו שבת קיט.) שמה שמובא בגמרא שם שרבי חנינא התעטף בערב

שבת ואמר: בואו ונצא לקראת שבת מלכתא, אמר זאת למלאכים: בואו ונצא לקראת שבת מלכתא, שהוא ראשי תיבות בשל"ם, לרמוז שהשעה של ערב שבת צריכה חיזוק להרבות בשלום. ועיין עוד בשל"ה (שבת נר מצוה אות לב).

ובעצם גנות הכעס, בשעה שבא שמואל למשוח את אחד מבני ישי למלך על ישראל, כתוב (ש"א יז, ו-ז) "ויהי בבואם וירא את אליאב, ויאמר אך נגד ה' משיחו (פרש"י: ויאמר בלבו, אך אמת הוא זה שהגון למלכות). ויאמר ה' אל שמואל אל תבט אל מראהו ואל גבה קומתו, כי מאסתיהו כי לא אשר יראה האדם, כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב". ופרש"י "אל תבט אל מראהו – אל יופי תארו, כי מאסתיהו – לפי שכעסן הוא, כמו שנאמר (פסוק כח) 'ויחר אף אליאב בדוד' (שכעס על אחיו דוד) (כמובן היתה זו תביעה דקה ביותר, בפרט שרק עתיד לכעוס, ומשום שכעת מקימים מלכות נצח, אבל מזה נלמד גם לסתם כעס). **לפעמים** אדם בחוץ נראה נחמד, אבל בבית הוא כעסן, ועל זה אומר הקב"ה "כי מאסתיהו" – אדם כזה לא ראוי להיות מלך, ואולי גם כי מלך זה מי שמולך על העם, וכיצד ימלוך על אנשים אחרים, אם עדיין אינו מולך על עצמו. גם כיון ש'כל הכועס – אפילו שכינה אינה חשובה כנגדו' (נדרים ריש כב:), ו'כאילו עובד עבודה זרה' (כדלהלן), נמצא שאינו שולט בשיקול דעתו והכעס מעבירו על דעתו, ושיקול דעתו של המלך חשוב מאוד לצורך הנהגת העם, לכן לא ראוי לבחור אדם כזה למלך.

וכיון שמידת הכעס כה מגונה היא, ואמרו (נדרים כב.) ש'כל הכועס – כל מיני גיהנם שולטין בו', ובספרי מוסר החמירו בזה מאוד (וכן בספר 'ארך אפים' ובספר 'חסר כעס מלבך' בגנות הכעס), לכן יש להזהר מכך, ובפרט באותם זמנים שמועדים לפורענות בזה, כיום השבת ששולט בו מזל שבתאי, ובערב שבת שמתכוננים ולחוצים לקראת שבת, ויש להכין עצמו גם לזה מראש שלא יכעס.

תשובה: ביום השבת ובערב שבת, יזחר מאוד לא לכעוס. וגם בסתם מידת הכעס חמורה מאוד, והנכשל בזה נחשב אצלו באותו עת כאילו אין שכינה כנגדו ועוד דברים חמורים.

מעלת היסודות בקדושה

שאלה: עד כמה רבז המעלה שיחיו היסודות איתנים בקדושה?

ב. שמות לה, כא: "אלה פקודי המשכן, משכן העדות, אשר פוקד על פי משה, עבודת הלויים ביד איתמר... ובצלאל בן אורי בן זור למטה יהודה עשה". יש לעמוד כאן בכמה דברים תמוהים, א' למה הוצרך הכתוב לספר בבנית המשכן את כל פרטי הממונים על העבודה, וכי מה הנפקא מינה מי היה המהנדס, מי מנהל העבודה, ומי האדריכל. ב' עוד מצינו שהמשכן

נגנו, בית המקדש הראשון שבנה שלמה נשאר קיים זמן רב, אך נפסדו חלקיו והוצרך לחזק את הבית עד שנפל בסוף ביד נבוזראדן. ואילו בית שני אף שעמד עד חורבנו מספר שנים קצת יותר מבית ראשון (בית ראשון ת"י שנים ובית שני ת"כ שנים), אבל כבר באמצע נפל ביד אויבים שנכנסו היוונים ושימאוהו. וקשה ההבדל ביניהם.

ג' מצינו (ב"מ פה:) שבשעה שהיה דין ודברים בין רבי חנינא לרבי חייא, אמר לו רבי חנינא: כיצד אתה יכול להתוכח עמי, הלא אם חלילה היתה משתכחת התורה, הייתי יכול להחזירה בפלפולי. נענה לעומתו רבי חייא: וכיצד הנך יכול להתוכח עמי, הלא אני עשיתי שלא תשתכח תורה מישראל, כי שתל זרעוני פשתן ומהם קלע רשתות ומכמורות, שבהם צד צבאים ושחטן והאכילן לעניים יתומים, ובעורן עשה קלפים שבהם כתב חמשה חומשי תורה והלך למקום שאין בו מלמדי תינוקות, לקח עמו חמשה ילדים שכל ילד ילמד אחד מן הספרים, ושנה עמם ששה סדרי משנה, וציוה עליהם לחזור על תלמודם וללמד זה את זה, עד שגרם שלא תשתכח תורה מישראל. וזהו שאמר רבי כמה גדולים מעשה חייא. וקשה, מה יש להתפאר בכך, מה המעלה הגדולה בזה, ומדוע הוצרך לעשות כל זאת בעצמו ולא קנה אותם מוכנים, אדרבה שמא יש בזה ביטול תורה, וכיצד הוא בא כנגד רבי חנינא שטען שאם היה חלילה משתכחת התורה מישראל, היה יכול להחזירה בפלפולו.

ד' גם מצינו שאמרו חז"ל (מנחות ל.) הכותב ספר תורה כאילו קיבלה מהר סיני, והקונה ספר תורה כאילו חוטף מצוה מן השוק. וצריך להבין מהי המעלה הגדולה יותר לכתוב בעצמו את ספר התורה ולא יוכל לקנות זאת מהשוק, עד שאמרו שבכותב נחשב כקיבלה מהר סיני וכשקונה נחשב כחוטף מצוה מהשוק. ה' לגבי חנוכת המזבח מסופר בגמרא (שבת כא:) שראו שכל השמנים טמאים עד שמצאו פך שמן טהור, ועד היום נוהגים אנו בהלל והודאה בשמונת ימי החנוכה, על אותו הנס שמצאו פך שמן טהור ודלק לשמונת הימים. והקשה הפני יהושע (שם ד"ה מא') שהרי קיימא לן (פסחים עז. יומא ו:) שטומאת המת הותרה בצניבור, וכיון שכל ישראל היו טמאים מדוע לא הותר להם להשתמש בשמן הטמא שהיה להם, והוצרכו לטרוח בחיפוש עד שמצאו פך שמן טהור ונעשה להם אותו הנס.

ו' עוד אמרו חז"ל (ב"ר סו, יג. מדרש ספר שמואל יז. ירושלמי ביכורים ג, ג ורש"י בראשית לו, ג) שלשה נמחלים עוונותיהם, גר שנתגייר, והעולה לגדולה, והנושא אשה. ובגמרא (יבמות סג:) אמרו, הנושא אשה עוונותיו מתפקקין (נסתמים ונמחקים), ואמרו (סנהדרין

(ד.) 'אין אדם עולה לגדולה אלא אם כן מוחלין לו על כל עוונותיו'. ויש להבין מדוע נמחלין עוונותיהם, וכי משוא פנים ('פרוטקציה') יש בזה, ומה הענין דוקא באלו. ז' בגמרא (שבת ע"ד: ט.) הובא שבנדבת המשכן הנשים החכמניות טוו את הצמר על העיזים בעצמם, ולכאורה מה הענין בזה, ולמה לא יכלו לטוות כרגיל. ח' מובא בשם הגר"א שבית הכנסת הנבנה לשם שמים לא יחרב, או שכל התפילות יעלו בו לרצון בלא מעכבים וכדומה. ויש להבין מה הטעם בזה.

אלא שבטעם אריכות התורה בסיפור פרטי בנין המשכן, ביאר הספורנו שהוא כדי לפרש מה הן מעלות המשכן שבשבילם היה ראוי להיות נצחי כל כך ושלא נפל ביד אויבים, אלא נגנו, וזהו משום שהיה "משכן העדות" שהיו בו לוחות העדות, "אשר פוקד על פי משה" שמשה היה המפקד על העבודה, "עבודת הלויים ביד איתמר" שמשמרת כל חלקי המשכן היתה ביד איתמר, "ובצלאל בן אורי... עשה" שהיו ראשי אומני מלאכת המשכן וכלים, מיוחדים וצדיקים שבדור, ולכן שרתה שכינה במעשה ידיהם ולא נפל ביד אויבים. אבל מקדש שלמה שבנו אותו עובדים מצור, אף ששרתה בו שכינה נפסדו חלקיו, והוצרך לחזק את בדין הבית עד שנפל בסוף הכל בידי אויבים. ובבית שני שלא היה בו אפילו אחד מתנאי הקדושה הללו, שלא פוקד על פי צדיקים ובני לוי אלא על פי כורש, לא שרתה בו שכינה ונפל ביד אויבים. בזה מתורץ מה ששאלנו (שאלות א-ב) מה טעם פירט הכתוב מי היו 'מנהלי העבודה' של המשכן, ומה ההבדל בין המשכן שנגנו לבית ראשון שנחרב רק לאחר זמן ובית שני שנחרב תיכף. והיינו משום שהצלחת הבניה נמדדת ביסודות הקדושה שעליה נבנו, אם בנו אותה צדיקים, ראויה היא להשאר בעומדה בלא הפסד כלל, ולכן יזוהרו מאוד ולהקפיד בפרט בקדושת וחיזוק היסודות בתחילת הבניה.

והנה במקדש שבנה שלמה עם העובדים מצור, לא כתוב שהפועלים הגויים ההם היו עובדי עבודה זרה, ויתכן אף ששמרו על שבע מצוות בני נח, אבל בכל זאת, הואיל וגויים השתתפו בבנינו, היה שייך שישלוט בזה השחתה וחורבן, משא"כ המשכן וכליו שנעשה רק על ידי יהודים צדיקים, לא היה יכול לשלוט בו אבדון, והכל נגנו, כי דבר הנבנה בתכלית הטהרה והקדושה, לא יכול לבוא לידי אבדון וכליה. יתירה על כך, מבואר בגמרא (יומא ט:) שבית המקדש נחרב מפני שלשה דברים, עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים. ובמדרש (איכ"ר פתיחה, ב) מובא שאמר הקב"ה: הלואי אותי עזבו ותורת שמו, כי מתוך שהיו מתעסקין בה, המאור שבה היה מחזירן למוטב. ומוכח שאף שחטאו בשלש עבירות חמורות ובביטול תורה, אבל אילו היה בית המקדש

נבנה בתכלית הטהרה, ולא היה מעורב בו מגע גויים, לא היה יכול לשלוט בו כליה ושריפה. כל זה אפילו שהפועלים לא הצמיחו את העצים הללו אלא רק חתכום, והם גם לא קבעו אותם בבית המקדש, אלא שהעצים הללו עברו דרכם, וגם זה כבר סיבה שיהא שייך בו חורבן וכליה.

זהו שטרה כל כך רבי חייא לצוד צבאים לעשות רשתות וקלפים... הכל בעצמו, ולא חשש לביטול תורה, וביאר המהרש"א שאם היה קונה הפשתן מאחרים, היתה יכולה להתערב איזו כוונה מצד המוכר לשם ממון ולא לשם קדושת התורה, לפיכך אף שנכרכה במלאכתו ביטול תורה, לא הסכים רבי חייא לתת לאחרים לעשות זאת, כי הוא ידע את הסוד, עד כמה רבה היא התועלת כשעושים את היסודות בקדושה ובטהרה, ולכן השקיע כל כך הרבה בטהרת כתיבת הספרים וקדושתם, שמהם ילמדו הקטנים, ובוהו גרם להעמיד את התורה שלא תשתכח מישראל

(ומתורצת שאלה ג.). **וסיפר** הגר"ש פינקוס (אהל מרים עמ' קב) ששמע על הרב הרמן זצ"ל, שצם במשך ארבעים שנה יום אחר יום, והסביר זאת על פי המהרש"א הנ"ל, באומרו: אני מלמד תינוקות והילדים לומדים ממני, כביכול אני הקלף שלהם, ולכן הוא מוכרח להיות קדוש וטהור, ולכן הוא צם במשך ארבעים שנה יום אחר יום. ואמר הגר"ש פינקוס: אינני בא להציע לאף אחד מכם לצום, אבל סבורני שחובה על מלמד תינוקות להיזהר שלא לקרוא שום דבר שאינו תורה, כך הוא נעשה כולו תורה, כולו קודש, ויתמלא בחשק של גמרא חומש וא"ב, וכך יוכל להקנות לתלמידיו את האהבה והחשק הללו, עכ"ד.

וכן ביאר הגר"א (אבן שלמה פ"ה ד, ג) שהראשונים בכל מקום קיבוצם להשראת השכינה, לא רצו שיהיה בבית שהוא מעשה ידי אדם, שמא היה בו מעשה אחד שלא בכוונה קדושה, ולכן הסתופפו בין האילנות תחת מעשה ה', משום שאין השכינה שורה אלא על פועל צדק, וכמבואר בספורנו הנ"ל. ולכן רבי חייא לא חס על זמן תורתו ותפר מעצמו את כל חוטי ספר התורה ועיבד את עורם כנוכר, כדי שלא יעבור דרך אחד שאינו כשר כראוי, או שעשה איזה דבר שלא כהוגן, וכמו עבירה של גזל או ריבית, או עיכוב תשלום לפועל וכדו', כי אילו היה כן, אז אפילו שהיו לומדים בספר תורה כשר על פי דין ש'שינוי מעשה קונה' וכדו', אבל כיון שנעשה בו איזה חטא, כבר לא תהיה בו אותה הצלחה, ולא יגדלו תלמידי חכמים אמיתיים כמו שרצה, שלזה צריך שילמדו מחומש הנעשה בתכלית הטהרה, ואז ניתן לקוות שיצאו גדולי תורה. וכך בית

שעושה בקדושה, כדי שיוכלו לעמוד איתנים בקדושה ובטהרה לעבודת הבורא.

וזהו שאמר הגר"א שבית הכנסת הנבנה לשם שמים – לא יחרב, או שכל התפילות יעלו בו לרצון בלא מעכבים. כי בהיות היסוד והשורש חזק ואיתן – יוכל גם הבנין להתזיק מעמד בחוזקו (ומתורצת שאלה ח'). **וכן אמר** (לקח טוב פר' יתרו עמ' קל, ולקח טוב ח"א חיים של תורה עמ' ק) הגה"צ רבי אליהו לופיאן בשם הגר"א זצ"ל שאם יבנו בית כנסת בחומרי בנין שכולם נעשו מתחילת יצירתם לשם קדושת בית כנסת, ואף כל מלאכת הבניה תיעשה מתוך כוונה טהורה זו, כל התפילות אשר יתפללו בו בני אדם, תהיינה בודאי בכוונה גמורה, וכל זה כתוצאה מההכנה המוקדמת על ידי מחשבות קדושות וטהורות.

וסיפר הרב לאפיין מעשה ברוח שנכנסה באדם אחד, רצו לבדוק אם זוהי גלגול נשמה או סתם רוח טומאה, והניחו על ראש אותו אדם ספר הזוהר, והיה אם תזעק הרוח בהתקרב אליה ספר קדוש, מוכח שזהו גלגול נשמה. וכאשר הניחו את ספר הזוהר על ראשו, לא נודעוזה הרוח כלל וכלל. הלכו והביאו ספר זוהר מדפוס אחר, ומיד זעקה ורעשה הרוח. כאשר שאלוה, מדוע לא הפחידה הספר הראשון, הרי גם זה הוא היה ספר הזוהר? השיבה: אכן היה זה אותו הספר, אך הראשון הודפס על ידי מחללי שבת, ואילו השני הודפס על ידי אנשים יראים ושלמים. הרי לנו שני ספרים זהים בתוכנם ובצורתם, אלא שהאחד הוכן בקדושה, ואילו לשני חסרה הכנה זו. **לכן עד כמה צריכים ילדי ישראל להיות מאושרים שזכו ללמוד בתלמודי תורה שנבנו ומנוהלים על טהרת הקודש, וכל מטרתם ללמוד תורה מתוך קדושה.** דבר זה מהווה בלי ספק יסוד איתן לבנין רוחני גדול, שיוכל כל אחד לבנות בעצמו את עצמו במשך ימי חייו. וכך בבנין בית חדש, וכל דבר חדש יש להכינו ביסודות טהורים ואיתנים, וכך יוכל הבנין להינשא על תילו בקדושה ובטהרה, בהצלחה ובברכה.

תשובה: יש לאדם להקפיד מאוד בשעת קביעת היסודות שיחזו איתנים ונאמנים על טהרת הקודש, ובכך ימשכו כל פעולותיו בקדושה לעבודת ה'.

© כל הזכויות שמורות. להערות, תרומות והנצחות. ולהשיג את ספרי המחבר: הפרשה המחכימה – על התורה, המגילה המחכימה – אסתר, המשנה המחכימה – אבות, תורת עשר המכות, שלום רב המקוצר – שאלת שלום והארת פנים (בעברית או באנגלית). זמנים ומועדים – חנוכה. בטלפון 02-5864229, דוא"ל: bh5864229@gmail.com המעוניין בעלון כל שבוע ישלח בקשתו למייל.

המקדש שזה מקום השראת השכינה, ובו מתקדשים בני ישראל, צריך שלא יהיה לו שום שייכות לחטא. ולכן אפילו שהמקדש שבנה שלמה נעשה כראוי, והכרובים עמדו בו כמו בזמן שעושים רצונו של מקום (ב"ב צט. ונפש החיים א, ח), אבל כיון שהיתה שייכות של גויים בבניינו, אז כשבא מצב של חטא, יכול היה לבוא לידי כליה, ובלא זה – לא היתה באה כליה.

בזה מובן גם מאמרם שהכותב ספר תורה כאילו קיבלה מהר סיני, ואילו הקונה ספר תורה כאילו חוטף מצוה מן השוק. והט"ז (י"ד סימן רע) ביאר הטעם משום שהקונה ספר תורה שמא מצד המוכר מתערבת כוונת ממון ולא קדושת התורה, משא"כ הכותב עושה כל הכתיבה ותחילתה בקדושה לשמחה (וכדברי המהרש"א הנזכרים). **והוסיף על כך הגר"ז מבריסק זצ"ל** (קונ' המועדים מתורת בריסק עמ' עה) שמשמע מדבריו שהצלחת החינוך צפונה בהכשרת הקרקע לקליטתו, דהיינו שיתרקם הכל בקדושה החל מן השלב הראשון ממש, ועל ידי כך יוכלו לגדול בתורה, וכמו היסוד הנזכר (ומתורצת שאלה ד').

בזה מתורצת גם שאלת הפני יהושע, למה הוצרכו לטרוח בחיפוש עד שמצאו פך שמן טהור ונעשה להם הנס, ולא הדליקו בשמן הטמא שהיה להם, הרי טומאה הותרה בציבור (ותירץ שבאמת יכלו להדליק בשמן טמא, אבל בכל זאת נעשה נס להראות חיבתם). ולהנתבאר מתורץ (ושמעתי שכן תירצו החידושי הרי"ם והאבני נזר) כי מאחר שכעת עסקו ב'חנוכת המזבח' – בזמן של ראשית וחינוך, לכן לא רצו להסתפק ב'דינים' של טומאה הותרה בציבור, אלא רצו טהרה גמורה, ודקדקו לחפש אחר שמן טהור עד שמצאו את אותו פך שמן טהור, ואחר שראה הקב"ה כל כך ברצונם הטהור – סייע בעדם שתדלק המנורה בנס עוד שבעת ימים עד שיגיע השמן הטהור (ומתורצת שאלה ה'). ומבואר שבשעת בנין רוחני, צריך להקפיד שיהיה בתכלית השלימות, ואפילו דבר שמותר מצד הדין לכתחילה, אינו מספיק להעמיד את הבנין עליו.

לכן דוקא לשלשה אלו (גר שנתגייר, העולה לגדולה, והנושא אשה) נמחלין עוונותיהם, כיון שהם צריכים לבנות בנין חדש בחייהם, ממילא לא יכול להיות שיבנוהו על יסודות חלשים, ולכן מכורה המציאות כביכול – עושה עמהם הקב"ה חסד ומוחל על עוונותיהם, כדי שיוכלו להתחיל התחלה חדשה ולבנות את הבנין עם יסודות חזקים ואיתנים בלא חטא (ומתורצת שאלה ו'). גם מה שהנשים החכמניות הקפידו לטוות את הצמר במשכן על העיזים בעצמם, ביאר במשמרת מועד שם על פי הגר"א הנזכר שיש ענין לעשות הדבר בקדושתו מהיסוד, ולכן גם כאן העדיפו לטוות על העיזים שיהיה קדוש לשם המשכן מתחילת ברייתו (ומתורצת שאלה ז). ומוזה נלמד עד כמה ראוי להשתדל להתאמץ לקבוע את יסודות כל מה

נא לתרם בגדרים פלוס: קופות נוספות, שבט אחים רמות פולין, לתשלום עבור: עלון הפרשה המחכימה

שימושה של תורה - הקדמה

היו רגילים לומר כן תמיד, כמ"ש הר"ב במשנה ב בפ"י "הוא היה אומר". ועו"ל שבדברי ר"ג נתווסף הטעם של "והסתלק מן הספק" לומר שאפי' הרב קטן מהתלמיד, אם מספקא לי' ראוי לו ללמוד מהקטן ממנו לילך אחר הודאי ולא אחר הספק וכמ"ש 'הלכה כמאן דפשיטא לי' ואפי' תלמיד במקום הרב' כמ"ש רבנו יונה שם). אכן בפ"י הרמב"ם מבואר שיהושע בן פרחיא דיבר על עשיית

רב לענין הלימוד ורבן גמליאל דיבר לענין הוראה למעשה וכמ"ש "והסתלק מן הספק"

ובמכות דף י' תנא תלמיד שגלה מגלין רבו עמו שנאמר וחי עבד ליה מידי דתיהוי ליה חיותא [וברמב"ם רפ"ז מהל' רוצח הוסיף וביאר "וחי בעלי החכמה ומבקשיה בלא תורה כמיתה חשובין" (ויעו"ל "אור יהל" ח"ג עמ' רמב). ולכאורה לפי הרמב"ם צ"ל הא דנקט "תלמיד" אין הכוונה לכל מי שלומד אצל רב אלא למי שראוי באמת להיקרא "תלמיד" והיינו מבקש חכמה שלגביו חיים בלא תורה כמיתה חשובין] ובנימוקי יוסף שם וז"ל: ואע"פ שיש בעיר מקלט רב אחר שילמדנו, אפ"ה אותו שרגיל עמו עדיף טפי, שלא מן הכל אדם זוכה ללמוד עכ"ל. [והא דתנן ריש פ"ד דאבות בן זומא אומר איזהו חכם הלומד מכל אדם שנאמר וכו' צ"ל הכוונה כלפי אותם שיכול ללמוד מהם. וביותר י"ל דפרטי חכמה והנהגה יש ללמוד מכל אדם (וכמ"ש בשלמה המלך "ויחכם מכל האדם" אפילו מן השוטים), אבל (הנמו"י מיירי) להיות לו רב בתורה ומורה דרכו לא מן הכל אדם זוכה] וא"כ צריך לסיעתא דשמיא למצוא כל אחד את הרב שממנו באמת יזכה ללמוד ולקבל כראוי. וכמה שירגיש האדם בצורך זה ויתפלל עליו ודאי מובטח הוא שיזכה למצוא.

ולדבקה בו

וברמב"ם ספר המצוות מצוה ו' כתב "היא שציונו להידבק עם החכמים ולהתייחד עמהם ולהתמיד בישיבתם ולהשתתף עמהם בכל אופן מאופני החברה - במאכל ובמשתה ובעסק, כדי שיגיע לנו

איתא בגמ' חולין ע"א א' ובלשון הזה אמר לי חבל על בן עזאי שלא שימש את רבי ישמעאל, פירש"י חבל על בן עזאי הפסד וחבלה היא בעולם תלמיד ותיק כמותי בן עזאי שלא שימשתי את רבי ישמעאל וכו'.

והובא ע"ז מדברי מרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, כי כשאדם מחמיץ את ההזדמנות להוסיף קניני נצח, להחכים ולהוסיף דעת - לא רק לעצמו הפסיד - אלא "הפסד וחבלה היא בעולם", העולם כולו מתחבל ונפסד משום כך.

ואפי' בן עזאי, שאמר "כל חכמי ישראל בעיני כקליפת השום" [ברכות נ"ח א'] מ"מ לו זכה לשמש את רבי ישמעאל והי' מקבל הימנו הי' מתעלה עוד יותר. ומאחר שלא זכה לכך - "הפסד וחבלה היא בעולם!" והטעם בזה, מאחר שע"י זה הי' מגיע למדרגות רמות ונישאות ולהשפיע שפע רב של תורה וחכמה על כל חכמי ישראל, עכ"ד. [שיחות מוסר תשל"א מאמר יח "החיוב להתעלות"]

ומלבד זה יש לומר, שאפי' ההפסד שהפסיד לעצמו - זה גופא הפסד וחבלה בעולם כולו. דכל התעלות של כל יחיד ויחיד, אפילו לעצמו, משפיעה התעלות על כל העולם - "הוא מתעלה והעולם עצמו מתעלה עמו" כמ"ש הרמח"ל במסילה פרק א'.

וככל שהאדם גדול יותר, כך עשוי לקבל יותר ע"י שימש ת"ח וממילא חיובו בדבר והתביעה עליו גדולים יותר. וכדאיתא בסנהדרין סח א' "כשחלה רבי אליעזר נכנסו רבי עקיבא וחביריו לבקריו וכו' א"ל רבי עקיבא שלי מהו [פירש"י במה תהא מיתתי] א"ל שלך קשה משלהם" וכתב רש"י "שלך קשה משלהם מפני שלבך פתוח כאולם ואילו שמשתני היית למד תורה הרבה". [הובא שם]

ובכתובות דף י"ז א' איתא "מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת". והק' התוס', דתניא במס' דרך ארץ זוטא אמר רבי עקיבא תחילת תשמישי לפני חכמים פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי מת מצוה ונטפתי עמו ד' מילין וכו' וכשבאתי והרציתי דברי לפני רבי אליעזר ורבי יהושע אמרו לי על כל פסיעה ופסיעה כאילו שפכת דם נקי וקשה דהא מבטלין ת"ת להוצאת המת וביותר מת מצוה. וכתבו "ותירץ ר"י מקורביל, דהתם לאו משום ביטול תורה אלא משום דביטל עצמו משימוש ת"ח דגדול שימושה יותר מלימודה" ע"כ.

חזינן עד היכן מגיע גודל ענין שימוש תלמידי חכמים. בן עזאי מאחר שלא זכה לשמש את רבי ישמעאל - "הפסד וחבלה היא בעולם". וכשרבי עקיבא, מוסר תורה שבע"פ, מחסר משהו מלשמש את רבי אליעזר ורבי יהושע - "כאילו שפך דם נקי". ויעוין שיחות מוסר שם מאמר יט ["רב ותלמיד"] שביאר דחשיב כשפיכות דמים משום שע"י ביטול שימוש ת"ח מונע מעצמו צמיחתו בתורה ויראה.

עשה לך רב

והנה ידועה הוראת חז"ל שהורונו "עשה לך רב". [באבות פ"א משנה ו' תנן "יהושע בן פרחיה אומר עשה לך רב וקנה לך חבר" וכו'. ובמשנה טז שם תנן עוד כה"ג "רבן גמליאל אומר עשה לך רב והסתלק מן הספק" וכו'. ובפ"י רבנו יונה שם נראה שענין אחד הם. וכ"נ מפ"י המיוחס לרש"י. (ולפ"י צ"ל הא דהוזכר אותו ענין פעמיים, היינו משום שגם יהושע בן פרחיא וגם רבן גמליאל אמרו כן, ששניהם

גבורת מלכות - הגאון הגדול רבי ברוך שמעון סלומון זצוק"ל

תלמיד" וכו' (סנהדרין צ"א ע"ב).

ובריש אבות תנן "שמעון הצדיק וכו' הוא הי' אומר וכו' והעמידו תלמידים הרבה". והי' מרגלא בפומי' דרבנו זצ"ל, דלא אמרו "למדו" תלמידים אלא "העמידו" והיינו כמעמיד הכלי - שכל מציאות הכלי נסמכת היא על המעמיד, כן מצווה הרב ליתן לתלמיד עד כ"כ שכל מהותו הרוחנית של התלמיד תעמוד על מה שזכה לקבל מרבו.

וכה הי' דרכו והנהגתו זצ"ל. לא פסק מלחשוב מחשבות כיצד ניתן לרומם הכלל והפרט, להעניק מלוא חפניים בתורה ובקניני'. בעמל רב, מהשכם בבוקר עד ה"שעות הקטנות" של הלילה. אם בלימוד חברותא, אם בהדרכה, אם בעצה ותושיה.

* * *

בזה להידמות במעשיהם ולהאמין הדעות האמתיות מדבריהם. והוא אמרו יתעלה "ובו תדבק" וכבר נכפל זה הציווי גם כן ואמר "ולדבקה בו" ובא הפירוש ולדבקה בו הדבק בחכמים ותלמידיהם" עכ"ל.

ובחינוך במצוה זו [תלד] סיים וז"ל: ועובר על זה ואינו מתחבר עמהם וקובע בלבו אהבתם ומשתדל בטובם ותועלתם בעיתים שיש סיפק בידו לעשות כן - מבטל עשה זה. ועונשו גדול מאד, כי הם קיום התורה ויסוד חזק לתשועת הנפשות, שכל הרגיל עמהם לא במהרה הוא חוטא וכו' עכ"ל.

והעמידו תלמידים - כמעמיד הכלי

והנה, כמו שמחויב התלמיד לחזר אחר הרב לשמשו, כן מחויב הרב להעניק לתלמיד ככל שיכול. וכבר הודיעונו חז"ל "כל המונע תלמידו מלשמשו" וכו' (כתובות צ"ו ע"א) "כל המונע הלכה מפי

גבורת מלכות

עד כאן לשונו.

"הוא" - הי' אומר. כשמתבוננים במהלך החיים של רבנו זצ"ל, העמל ללא לאות בעומקה של הלכה, העמל ללא לאות בהעמדת התלמידים בקרן אורה, העמל ללא לאות בהעמדת הדת על תילה ללא חת - כל מהלך החיים מכריז ואומר: גבורת מלכות!

"שמעון בנו [של ר"ג] אומר כו' ולא המדרש עיקר אלא המעשה" [ספ"ק דאבות]. אחר שלמדנו היסוד הנזכר מתוך דבריו של רבנו זצ"ל, נרצה לעמוד מקרוב על יסוד זה מתוך מהלך החיים דילי', לזכות עכ"פ מפי הכתב לבחינת "גדול שימושה של תורה יותר מלימודה". הי' זה בשנים הראשונות לכהונתו של רבנו כרבה הראשי של פתח תקוה. מאחר ובשעות הבוקר לא הי' נמצא בישיבה בהיותו עוסק בעניני הרבנות, הי' רבנו זצ"ל לומד את עניני הישיבה בשעות שלפנות בוקר. כמה וכמה בחורים זכו ללמוד עמו בחברותא באותן שעות של "בין יום ובין לילה".

על אותו הלימוד זכינו לשמוע מכלי ראשון, מפי אחד מגדולי תלמידי רבנו זצ"ל - הגאון רבי משה צוקר שליט"א מראשי ישיבת "תורה אור". הי' זה לפני זמן הקיץ, כאשר החברותא של זמן החורף סיים את משמרתו וחשקה נפש הגר"מ שליט"א יחד עם הגר"מ גליס שליט"א לזכות ללמוד עם רבנו באותן שעות, לעמוד מקרוב על דרכו בעומקה של הלכה ובהכנת השיעור. לקבל ניצוצי אור מקרוב, הן מדרך לימודו והן ב"שימושה של תורה". רבנו זצ"ל שאלם האם נראה להם שאכן יעמדו בכך, לקום חמש פעמים בשבוע ע"מ להתחיל ללמוד בשעה 4 לפנות בוקר ואמרו הן. להלן התיאור כפי שמספר הגר"מ שליט"א.

היינו מגיעים בשעה היעודה, כאשר הרבנית ע"ה אמו של רבנו זצ"ל היתה מכינה עבורנו מים חמים וכו' להכנת קפה. כשנכנסנו לסלון, מקום לימודו הקבוע, רבנו זצ"ל הי' כבר עם כל ה"פרישקייט", כל החיות והרעננות.

תיכף התחלנו ללמוד. הי' עומד כדרכו על עניני הסוגיא בעומק העיון, בדקדוק לשונות רבותינו הראשונים בהרגשיו העדינים. בתחילת השבוע היו הדברים יגעים, ראינו זאת על פניו, את העמל

באשר דמותו של רבנו זצ"ל כוללת בתוכה כמה וכמה אנפין, בכל שלוש עמודי עולם, וקשה להקיף הענינים כדבעי, נראה הפעם לדלות מתוך דבריו עצמו נקודה שכפי הנראה יסודית ושרשית, הן במהלך החיים דילי' והן לכל אחד באשר הוא.

ונעתיק בזאת מאמר שכתב לעצמו, ממה שאמר בציבור. וזה לשונו:

יום הנישואין ט'ז מנ"א, חמישי (הדברים נערכו לכבוד שמחת נשואי בתו של רבנו לחתנו חביבו הרב הגאון ר' שמחה שמואל שולמן שליט"א.

מלכות ותורה

איתא בירושלמי ברכות פ"א הל' ה' מפני מה קורין שתי פרשיות אלו [שמע ווהי' אם שמוע וי"ג ג' פרשיות ויעו' פנ"מ] בכל יום ר' לוי ור' סימון ר' סימון אמר מפני שכתוב בהן שכיבה וקימה ר' לוי אמר מפני שעשרת הדברות כלולות בהן וכו' [ומפרש ואזיל איך רמוזים כל עשרת הדברות בפרשיות ק"ש] ונראה דכתיב בהן שכיבה וקימה ביאורו [א"ה ר"ל טעם הענין להזכיר שכיבה וקימה בכל יום, דבשלמא עשרת הדברות מבואר שכל התורה כלולה בהן], דאיתא לקמן בירושלמי בדין הי' שיהיו קורין פ' בלעם ובלק בכל יום וכו' ר' חונה אמר שכתבי בה שכיבה וקימה ר' יוסי בר"י מפני שכתבי בהן יציא"מ ומלכות, פ' שכיבה כרע שכב כארי וכלביא וכו' קימה הן עם כלביא יקום וכארי וכו' - היינו שדומין למלכים שמעשיהן בגבורת מלכות הן בקומך והן בשכבך ועיין בשו"ע סימן א' יתגבר כארי לעבודת הבורא וביאור הגר"א שם

וזה יסוד פ' קרי"ש, שהודיע גדולתן וחיובן של ישראל בעבודת ה' כמלכים. ואפשר דשני הטעמים [שנתבארו בירושלמי, שכיבה וקימה ועשרת הדיברות] חדא הם, שע"י גבורת מלכות אפשר לזכות לתורה הרמוזה בפ' קרי"ש

גבורת מלכות - הגאון הגדול רבי ברוך שמעון סלומון זצוק"ל

שמכרו חמץ בעיצומו של חג הפסח.

יום אחד, מקבל ר' אריה הודעה מבית רבנו כי רבנו יצא ללשכת הרבנות והיום הוא היום האחרון להגשת "כתב הגנה" לקראת המשפט. תיכף בהגיע רבנו זצ"ל ללשכה מסר לו ר' אריה את הדברים. ואז אירע דבר שלא יישכח. רבנו זצ"ל הורה לעבר כסאו בראש השולחן - "כסא הרב הראשי" - באמרו לר' ארי' כדברים האלה: "אם אני צריך להגן על עצמי על כך ששרפתי חמץ בפסח - הכסא הזה לא שלי!" כך, חד וחלק. לא "פחד" מבית המשפט ולא חרדה מ"גזר הדין". אפי' "כתב הגנה" - מיותר. אדרבא, מילאתי את חובתי ותפקידי. "גבורת מלכות" בהעמדת הדת על תילה. ואין זו אלא טיפה מן היסודות ומתקופו וגבורתו בעמידה על משמר הדת, כידוע ומפורסם.

וכאן המקום לציין, מה שהי' מבאר רבנו זצ"ל בגדרו של "מלך", מה מהותה וענינה של מעלת ה"מלכות". רגיל הי' להביא דברי חז"ל בתו"כ פ' ויקרא בדין שער נשיא [ומיית' בהוריות דף י"א ע"א]: "נשיא, יכול נשיא שבט כנחשון בן עמינדב, ת"ל מכל מצות ה' אלוקיו ולהלן הוא אומר למען ילמד ליראה את ה' אלוקיו מה להלן שאין על גביו אלא ה' אלוקיו [פירש"י דבמלך קא משתעי קרא כדכתיב שום תשים עליך מלך] אף נשיא שאין על גביו אלא ה' אלוקיו". מבואר מהותו של המלך ש"אין על גביו אלא ה' אלוקיו" - אינו משועבד לשום אדם ולשום דבר מלבד ה' אלוקיו. ענין זה של "אין לו על גביו אלא ה' אלוקיו בלבד" הוה מרגלא בפומיה בחיבה יתירה, כתואר לאיש מעלה.

"גבורת מלכות" בגמילות חסד. גם בענין זה, יש הרבה לספר. ומכיון שהעיקר הוא הלקח והלימוד, נרצה להקדים מדבריו של ראש הישיבה זצ"ל במהות בני תורה, מהם נוכל ללמוד שורש ויסוד לרוחב לבו של רבנו למצוקת הפרט. בתחילת פרשת וארא על הפסוק "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח" וגו', כתב בעל "אור החיים" הק' זו"ל "אולי כי לצד שלא היו בני תורה לא שמעו ולזה יקרא 'קוצר רוח' - כי התורה מרחבת לבו של אדם" עכ"ל. רבנו זצ"ל רגיל הי' לצטט דברי האוה"ח הק' באמרו "היכן שיש תורה - אין קוצר רוח". הנהגת בני תורה היא ברוחב לב, בשובה ונחת. [א"ה וע"ע רש"י פרשת חוקת עה"פ "ותקצר נפש העם בדרך" זו"ל כאדם שהטורח בא עליו ואין דעתו רחבה לקבל אותו הדבר ואין לו מקום בתוך לבו לגור שם אותו הצער ע"כ]

[והנה ידוע ומפורסם גודל רחבות לבם של גדולי ישראל למצוקת היחיד, באופן היוצא מן הכלל. כמה העניקו מכוחם וזמנם ע"מ להשתדל בטובת בן ישיבה יחיד וכיו"ב. לפי דברי ה"אור החיים" הק' ניתן לומר, שיחד עם המידות הטובות, הנתניה במושגים עצומים כאלו נבעה מלבם הרחב כ"כ בכוח תורתם]

"נאים דברים היוצאים מפי עושיהן" אמרו חז"ל (מדרש רבה נח פרשה לד ד"ה שופך דם). בדברי האור החיים" הק' מצא רבנו זצ"ל את שאהבה נפשו. מאור פניו ורוחב לבו היו "דוגמא חיה" לרעיון זה. באחת הפעמים בהן שהה רבנו בחו"ל לצרכי הישיבה, כשהמסע לא הי' קל ובידו עדיין אין אפי' כדי כיסוי הנסיעה, פוגש רבנו זצ"ל במכר משכבר הימים הנמצא בתחילת מסע איסוף כספים. רבנו זצ"ל מוציא מכיסו שטר נכבד, סכום ניכר ממה שהי' בידו באותה שעה - ונותן לו. למלווהו שהשתומם על המראה, הסביר רבנו זצ"ל לאחר מכן: "שירגיש שיש לו סיעתא דשמיא כבר בהתחלה..."

והחתירה ללא לאות ל"לב הסוגיא". ביום רביעי בשבוע, בד"כ היו הענינים מתחילים להתבהר בסיעתא דשמיא, כשהוא מתהלך הלך וחזור [כדרכן] במהלך חשיבתו בעומק הענינים. באותה התקופה, כשהייתי מתבונן בו בשעת התפילה, כשאומר ברגש רב "והאר עינינו בתורתך" הייתי מבין על מה הוא מבקש... ידענו מה "מפריע" לו...

כך, עד יום חמישי - יום השיעור כללי. השיעור בו זכינו מדי שבוע לאורו הגדול, בפריסת עניני הסוגיא לתלפיות. הערותיו ודקדוקיו ויסודות הסוגיא המבוארים בטוב טעמו, דבר דבור על אופניו.

עוד מוסיף ומספר הגר"מ שליט"א: הלימוד הי' חייב להתחיל בזמן. כשפעם אחת אחרנו עקב חתונת בחור בליל אמש, לא הסכים לוותר "כך אי אפשר להמשיך..." הי' מעורר בנועם מוסרו. ולא די בזה. סדר שני הי' מתחיל בשעה 3 בדיוק. רבנו הי' נכנס לביהמ"ד, כשלצד מקומו כבר מוכנים שני סטנדרים עבור החברות. מתחיל בלימוד ולאחר זמן מה מתבונן לראות את מצב ביהמ"ד. ואף עם המשכימים קום לפנות בוקר ללמוד עמו, לא אבה להתחשב: "יאמרו שמי שלומד עמי רשאי לאחר..."

וכאן הבן שואל, מנין הכוחות. מנין הכוחות, יחד עם עול ציבורי כה גדול לעמול כ"כ בשעות של לפנות בוקר, יום יום. מנין הכוחות להמשיך יחד עם זה בסדרי הישיבה בשלמות?

התשובה לכך נמצאת בדבריו של רבנו זצ"ל עצמו: "גבורת מלכות"!

*

וכשנתבונן עוד, ענין זה של "גבורת מלכות" - הי' כל ה"הלך ילך" די"ל. "בשבתך בביתך ובלכתך בדרך בשכבך ובקומך" - כולו אומר: "גבורת מלכות".

גבורת מלכות בתורה, גבורת מלכות במסירת התורה. גבורת מלכות בתפילה, גבורת מלכות בגמילות חסדים. גבורת מלכות בהעמדת התלמידים, גבורת מלכות בהעמדת הדת על תילה. גבורת מלכות בעצם מהותו.

ו"גבורת מלכות" - ניכרת היתה בחוש. כל מי שהאזין לקול לימודו בסדר, לקול השיעור הכללי בעוז ותעצומות - ראה "גבורת מלכות". מי שהאזין לקול תפילתו כש"ץ בימים הנוראים, מי שרק ראה פניו בדבריו חוצבי הלהבות לפני התקיעות - ראה "גבורת מלכות".

מבחינה ציבורית, "גבורת מלכות" של רבנו זצ"ל נתפרסמה בעיקר בעניני העמידה על משמר השבת וכלל עניני הדת. כשהיו שרצו להסכים ל"פשרות" כל שהן, "לחלק" בין פתיחת "בתי עסקים" ל"בתי עינוגים" רח"ל, בין "מרכז העיר" ל"פאתי העיר" - לא הסכים אפי' להרהר ב"הצעות" מעין אלו. לא אז כמלא נימא, לחם כארי ולא חת מפני איש.

על כך כתב מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל [במכתב התנחומין ששלח בימי השבעה] "אחד המיוחד בעמידה על משמר חומות הדת, לוחם מלחמות ה"ו וכו'. [ומספרים, שכאשר נשאל מרן זצ"ל אם אין בנוסח זה משום פגיעה ברבנים אחרים, השיב כי אין כאלו העומדים קרוב לדרגה זו שיראו עצמם נפגעים (כשם שאין אדם חש חלישות הדעת מדרגות גדולים מדורות קודמים)]

הוא אשר כתב רבנו זצ"ל בעצמו: "גבורת מלכות".

מעשה מופלא שסיפר בן דודו ומזכירו האישי של רבנו ברבנות, הרב ר' אריה ספיר הי". הי' זה בעת שתבעו את רבנו בבית משפט בקשר לפעולותיו כנגד פרצות בחומת הדת, כשפעל כנגד חנויות

גבורת מלכות - הגאון הגדול רבי ברוך שמעון סלומון זצוק"ל

מחיובי הבעל לביתו. ולכאורה נ"מ שהמתנהג בביתו בעצבות - מלבד חיוב התשובה (כשאר דעות רעות שחייב אדם לחפש בעצמו ולשוב מהן, כמבואר ברמב"ם פ"ז מהל' תשובה ה"ג יעו"ש), יתכן שמחוייב ג"כ לבקש מחילה ע"ז, דהוי עבירות שב"א לחבירו]

נשימה לנגד עינינו דברי ה"אור החיים" הק': "כי התורה - מרחבת לבו של אדם". "בן תורה" ו"רוחב לב" - תרי ריעי דלא מיתפרשי!

ו"גבורת המלכות". זו הרי ההלכה הראשונה בשולחן ערוך: "יתגבר כארי!" [וכאן המקום להזכיר הנהגת רבנו זצ"ל בביתו, כשמי מהילדים התמהמה להשכים לתפילה ה' מעורר לעיתים בנועם מוסרו "נו, יתגבר כארי..."].

כיצד מתגברים כארי?

והנה ה"ט"ז שם כותב וז"ל עיקר "גבורה" - כנגד היצה"ר, שאמרו איזהו גיבור וכו' [- הכובש את יצרו]. ואמר "כארי" - כי טבע הארי אשר אין לו יראה משום בריה כמ"ש מקולם לא יחת כו', כן לא יעלה על האדם מורא יצרו אף שהוא תקיף ממנו עכ"ל. והנה הדברים סותרים לכאורה, דאם באמת היצה"ר תקיף מהאדם כיצד לא ירא ממנו. [אדרבא, לכאורה עדיף שיירא כדי שידע את אשר לפניו]

אכן מש"כ ה"ט"ז שהיצה"ר תקיף מהאדם - גמרא ערוכה היא, בקידושין דף ל' ע"ב: "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום וכו' ואלמלא הקב"ה עוזרו - אין יכול לו" הרי שמצד טבע האדם אינו מסוגל להתגבר על יצרו בכוחות עצמו [שגם הם מהקב"ה], אלא מוכרח הוא לעזרה מיוחדת כעת מאתו יתברך. [והוא דאמר רבי חנינא "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" - היינו עצם הבחירה, הרצון הראשון בלב צריך לבוא מהאדם, יעו"י לשון רש"י מגילה כ"ה ע"א: "אותה מסורה בידי אדם שיהא הוא עצמו מכין לבו לכך". אבל ההצלחה, בין גשמית ובין רוחנית - בידי שמים]

והרי לא באו חז"ל לייאש האדם ח"ו אלא לעוררו להרבות בתפילה ע"ז. וכמו שבאמת מתפללים אנו "ואל תשלט בנו יצה"ר" וכיו"ב. ובברכות דף ט"ז ע"ב רבי בתר צלותיה וכו' יה"ר מלפניך שתצילנו וכו' מיצה"ר. ובדף י"ז ע"א רב המנונא וכו' שאור שבעיסה וכו' יה"ר מלפניך שתצילנו מידם וכו'. רבא בתר צלותיה וכו' יה"ר מפניך שלא אחטא עוד וכו'. ומטעם זה אסור לו לירא, שאף שידוע שהיצה"ר תקיף ממנו מ"מ עליו לבטוח בו יתברך שיעזרנו להתגבר. וכדברי דוד המלך ע"ה בפסוק [המובא בגמ' שם] "ה' לא יעזבנו בידו".

[והנה בכתבו של רבנו זצ"ל [המובא לעיל] ציין לדברי הגר"א. וז"ל הגר"א בביאורו שם: כארי לעמוד - מדרש רבה פ' בלק הן עם כלביא יקום וגו' עומדים משנתם עומדים כאריות חוטפים ק"ש וממליכים להקב"ה ומעשיהן כאריות כו' עכ"ל. ומבואר שה"יתגבר כארי" לא מסתיים בקימת הבוקר בלבד אלא בכל הנהגתם בעבודת ה' "ומעשיהם כאריות" - בגבורת מלכות.

והנה בל' המדרש שלפנינו [פרשה כ' כ'] איתא "ונעשין כאריות". נראה מלשון זה שזהו תוצאה, שמכח התגברותם מקבלים סיעתא דשמיא להיעשות כאריות שהכל יראים מהם. וכדאיתא שם בסמוך "אם מחבלין באין ליגע באחד מהם - ממליך להקב"ה וכו', כשהוא אומר ה' אחד - נאכלין המחבלין מלפניו" וכו'] יזכנו ה'!

על אף שהוא עצמו עדיין בעיצומה של המלאכה, ואולי בתחילתה... מצא מקום בלבו להבין למצבו של השני, להבין מה יחמם את לבו במסע לא פשוט שכזה...

"כי התורה - מרחבת לבו של אדם..."

בליל הושענא רבה שנה ומחצה לפני פטירתו, אחר כמה שיעורים קבועים בתחילת הלילה, שב רבנו לסוכתו ע"מ לנוח מעט, לקראת תפילת שחרית כותיקין. בהיותו לבדו בסוכה, נכנס יהודי ומספר כי בבית כנסת במרחק מה חסר להם עשירי למנין ל"תיקון ליל הושענא רבה". למרות גילו ומעמדו והצורך הכל כך חיוני במנוחה, הולך עמו רבנו זצ"ל לאותו בית הכנסת...

אנשי בית הכנסת, שהכירו את רב העיר - הופתעו מאוד... "את מי הבאת???" שאלו בפליאה את השליח שלא ידע במי מדובר. כן, כ"אחד מן המניין" יושב עמם רב העיר באמירת התיקון.

"כי התורה מרחבת לבו של אדם..."

ויחד עם רוחב הלב ראינו גם את גבורת המלכות. גמילות חסד ב"גבורת מלכות".

*

לא המדרש עיקר, אלא המעשה. אחר ההתבוננות בהליכות חיי ראש הישיבה זצ"ל, אחר שימושה של תורה מפי הכתב, שומה עלינו להתבונן מה וכיצד מקבלים אנו מכל אלו.

"רוחב הלב". כמה חיוני "מצרך" זה לחיי האדם! כמה נדרש רוחב לב להנהגת הבית כראוי!

וכבר כתב הרמב"ם בהנהגת הבעל בביתו [פרק טו מהלכות אישות הלכה יט]: "ויהיה דיבורו עמה בנחת ולא יהיה עצב ולא רגז". ושמעתי מידיד שליט"א שהמשגיח בישיבתו בהדרכתו את החתנים על הנהגת ביתם מרבה ה' לעוררם על לשון הרמב"ם "ולא יהיה עצב" - אסור לבעל להיות בעצבות, בשום מצב!

[אמנם בדברי הרמב"ם בהל' דעות מבואר דין זה כלפי כל אדם (ולא רק הבעל בביתו), דז"ל שם (פ"א ה"ד) "הדרך הישרה היא מדה בינונית וכו' ולא יהא מהולל ושוחק ולא עצב ואונן אלא שמח כל ימיו בנחת בסבר פנים יפות" (והרי לנו, שהמפורסם בשם רבי נחמן מברסלב אודות השמחה, מצוה גדולה "להיות בשמחה - תמיד" (יעו"י ליקו"מ תו' רפב) "כי זה ידוע שצריך האדם לזהר מאד להיות בשמחה תמיד ולהרחיק העצבות מאד מאד". ויעו"ע שיחות הר"ן אות מא. ובאות מב שם כתב דבר נורא [בביאור החילוק שבין עצבות ללב נשבר] וז"ל "עצבות הוא כמי שהוא בכעס וברגז, כמו שמתרעם ומתלונן עליו יתברך ח"ו על שאינו עושה לו רצונו. אבל לב נשבר הוא כבן המתחטא לפני אביו, כתינוק שקובל ובוכה לפני אביו על שנתרחק ממנו" וכו' יעו"ש.

וביותר הפליג בענין השמחה בשבת (שם תנינא תו' ז') "צריך לזהר מאד להיות שמח וטוב לב בשבת, כי מעלות וקדשות שבת גדולה ויקרה מאד וכו'. והכלל שצריך לנהוג שמחה גדולה בשבת קדש ולבלי להראות שום עצבות ודאגה כלל, רק להתענג על ה" וכו'. ויעו"ע שיחות הר"ן קנה). - הוא רמב"ם מפורש... ומבואר שהלכה היא בכל אדם להיות שמח תמיד וא"כ מה היא ההלכה המיוחדת כלפי הבעל בביתו "ולא יהיה עצב". וצ"ל שבכל אדם הוא רק מהל' דעות והיינו בין אדם לעצמו אבל בהל' אישות נתבאר שמלבד זאת זהו

שיחה מהגאון האדיר רבי חיים הכהן קמיל זצוק"ל

רוממות

ג. וכן אצל מרים הנביאה גם כן היתה התכונה הזאת של מידת הרוממות, דאיתא בגמ' (סוטה, דף י"ב.), וז"ל: "תנא עמרם גדול

הדור היה, כיון שגזר פרעה הרשע כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, עמד וגירש את אשתו, עמדו כולן וגירשו את נשותיהן, אמרה לו בתו (מרים), אבא, קשה גזירתך יותר משל פרעה, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים, ואתה גוזר על הזכרים ועל הנקבות."

ועוד טענה מרים: "פרעה לא גזר אלא בעולם הזה, ואתה בעוה"ז ובעוה"ב", ופירש"י וז"ל: "שנולדים ומתים, וחוזרים וחיים הן לעוה"ב", (פי' כשפרעה הורג התינוקות לאחר שנולדים, זוכים הם לעולם הבא, משום שכבר הגיעו לעולם הזה), "אתה גזרת בעוה"ז ובעוה"ב, שכיון שאינם נולדים, אינן באין לעוה"ב."

וכן הוסיפה מרים לטעון: "פרעה

ספק מתקיימת גזירתו, ספק אינה מתקיימת, אתה צדיק, בודאי שגזירתך מתקיימת, שנאמר 'ותגזר אומר ויקם לך', עמד (עמרם) והחזיר את אשתו, עמדו כולן והחזירו את נשותיהן."

הרי לפנינו, הדרגה הגבוהה שזכתה מרים להגיע, שדאגה היא לנשמות שעדיין לא נולדו, שיזכו גם הם לחיי העוה"ב, (ובחי מהרש"א "ח"א) [דף י"ג. (ד"ה גמ')] כתב, שמרים אז היתה בסה"כ בת חמש שנים, כשטענה טענות אלו לאביה, ועם רוממות כזאת שייכת הגאולה לבא, כי מחשבות ומעשים אלו מורים על דרגת רוממות הנפש, שהופכים את כל החיים לסוג חיים אחר, דלא הוּו רק חיים עם תוספת מעלה, אלא שכל צורת החיים של כלל ישראל השתנתה על ידי כך, ולכן היתה שייכת אז לבא מציאות של גאולה וחירות, שתכונת רוממות הנפש דחתה את מציאות העבדות.

ד. וכענין זה כתוב בהמשך הפרשה: "ויזכו שוטרי בני ישראל, אשר שמו עליהם נוגשי פרעה לאמר, מדוע לא כיליתם חקכם וגו'" (ה', ד'), כלומר ששוטרי בני ישראל מסרו את נפשם בעבור אחיהם, על ידי שקיבלו מכות בעבורם, ומחמת כן זכו לשכר עצום, שכתוב בפרשת נשא: "ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבותם, הם נשיאי המטות" (ז', ב'), ופירש"י: "שהיו (הנשיאים) שוטרים עליהם במצרים, והיו מוכים עליהם, שנאמר ויזכו שוטרי בני ישראל", עכ"ל. וכשמתבוננים בשכר שקבלו הנשיאים, רואים שזכו הם לחדש פרשיה שלמה בתורה, היא פרשית חנוכת המשכן, שהרי הנשיאים

א. כתיב בריש פרשת שמות: "וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא" (א', ו'), ופירש האור החיים הק' (בסביבה השלישית בביאור הפסוק)

שכל זמן שהיו בני יעקב - השבטים חיים, היה מצב של רוממות בישראל, ולכן לא העיזו המצריים לשעבד את כלל ישראל בעבדות, שמצב רוממות הנפש דחה את מציאות העבדות, ורק כאשר מתו יוסף וכל אחיו, וירדו בני ישראל ממצב המרומם, אז יכלו לקבל את תכונת העבדות והיתה יכולת לשעבדם.

וכענין זה כתב גם הספורנו על הפס': "ובני ישראל פרו וישרצו" (א', ז'), שכתב הספורנו בדרך דרוש, וז"ל: "פרו וישרצו": "ואחר שמתו כל שבעים נפש, נטו לדרכי שרצים", כלומר שזמן השעבוד החל בזמן הירידה הרוחנית. ב. ועל פי דרך זו נראה לבאר, שכאשר חזר מצב המרומם של ישראל, וחזרו

לדרגת הרמה, אז החל תהליך הגאולה, שכשהתרוממו כלל ישראל לדרגה של רוממות הנפש, נוצרה אפשרות לביאת הגאולה.

כמו שמצינו אצל משה רבינו, שכתוב עליו: "ויהי בימים האלה, ויגדל משה ויצא אל אחיו, וירא בסבלותם" (ב', י"א), ופרש"י: "נתן עיניו ולבו, להיות מיצר עליהם", ולמרות שלמשה רבינו לא היה חסר כלום בפלטרין של מלך, בכל אופן עזב כל טוב שבעולם, כדי להשתתף בצרת אחיו, ועל כן: "אמר הקב"ה אתה הנחת עסקיך, והלכת לראות בצרתן של ישראל, ונהגת בהן מנהג אחים, אני מניח את העליונים ואת התחתונים, ואדבר עמך" (מדרש רבה א', כ"ז).

כלומר שהיסוד וההתחלה של הגאולה, צמח מתוך שחזר מצב רוממות הנפש לישראל, ומכח חיזוק זה של מנהיגי הדור, התרוממו כל ישראל במדרגתם.

וכן כתוב עוד על משה, בענין הסנה: "כי סר לראות" (ג', ד'), ודרשו חז"ל (מדרש רבה ב', י"א): "אמר הקב"ה, סר וזעף הוא זה לראות בצרתן של ישראל במצרים, לפיכך ראוי הוא להיות רועה עליהן", כלומר שלמשה רבינו לא היתה מנוחה ממצבם של אחיו, למרות שהיה יכול להשאיר במנוחה, וזה המורה על רוממות הנפש, שגררה אחריה את ביאת הגאולה.

ומכח החיזוק של יחידים, חזר המצב המרומם לכל הכלל, שבמעשי הצדיקים נגרמה השפעה רוחנית לכל הדור, כל אחד כפי מידתו, ובכך החלה הגאולה.

מראה כהן - הגאון האדיר רבי חיים קמיל צוק"ל

מלכות בית דוד, משום שמסרו הם את נפשם על הקמת שם, שהרי בעליהם נפטרו, ובכל אופן התמסרו להקים להם שם, וכתוב במדרש חז"ל, שבמעשי הקמת השם שעשו, היו יכולות לאבד כל המעלות שהיו ברשותם, ובזכות המאמץ שהתאמצו, זכו לשכר הגדול של יציאת המלכות מזרעם, ולפי הדברים שאמרנו אין זה בגדר שכר, אלא שמכיון שבנו בעצמם את התכונה של מלכות, זאת התכונה עצמה זיכתה אותם בכוחות של הקמת מלכות בית דוד, שמכיון שנוצרה בחינה של מלכות בנפשם, על כן זכו לקבל את מדרגת המלכות.

ח. ומצינו כענין זה בעוד מקום בדברי חז"ל, אך שם מסתיים הדבר לא בכי טוב, דאיתא בגמ' (סנהדרין, דף ק"א): "אמר רבי יוחנן מפני מה זכה ירבעם בן נבט למלכות, מפני שהוכיח את שלמה, ומפני מה נענש (שלא המשיכה מלכותו), מפני שהוכיחו ברבים (לביישו - רש"י)".

והנה התוכחה שהוכיח ירבעם בן נבט את שלמה מורה על אצילות הנפש, שראה ירבעם דבר המצריך תיקון בשלמה (ע"ש בגמ' מה היה המעשה), ולא נרתע מלהוכיחו, ולכן זכה למלכות, ולפי דברינו יוסבר, משום שהמעשה גילה שיש בירבעם את התכונה של מלכות, וזה לא היו רק בגדר שכר, אלא הוראה על דרגת הרוממות, אולם לא זכה ירבעם שתמשך מלכותו, משום שהוכיח את שלמה ברבים, ולכן למרות שגוף המעשה היה כשורה, אך לא היתה צריכה התוכחה להעשות כך, וגם הכא אפשר לבאר, שהפסקת מלכותו לא היה בגדר עונש, אלא שגילה ירבעם במעשהו זה, שחסר לו בתכונת המלכות. וכן גם נבאר בפרשית הגאולה, שכאשר כלל ישראל יצרו בעצמם את התכונה של רוממות, זכו לגאולה, שבכך גילו שדרגתם היא דרגת בני חורין, והחיזוק שהתחזקו לא הסתכם רק בתוספת מעלה, אלא שכל צורת החיים שלהם היתה צורה התואמת לביאת הגאולה, ולכן נפסק השעבוד מהם.

ט. ובעוד מקום חזינן כיסוד הזה, שלאחר שהקב"ה מינה את משה להיות מנהיגם של ישראל, אמר משה להקב"ה: "בי ה', שלח נא ביד תשלח" (ד', י"ג), ופירש הרמב"ן וז"ל: "והנכון בעיני, שלח נא ביד תשלח - כל אשר תשלח, כי אין אדם בעולם שלא יהיה יותר הגון ממני לשליחות", עכ"ל.

ובתרגום יונתן בן עוזיאל תרגם: "שלח כדון שליחותך ביד פנחס (-הוא אליהו הנביא), דחמי למשתלחא (-שיראה להשתלח) בסוף יומיא (-בסוף הימים לעתיד לבוא)", עכ"ל.

והמשותף בין שני הפירושים הללו הוא, שמשה לא דאג לעתידו (אם יהיה הוא מנהיגם של ישראל), אלא לעתיד של כלל ישראל, כיצד יראה הגואל שיביא את הגאולה, וכך היתה מוכרחת להיות דרגת הגואל של ישראל, שאם משה היה חושב רגע כמימריה על מעמדו ומנהיגותו, כבר לא היה הוא במדרגת הגואל הראויה, כיון שחסר לו בתכונה המרוממת הנצרכת לגואלם של ישראל, וזה לא היו בגדר עונש, אלא שהיה חסר לו במדרגת הגואל.

וכל המעשים הללו ועוד מעשים של גדולי ישראל, רוממו את כלל ישראל לאחר הירידה שירדו במות השבטים, שכשראו כלל ישראל את צדיקי הדור במצב מרומם, ידעו הם כיצד להתעלות, וכך התרוממו להיות ראויים לגאולה.

המאמר הופיע בסר אמרי חיים שיו"ל ע"י תלמידו הרה"ג י. ברוך שליט"א

חידשו מעצמם ללא ציווי ה' את ענין חנוכת המשכן, ולפי האמור נראה לבאר שזכו הם לכך מכאן זה שזכו למידת אצילות הנפש, עד כדי כך שיכלו הם לקבל מכות בעבור אחיהם, ולכן המעלה שקנו איננה מורה רק על תוספת במעלתם, אלא מעלה זו מורה על מדרגה של סוג אחר של חיים, עד כדי יכולת לחדש פרשיה בתורה, וכל זה בזכות הרוממות שאליה התנשאו.

ה. ומאידך רואים דבר נורא, שכתוב בפרשתנו: "ואחר באו משה ואהרן, ויאמרו אל פרעה וגו'" (ה', א'), ופירש רש"י "אבל הזקנים נשמטו אחד אחד מאחר משה ואהרן, עד שנשמטו כולם קודם שהגיעו לפלטיין, לפי שיראו ללכת, ובסיני נפרע להם, וניגש משה לבדו והם לא ניגשו, החזירים לאחוריהם", עכ"ל.

והנה צריך ביאור, דהרי השיקול של הזקנים לא לבוא עם משה ואהרן אל פרעה היה מאד מובן, משום שהיתה סכנת נפשות לגשת אל מלך עריץ כפרעה, ועל כן נשמטו אחד אחד, וא"כ מדוע כשעלה משה למרום, וראה את מראות נתינת התורה, היתה הדרך סגורה בעדם.

ונראה שאין הפשט בענין זה שהזקנים נענשו על כך שלא ניגשו עם משה אל פרעה, אלא שלא היתה שייכת אצלם המידה של מסירות הנפש כלפי הכלל לבא אל פרעה, ולכן לא קיבלו את מדרגת הרוממות שבאה מחמת מסירות הנפש, ומשום הכי לא היה להם את הכלים בכדי לראות את מעמד מתן תורה (וב"שפתי חכמים" (שם) העיר, שלמרות שאהרן הכהן גם כן לא עלה עם משה במעמד הר סיני, אולם לאהרן היתה מחיצה בפני עצמו, משא"כ הזקנים היו בתוך העם).

אולם שוטרי בני ישראל שמסרו נפשם כלפי הכלל, נתעלו למדרגה מרוממת יותר, ולכן היו מתאימים למדרגה שיש בה בכדי לחדש פרשיה בתורה של חנוכת הנשיאים.

וכך הוא המהלך בעבודת ה', שלפי גודל עמל האדם, כך הוא מקבל מדרגות ברוממות ואצילות הנפש.

ו. וכן כתוב על בתיה בת פרעה כשהלכה לרחוץ על היאור: "ותפתח ותראהו את הילד" (ב', ו'), ואיתא במדרש רבה (א', כ"ד): "ותרא לא נאמר, אלא ותראהו, אמר רבי יוסי בר חנינא שראתה עמו שכינה".

ויש לעורר כיצד בתיה שרק מקרוב נכנסה תחת עול מלכות שמים, כמו שדרשו חז"ל על הפס': "ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור" (ב', ה'), ודרשו חז"ל (רבה, א' כ"ג) שבאה "לרחוץ מגלולי בית אביה", וכבר זכתה לראות גילוי שכינה.

ונראה לבאר שלבתיה היה רצון עז מתוך מסירות נפש להציל את הילד העברי, ולמרות ששפחותיה שהיו עמה, אמרו לה: "גבירתנו, מנהגו של עולם, מלך גוזר גזירה וכל העולם אינן מקיימין אותה, ובניו ובני ביתו מקיימין אותה, ואת עוברת על מצות אביך" (מדרש רבה שם), ובכל אופן "ותשלח את אמתה ותקחה" (ב', ה'), לכן זכתה לראות גילוי שכינה, והפירוש בזה לפי האמור, משום שמצב זה של רוממות הנפש, גרם ונתן מדרגה אחרת של חיים, ולא רק תוספת מעלה אלא צורת חיים מרוממת יותר, ולכן דרגה זו זיכתה את בתיה לראות גילוי שכינה.

ז. ובזוהר הק' (וישב, דף קפ"ח:) כתוב, שהטעם שמתמר ורות יצאה

אלפי יעדים, נתיב אחד!

נתיב מדיה - היחיד שמגיע לכל בתי הכנסת בארץ!

אלפי בתי כנסת
נהנים כל שבוע
מחלוקת עלוני השבת
בצורה הטובה
והמשתלמת ביותר.

רוצה שהעלון שלך יגיע ליעדו?
טלפון אחד והוא בנתיב הנכון.

☎ **074-703-5009**

נתיב מדיה

פרסום | הפצה | הפקות | יחסי ציבור

ניתן להשיג את ה"אוסף גליונות" בימי חמישי במקומות דלהלן:

בית הכנסת היכל אברהם
בית הכנסת "לב אליהו" רמה א'
בית הכנסת "אהבת תורה" רמה ג'

ביתר עילית:

חנות "ספריית ביתר" רח' אלעזר
המודעי 11 גבעה A

תל אביב:

רחוב בן יהודה 87 מלון דבורה
קומה ב'

פתח תקוה

ישיבת "נחלת דוד"

גבעת זאב החדשה:

בית המדרש בית אליהו

בית המדרש אהל אברהם
בית כנסת המרכזי נאות הפסגה

בני ברק:

כולל פוניבז'

כולל בית הלל

בית כנסת המרכזי נחלת משה
בית כנסת המרכזי רמת אלחנן
כולל שע"י ביהכ"נ הגדול ר"ע 53
בית הכנסת "משכנות יעקב"
ישיבת "אורחות תורה" רח'

שלמה המלך 10

בית הכנסת נאות יוסף.

בית הכנסת המרכזי שיכון ה'.

בית שמש:

ישיבת אור לישרים

ביהכ"נ ברכת יוסף גבעת שאול
ביהכ"נ משכן באב"ד גבעת שאול
"שומרי החומות" רמות ד'
ישיבת כנסת יהודה סנה"מ

מודיעין עילית:

ישיבת "מיר"

כולל "עטרת שלמה"

כולל "יששכר באהלך"

חניכי הישיבות רשב"י

אהל תורה רבי יהודה הנשיא

כולל הרב אברמוב

בית הכנסת שיח יצחק קרית ספר

כולל מגדל עוז שד' יחזקאל

בית הכנסת "היכל יצחק"

בית המדרש חסד לאברהם

ירושלים:

ישיבת "מיר"

ישיבת "אהבת שלום"

"מנחת שלמה" רח' מוצפי בית וגן

חניכי הישיבות נוה יעקב

אהל יוסף זולטי 6 רמת שלמה

ביהכ"נ יחי ראובן גבעת שאול

בית כנסת היכל אפרים רמות א'

בית הכנסת 'שערי תבונה' רחוב

שירת הים רמות א'

כולל 'קהילת ישיבת הר"ן' רחוב

חזקיהו שבתאי רמות ד'

בית הכנסת "אהל יוסף" רמות

ביהכ"נ משכן שרגא רמות א'

מנץ אברכים רח' בובליק 1 רמות

בית המדרש המרכזי רמת שלמה

לאוסף גליונות דרוש בהתנדבות מפיץ מדי שבוע לנקודות חדשות.

המעוניין יצור קשר במייל:

9518479@gmail.com

שערי אושר
בעניני חג הפסח
מאת הגאון רבי אשר זוננפלד שליט"א
גבעת זאב החדשה

שמע בני
אסופת שיחות
מאת מרדכי המשגיח
רבי דב' יוסף זצוק"ל
על התורה ומעשים

השקדנים
מעשים מופלאים
מגדולי הדורות זצ"ל

עמודי הוד
על עניני חג הפסח
מאת הגאון רבי עמיהוד קליין שליט"א ירושלים

הוצאה לאור
צוף
פוזלים
צוף

אוסף גליונות

מבית "צוף" הוצאה לאור

כמו"כ ניתן לשלם
על הגליונות
בקופות
קהילות ונדרים פלוס

הוצאות האוסף מרות נא לתרום בקופות נדרים פלוס וקהילות ע"י חיפוש המילים "אוסף גליונות"

תרומה טלפונית בנדרים פלוס:
037630543 אוסף גליונות 1335
תרומה טלפונית בקהילות:
0732757000 אוסף גליונות 9641

כמו"כ ניתנת אפשרות להנצחה